

רש"י

תהלים עג

בו ידבר מהצלחת הרשעים המדומה אשר ברנע יאבדו ואינם, וברי לבב אם גם רבו צרותם יצליחו וחיי עד יקנו.

עג (א) אך טוב לישראל אלהים.

(ב) מזמור לאסף

לפי שענין המזמור מדבר בצרות הנאות על ישראל לפך פתק זו כך והו פירושו חע"פ. שאני לועק ומתמה על נרותיכם של ישראל ידעתי כי הקצ"ה טוב להם ולטובתם הוא מציא עליהם את הרע' כדי לזכותם לחיי העול' הצל: (ב) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

אה טוב לישראל אלהים לברי לבב:

(ג) ואני כמעט נטוי רגלי כאין שפכה אשרי:

ואני כמעט נטוי רגלי כאין שפכה אשרי:

(ג) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

כי קנאתי בהוללים

(ג) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

שלום רשעים אראה:

(ג) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

כי אין חרצבות למותם ובריא אולם:

(ג) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

בעמל אנוש אינימו

(ג) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

ועם-אדם לא ינגעו:

(ג) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

לבן ענקתמו גאווה

(ג) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

יעטף-שית חמם למו:

(ג) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

יצא מחלב עינימו

(ג) ואני. מטרם שומי זאת אל לצי כמעט נטוי רגלי וסופכו אסורי לנטות מאחרי המקום:

עברו משכיות לבב:

\*נשיו ק' \*שפכו ק'

ת"א מזמור לאסף עקרים מ"ד, ו"ד, כל המזמור, שנת ד' ל"ח כ"י אין חרצבות שנת ז' ל"ח: יצא מחלב זכויות ו' ל"ה:

צעבור זה שאין יסודין צאין עליהם העניקות הנאות לעלו' על לוארס גסות הרוח: יעטף שית חמת למו. החמם שעושיין עושה אותן שמנים ועוטף את שתותיהם ועגרותיהם צעוזי שומן וזטר: (ז) יצא מחלב עינימו. עיניהם זולטות מדוב שומן כל אדם כחוש עיניו

באור

עג (א) אך טוב, כל חן הוא למעט הקודם או הסך הענין הנזכר עליו, וכן כחן תרנמו הרז (דענכאך), כלומר חע"פ שלסעמים נראה כאלו יעדד השגחת חסס צעולמו צררות צרות הנקי והלחת הרטע, מ"מ אלל ישראל אשר הנחו לדעת את ה' דרכיו ומדותיו הוא ידוע וצלי ספק שטוב אלהים וכל פעולותיו נלדק משפט ומישרים וזאת נחמתם צענוסי תצין מזה כרוגת הרה"מ, שתרגם כפי הענין לנז לח כסוי המלות. לברי לבב, וזה חין ספק זו אלל צרי לנז המכירי' החמת אל נכון (ספורני) וכענין הזה תרגם הרז: (ב) ואני, וי' לעורר על הסוף. כמעט, לח היותי חני חושב כחותן צרי הלנז, כי חס נטיו רגלי לפול תחת משח המצוכה וההתלוננות נגד הטוב האמיתי. וטעם הכתיב, נטוי לדעת הרד"ק מטעם פעול כלומר כמעט היותי נטוי

ד באור

Psalmen 73.

דגלי והנכון נטעם הקרי  
 נטיו ע"ד הסלמים כמו  
 חסיו זו. באין כ"ע צמלות  
 סונות. דדנר תועט בחין  
 היה מפסיק זינו וזין  
 שפוכת חסרי. שפכה זה"ח  
 כתיב וטעמו טעם המקור  
 שפוכת חסורי, חזל היותר  
 נכון הוא נטעם הקרי  
 שפכו וטעם שפוכה כאן  
 כאלו נמסו העלמות  
 המחזיקות את הרבליים  
 ונשחטכו לחרץ כמו דנר  
 הנוזל שחין זו כח להעמיד  
 את עלמו. אשורי, יש  
 לתת טעם כינוי הזה  
 לרבליים להיות' תעמידים  
 את האדם עמידה ישרה  
 (אויפֿרעטט האלטען):  
 (ג) כי, כנר החולות ולקנח  
 את הרשעים צעזור שלומם  
 וטובתם ונקל הי' להקנחה,  
 הוא החסן להיות גורלו  
 כמיהם להוליד זו הדלון  
 לעשות כמעשיהם, ותכנסו  
 הרה"מ לזה תיבת (ט"ח)  
 שהוסיף צתבנומו. בהולללי

Von dem scheinbaren Glück der Gottlosen und von  
 ihrem plötzlichen Untergang. Die Tugendhaften leiden  
 oft sehr viel, doch eine glückliche Zukunft harret  
 ihrer.

1. Psalm Afsatz.

1. Dennoch hat Israel zum Troste Gott,  
 Dieß fühlt, wer deines Herzens ist.
2. Zwar wären meine Füße fast gesunken;  
 Ein Nichts, so glitten meine Tritte hin:
3. Schon fing ich an, Berruchte zu beneiden,  
 Wenn ich beglückte Frevler sah.
4. Kein Knoten hemmt ihrer Tage Lauf,  
 Ihre Kraft bleibt ungeschwächt;
5. Sie leiden nicht, was Erdbewohner leiden,  
 Der Menschheit Plage trifft sie nicht.
6. Darum stolzt der Troß an ihrem Nacken,  
 Und Frevel ist ihr Lieblingschmuck.
7. Aus feisten Kreisen dringt ihr Auge hervor,  
 Ihr lüftern Herz ist übersatt;

כל הוללת הוא מענין שנעון כשינהג אדם ח"ע אחרי תאוותו לנלתי הכניע אותו תחת סדרי הנחה  
 והמנוחה הרע והטוב (אויסגעלאוססענהייט. איבעראוטה, רופלֿאויגקייט) אראה, טעם הטהיד  
 כטעם אעבור נסך (עיון לעיל שיר מ"ג): (ד) כי, ידוע שנמשל הקדמוני ידמה ימי חייו האדם  
 לפתילי המטויה אשר הם יהיו גם קשרים דקים תעמוד מרוחתו ולא ילך מבלל או ינתק לבמרי זה  
 שחמר כאן כי חין חרלויות למותם, כלומר לא יכלו נחלי ימיהם. וטעם חרלויות ידוע, מן פתח  
 חרלויות רשע וטעם למותם מענין יום דרנזו וי"ו תי"ו כי כן זכר ימות עולם והיו"ד נזלעת  
 צמצמה, תזין מזה כוונת הרב המתרגם. אולם, מן איל כדרך אונם מן און והדומה לו, והטעם  
 כחם צריח תמיד, וכן תרגם הרב: (ה) בעפל, שהוא נחלת חנוט מפאת היוותו חנוט, יראה  
 כאלו חין להם חלק זו, כי ישיבו כל מצוקים עלי עמל ויניעה. ועם, שאר בני אדם המוכים  
 צננעים הנולדים צמנת היוותם עפר מן האדמה המה לא ינוגעו, ומה מחוד השכול הרב לתרגם  
 תיבת אנוש (דיא מענטשהייט) ותיבת אדם (ערדבעוואהנער) אך הקדים המאוחר ואחר  
 המוקדם כפי לחות המליצה נלסון אשר תרגם זה: (ו) לכן, יחסנו עלמם חסונים משחר ז"ח.  
 ענקתמו, פועל עזר, ור"ל הגאולה נעשתה להם ענק לנברותיהם, כי הנה המתנחלים ילכו על  
 הרוב נעו גרון (מדנרי חזן יחייה), תזין מזה כוונת הרה"מ. יעפף שיה, צמקף והוא בשיא  
 המחמר אשר נושא תיבת חכמים שהוא יעטף שיה להם, ולכן גם הפעל צמסקל זכר, ויפה חמר  
 הרב"ז"ע טעם יעטף מבזרת המעטפות, וטעם שיה כמו שיה זונה ע"כ. לזונה צזה שהוא סס כללי  
 לתלוצי' הנחיס אשר הנשים מקטפות אותן גם (פוטן, טאוק) ושהוא פרטי לקטוט הראש (דער  
 קאפֿןֿפוטן) צעזור קטוט הלוחר שזכר עתה, וכן יחמר כל"ח על קטוט הראש (אויפֿגעטלען,  
 סאן אויפֿגעטלט זיין) שהוא מענין שות וצת"י כלילת דמשוין צדחשיהון, וטעם המחמר שלא  
 די שטושי' החתם חזל גם מקטטים ומתפארים זו, כי צזה יראה תקפס וגזרתם: (ז) יצא  
 מחלצ עינימו, עיניהם צולטות מרוצ שמו, כל אדם כחוש עיניו משוקעות, (רש"י וכאשר הוסיף  
 הרב חזן יחייה לנחר הטעם) לרוצ היוצט הביצר זו, וההסך לשמן כי יהי' צולטות מרוצ החלצ  
 והסומן הגוצר זהס ע"כ, וק"ת הרב, אך שלדעתו ה"ם מחלב אינה מ"ס הסצה הגרמת כ"ח  
 מ"ס המקום שממנו, וזזה הבציר המשל כי נראה כאלו נכרח העין ללאת מזין חלצ הסוצז אותה (אויס  
 פֿייסטען קרויגען דרינגט איהר אויגע הערפֿאָר), וטעם ההמשך, צעזור שזכר קטוט גופס זכר  
 גם תחרס שהוא שמן מחד לסיתן התנוחה וההסקט אשר נפל צבורלם. יצא עינימו, כלל ידוע הוא  
 שהפעל הקודם לשם לא ישמור לא המין ולא המספר, כדכתיב ויהי חנשים טעאיים, ולא נמלא נשים  
 יפות. עברו משכיות לנצ, ר"ל וסיצת צדיותם הוא שמחתם, כי יותר ממה שלנצ מלפס  
 ומיחל צזה להם תאוותם, עזרו צהסבתם יותר מאשר ליירו וחצנו להסוב, (מדנרי רש"י והרב חזן

רש"י

תהלים עג

מסוקעות: עצרו משכיו' לזכר. יותד ממה שלזכר מייחל ומלפה צאה להם תלותם עצרו זהם זה שגת ידם את תלותם לזכר: (ח) ימיקו. את ריעיהם: וידצרו דרע עושק. לעשוק אציונים: ממרו' ידצרו. כגון פרעה וסנחלדז ונצוכדלדלד מי ה' אשר אשמע צקולו (שמר' ה') מי צכל אלהי הארצו' (ישעי' ל"ו) אעלה על צמתי ענ (סס י"ד) וזהו שמו צמתיס פיה': (י) לכן ישוב עמו הלום. לפי שעמו דואין דרך דשעים ללחה יטורו על דרך הרשעי' לאחוז דדכיהם: הלום כמו מי הביאך הלום (סופטו' י"ח) הלום פה: ומי מלא ימלו כמו. ומי של פלג העלל הם ד"ת אין נחשזים כמו תמלית ומזלזלים צעיניהם: (יא) ואמרו איכה ידע אל. איכה נוכל לומר שיש דיעה צהקצ"ה ותורתו חמת: (יב) הגה אלה רשעים. הם ועוזרים על תורתו והרי הם שלום צעולם ומגדלים כח ועוטר: ושלוי עולם. לשון שלוחה: הסגו. הגדילו. ומנחם פירש יטור עמו הלום. יטור הרשע להלום את עמו של הקצ"ה והראשון למדתי מדצרו של ר"מ צד ילחק שלוח לצור זל"ל: (יג) אך ריק זביתי לבבי. כל זה מוסצ על ואמרו איכה ידע אל וגם אומר אך לרוק ועל חנם אנו שומרים מלותיו של הקצ"ה והרי אנו כבועים כל היום: (יד) ותוכחתי כדאית כל היום מצקר לצקר מתחדשות לדות חדשו': (טו) אם אמרתי אספרה כמו. אמר אסף אס אמרתו צלצי לספר את הכל כמו שהוא כל מה שעמו אומר על זאת הנה דור צניך צגדתי כלומי אשים אותם צוגדים ורשעים: (טז) ואחשבה. צלצי: לדעת זאת. מה היא מדתו של הקצ"ה כן הוא עמל צעיני

(ח) ימיקו | וידצרו ברע  
 עשק ממרום ידצרו:  
 שאתו בשמים פיהם  
 ולשונם תהלקך בארץ:  
 (י) לכן | ישיב עמו הלום  
 ומי מלא ימצו למו:  
 (יא) ואמרו איכה ידע-אל  
 ויש דיעה בעליון:  
 (יב) הנה-אלה רשעים ושלוי עולם  
 השגו-חיל:  
 (יג) אך-ריק זביתי לבבי  
 וארחץ בנקיון פפי:  
 (יד) ואהי נגוע כל-היום  
 ותוכחתי לבקרים:  
 (טו) אם-אמרתי אספרה כמו  
 הנה דור בניך בגדתי:  
 (טז) ואחשבה לדעת זאת  
 עמל היא בעיני:

\* ישוב ק' \* הוא ק'

באור

יחייח), חף כי צלי ספק תחיה רצה התחנה העיר הכה"מ ע"ו צתינת (איסכערן) טהוסיף והטליט צה התלילה. משכיות, לשון לזור (עיין צס' ותיצות הסלום להרה"מ (ויקרוח כ"ו וצמדנר ל"ג)

Psalmen 73.

באור ה

- 8. Sie höhnen, lästern, reden Bubenstücke,  
Von ihrer stolzen Höhe herab:
- 9. Gebieten hoch, wie wenn's vom Himmel käme,  
Und auf der Erde gilt ihr Wort;
- 10. Bethört, folgt ihm das Volk in ganzen Haufen,  
Strömt ihm wie Wasserfluthen nach.
- 11. Sie wähen: Kann Gott wissen, was geschieht?  
„Wie kann der Höchste hierauf merken?“
- 12. „(Seht diese Frevler hier! Sie blihen  
„(In stetem Glück und Ueberfluß;
- 13. „Soll ich umsonst mein Herz dem Guten weihen,  
„Und meine Hände in Unschuld waschen?“
- 14. „Nur neue Plage bringt mir jeder Tag,  
„Und jeder Morgen andere Noth!“ --
- 15. Oft dachte ich fast wie sie; -- allein so  
Wären, Gott! deine Kinder ja verdammt.
- 16. Ich dachte ihm nach, und suchte Wahrheit,  
Doch alles Forschen war nur Qual.

הנה מחותו המרוס. ידברו, חל האנשים הסרים למשמעתם לעשות עוסק כתרנס הרצ (ג'עביעטען) וכדמזרח: (ט) שתו ונו', הכוונה כמו שתרנס הרצ, אך שהוא לא יגיע עוד ליופי משל המסורר, השת פיהם צמאים והולין' לשונם צהין, וכולל ציה (ח) דמיון השמש צהין השמים המשלחת קרנים על מול פני כל הארץ, כן התם ממרוס ידברו וקולם מביע עד קלוי הארץ, (ז) דמיון הליכת לשונם צהין ממקום למקום לחמר עשו כן! עשו כן! צעזור הסעולות הנרחות בכל הארץ הנולדות מן לווים, גם (ב) חין ערך קצלת הדלתות, באשר יטעם המצין. שתו מן שות צוגס תמורת הנח (הרד"ק), והטעם ללחות המצטח, אם לא נחמר סוורה על התחמלות תה צפעולתם שתו צחוקה וכטעם הכנז. (י) לבן ונו', אחר שזכר הנחשך משלות חלה האנשים צנחונת מחשבותם, זכר גם מה שנמשך ממנו צנחונת מחשבות אחרים, וחמר צהיות כי חין חרצות ונו', לכן ענקתתו, לכן ישור עמו הלום, כי ע"י יהיו נפתים לפנות אחרים, וזה שתרנס הרצ (בעטהארט), המיר תונת היחס הוא הצטרפות המחמרים הצלטרפות הדברים עלתם הנחה פה יותר לפי לחות ל"ח. ישיב, טעם הכתיב או שהדבר הזה הזכר לעיל או שכל אחד מחלה הסלויס ישיב את העם הלום, חנל הנכון כטעם הקרי ישוב עם הלום. עמו, כפי צעלי הכתיב יהי' טעם הכנוי על כל ח' מחלה הסלויס צהשיצו אנשים רבים חלוי הנעשים עמו ע"י חשקם ללכת אחריו למען היות להם חלק צבוללו, אך כפי צעלי הקרי תהי' הוי"ו נוספת, ללחות המצטח כוי"ו אינימו, ענקתתו, למו, כלומר לח אנשים מעטים יפנו אחרים כי אם ישור עם הלום קצון רצ, וזה שתרנס הרצ (חין ג'חללען הויפען). הלום, הנה כמו חל תקרצ הלום (הרד"ק). והטעם על דרך חלה האנשים הנזכר עתה. ופי' מלא, חסר הנסמך ומי הנבר מלא, ההולכים צמולח וצחוקה, כן ירולו עליהם חכמי דורם דמיון המליצה ונהרו חלוי כל הבויס (יסעי' צ') וכתרנס הרצ (לוטטרףאען, כלוטטרףאען). ימצו לתו, יהיו נתלחים חללט דינו ימצאו וצח כדרך צעלי הה"ח צנליעת החל"ף, וחנירו מלו תונך חמס (יחוקחל כ"ח) דינו מלאו: (יא) ואמרו, כי צצר חמר כל אחד מהלויס חל לצו. למה לח חלק אחרים? מירחת עונש? איכה ידע חל מה הנעשה תחת השמש: (יב) רשעים, נסוח המחמר, ור"ל הנה חלה האנשים הם רשעים וצכל זה התה הסלויס תמיד נגד מדת החכמה וסלדק, ולכן מן הסברה שחין דעה צעליון. ושלוי. עולם, ברולה לצחרו מטעם הסלויס צעולם (דיח ג'יקליפען דער וועלט), חינו חלה שועה, כי כל עולם שנמקרה מלסון נצחת הוא וחיוו לטון תנל כי אם צמו חז"ל, ולכן החמת כדרך שתרנס הרצ, שהס סלויס תמיד כי כן הוא מדרך ל"ע לחצר הדבר המתוחל עם המקרה אשר יתוחר צו. צחם-הצלטרפות כמו פתחי עולם, (ספחוי' העומדים לעולם) בשמי ברבה (גשמים המצרכים). ודומיהם, וירחם הכוונה להורות על חמלות החצור כאלו לח יוכר זה צלי זה כרין המלטרופים, עיון מלת הביון שערי ו' וי"ח וחלקי הדבור צס' חור לנתיצה והצן ע"י, השנו, הגדול, וחנירו רבים צמקרה: (יג) אך, דנר ריק הי' באשר זכותו לצו צשעזר כי לח ללחתי צו, אם ארחת עוד להצח צנקיון כפי לח די סיהי' לריק, חנל חרצה ימשך ממנו שחיה נבוע תמיד צודי הרשעים התקייסם: (יד) ואהי, ענינו מוסך אחר עמו, חנכי חחי' נבוע, ותוכחתי תהי' מלוי' חללי צכל צקר וצקר: (טו) אם חמרתו ונו',



רשי

תהלים עג

עַד־אָבוֹא אֶל־מִקְדְּשֵׁי־אֵל

(יז) כראית היתה מדה זאת לי עמל ולא משפט:

אֲבִינָה לְאַחֲרֵיהֶם :

(יז) עד. אשר זאתי אל מקדשי אל. אשר

אֶךְ בַּחֲלָקוֹת תְּשִׁית לְמוֹ

(יח) צידושלים. וראיתי מה שאירע צסנחרז ואז

הַפְּלָתָם לְמִשְׁוֹאוֹת :

הציונותי לאחרית

אֵיךְ הָיוּ לְשֹׁמֵה כְּרָגַע

(יט) הישעים שהיו לאצדון ואמרתי איך כל הטובה

סָפוּ תָמוּ מִן־בְּלֹהִית :

הצא להם חלקות הם שהקצ"ה מחליק להם

בַּחֲלוֹם מִהַקִּיץ אֶדְנִי

(כ) הדרך שלה' שתהא נוחה וחלקה למען לא יתנו

בְּעִיר | צִלְמָם תִּבְזֶה :

לצ לשוצ אליו ויאצדו:

כִּי יתְחַמֵּץ לְבָבִי

(כא) אך בחלקו' תשית למו. כל הטובה הצאה

וְכִלְיוֹתַי אֲשַׁתּוֹנֵן :

להם שהדיו סופס הפלת' למשואות: (יט) מן

וְאֲנִי־בֶעַר וְלֹא אֲדַע

(כב) בלהות. מן שדים: (כ) בחלום מהקיץ. כשינה

בְּהַמּוֹת הָיִיתִי עֹמֵךְ :

שאין לה קן שהיא סינת עולם כן היתה להם

וְאֲנִי תָמִיד עֹמֵךְ אַחֲזֶת בְּיַד יְמִינִי :

(כג) ואלא מלאך ה' ויד צמחה אשור (ישעיה

בַּעֲצָתְךָ תִּנְחַנְנִי וְאַחֵר כְּבוֹד

(כד) ל"ז): ה' צעיר ללמס תצזה. צידושלי' שהרעו

תִּקְחֶנִּי :

עליה שס נתצזה ללס דמותס ונסרפו כלס:

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם

(כה) כי יתחמץ לבבי. מערס שראיתי מפלה זו

וְעֹמֵךְ לְאַחֲפָצְתִּי בְּאָרֶץ :

צדוח הקודס היה לצצו מתחמץ על דרך הרשעי'

ת"א עד אביא מליעה ז' ס"ז:

שללחה. וצכליותי הייתי משתונן. לשון חרז

שנון וכשהוא מתפעל התי"ו ניתנה צאמלע שורס התיצה כדרך כל תיצה שיסוד תחילתה שי"ן. (כב) ואני הייתי צער ולא הייתי יודע מה הוא המדה וכזהמה הייתי עמך. ואני אע"פ שהייתי רואה כל זה תמיד הייתי עמך ולא זזתי מיראתך. (כג) אחזת ביד ימיני. להחזיקני צידאתך כסקרצו רגלי לנטות מדרכך כמו שאמר למעלה כמעט נטוי רגלי. (כד) תנחני נחיתני. ואחר כבוד תקחני. אילו היה עעס על כבוד היה פתרונו לח' שהשלמת לסנחרז על הכבוד שפסקת לו תקחני אליך הפלאת נסיך לישראל והחרנת את סנחרז עכשיו שהטעם על ואחר זה פתרונו ואחרי כן לכבוד תקחני משכתי אליך לכבוד ולהפארת. (כה) מי לי בשמים. שום מלאך שנחרתי לי לאלוה

באור

מנחן וחולך דצרי ההסורר, כלומר חני לא ידעתי לאיזה צד חסנה כי חס חמרתי צלצו לדצר כמו הם, הנה דור ונר', ואח אחשצה נדעת זאת, הנה עמל ונר', אספרה, כטעם מה לך לספר דלעיל (סיר כ' ט"ז), להיותם צחמת צעיני המסורר דצניס שאין צהס טעס (טוואטלען) כמו, טעמו כהס, כי כן טעס למו כטעס להס. הגה דור צניך, כלל הנויקיס והתמימים המתנהגיס הנהגה

Psalmen 73.

באור ו

יטה כרחוי לזניך ונופל  
 סס רור על הכלל, כדרך  
 סנחמר זל"ח ודחו מעג  
 סעכגעטלעכט), וטעס  
 בניך להיותס ילדיו כפו  
 טל הקז"ה. בנדתי, חסיס  
 חותס צוגדיס ורשעיס  
 (רס"י), דהיינו זמס סכסי  
 הדעה הנפסד' הזחת סמתי  
 חלקס כחלק הרחוי לזוגדיס  
 ורשעיס, חזין מזה כוונת  
 הדב"מ: (טז) ואחשבה  
 לדעת זחת, כלומר וחס  
 חסנה מזה הדרך ואחשו  
 מחשבות רצות לתרוח מענה  
 לזחת הסענה מזוע דון  
 רשעיס ללחה, הנה אך עמל  
 הוא זעיוני, ערהס טלח  
 להועיל, כו לח יכלתי דעת  
 חותס. ה"א, כדרך הכתיב  
 מוסס על הדעת זתי"ו  
 רסויה על מסקל וקצה,  
 וטעס הקרוי ה"א, על  
 הדבר הנליך לדעת, וזה ענין  
 אחד: (יז) עד חזוח וכו'.

- 17. Bis ich in's Heiligthum des Herrn gekommen,  
Ihr Ende abzusehen gelernt.
- 18. Erhaben sitzen sie, auf glatten Höhen,  
Ein Abgrund drohet rund umher.
- 19. Wie plötzlich stürzen sie von ihren Höhen,  
Verschwinden wie ein Schreckgesicht!
- 20. Du machst ihr Schattenglück, o Gott! wie  
Träume,  
Dem Wachenden zu Mähr und Spott.
- 21. Wenn-ikt der Bösen Glück mein Herz betrübet,  
Und mir in meine Nieren sticht ;
- 22. So bin ich gern ein Thor, und will nicht forschen,  
Bin gern vor dir dem Viehe gleich.
- 23. Ich bleibe ja bei dir auf immer,  
Du hältst an meiner Rechten mich ;
- 24. Dein Rathschluß leitet mich auf dunklem Pfade,  
Nimmt endlich mich zu Ehren auf.
- 25. Was könnte ich neben dir im Himmel wünschen,  
Was hier auf Erden neben dir ?

ר"ל לח הסגתי כדבר הלז עד שזחתי אל מקדסי אל וסודותיו זחמלעית רוח הקודס וזח סנתי חחריהס כי מרה  
 תהי' זחחרונה לרשעיס והכל הולך אחר התכלית (חזן יחייח), ויתדמה המסורר אשר חננו חלהיס, להסתנון  
 כדרכיו דרכי הקידס, כאלו הציחו ה' חדריו להיכל-קדשו זשמים מקום מספשו, וסרחהו סס חת  
 כל הרעות הנתסכות לרעיס מפחת רעתס. אבוא, עתור תחת עזר כאלו ידבר על זמן עומד  
 (רחז"ע), וכבר דברנו פעמים ושלס מטעס הרכנת העתיד זחיה כפיתתו הדברים כדרך כל עוד,  
 ר"ל טלח יחלטו זמן אחר דוקח כמו כחן סכל עוד שיחשוז לדעת זחת יהי' עמל זעיוני חס לח  
 יזוח להסתנון אל התכלית, ולכן נקרא הזמן ההוא זשס המורכב או הבלתי מחלס. אבינה  
 לחחריהס. חס ה' חומר חזינה חחריהס זיחס הסעול ה' עעמו עד אשר זינותי חחריהס (סהיח  
 תרה), עכס'ו שחמר חזינה לחחריהס זיחס הנזול שחליו, יהי דעתו זנה עד אשר לקחתי חת  
 עלמי להסתנון על חחריהס (הטובה תהי' חס רעה), וחס שזחמת הענין כמעט אחד זשניהס,  
 הנה זכל זה המדקדק ההגיוני יעמוד על ההזל זזין חלה סני הדבוריס: (יח) אך בחלקות,  
 כלומר וכאשר זחתי אל מקדסי אל חזינה שחלו המקומות הנזוהות אשר זחס תסית להס מוססס  
 חייס כו חס הריס וסלעיס חלקיס עד שחי חפסר טלח ימערו קרסולס מהרה, וזנה כנר הסלתס.  
 לסשוואות סס סמתה וענינו על התחום הסוזז כל עת הסלעיס הנזוהיס - והכל ע"ד מסל, וסרז  
 תרגס כפי הענין כאשר תרחינה ענין כמעט זכל הנתוזיס מזה המזמור: (יט) לשמה לסתמה  
 סנחזדה גדולתס. ספו, מנחי העי"ן, ולכן הנכינה תלעיל, ומטעס סוף כמו לח יסוף מזרעס (חסתר  
 ט'), חל וספו זתיס רזיס (עמוס ג') מצעלי ה"ח ולכן הנכינה תלרעי ומטעס כלה. מן זלהות,  
 תמו זמחירות יותר מן הבלהות, תמה החזיונות המזוהלות חת החגסיס זמקום טלח חור ולח  
 חושך כסיתדמו לרחות תמונת מויקוי וכסיתורו חחריהס זמסוס או זחור זחיר נזחלו הסתמונות  
 וחייס, כו לח היו כו חס זכה המדמה, וזה סחמר רס"י ז"ל, מן טדיס, זנ"ח (געטפעכססע,  
 טרעקגעזיכט), ועיין זסירוסו לסס זה (זיחוקאל כ"ו כ"ח): (כ) כחלום מהקין וכו', כחלוס רע  
 המזוהיל ומרעיד חת החולם ויהח נזנה מחמת ההקולה, כו חחרי סיקון החדס ירחס שחין מתס  
 זחזני חחלוס ויסחק עליו, כן חתה ה' תזנה ללס החגסיס הרשעיס החלה אשר זעודס חייס  
 מסחידיס חת זני החדס וכסיותו יהיו לזני ולקלון זחין עוד לחל ידס לעשות רע: עזר  
 המסורר ממסל הזלהות, סהס חזיוני לילה למסל החלומות, טעס חח' על הכליון הנתהר, וטעס  
 הז' על ספ'ותס וקלויס. בעיר, ר"ל זין יוסני עירנו צלמס, נבזר מן צל זתוססות מ"ס  
 החמתיו (עיין לעיל סיר ז"ט). והוא נס כן חזיון זעלמח וחין זו מתס ויפה תרגום הרז  
 (סחטטען-גליק), כלומר שלותס חיינה שליה חמתית כו חס ללס השלוה זלזר, נרחיס מליוחיס  
 וחייס כן: (כא) כי יתחזץ לכבי' ז"מ שיתנפח מתוך כעס כחמן (ספורני), וכן מתורגס זל"ח.  
 אישתובן, מטעס. חן סנון, וטעס הסתפעל על היות הוא זעלמו-הסנה ע"י עזתנותיו ותחסר  
 זי"ת זכליותו, וסעור הסוזז לדעת הדב"מ, כו יתחמן לזני עתה מתוך כעס על דבר מה

רשי"י

תהלים עג עד

כָּל־הַשְּׂאֵרִי וְלִבִּי  
 צוֹר־לִבִּי וְחֵלְקֵי אֱלֹהִים לְעוֹלָם:  
 כִּי־הִנֵּה רַחֲקִיקָה יִאֲבְדוּ:  
 הַצְמַתָּה כָּל־זוֹנֵה מִמֶּךָ:  
 וְאֲנִי | קִרְבַּת אֱלֹהִים לִי־טוֹב  
 שְׁתִּי | בְּאֲדָנִי יִהְיֶה מַחְסִי  
 לְסִפָּר כָּל־מַלְאכֹתֶיךָ:

(כו) לא נחרתי אלא אותך :  
 (כו) בלה שארי. כתאו'  
 צטרי ולצני לך. כל' שארי  
 תאוה כמו (לקמן קי"ט)  
 כלתה נפסי ליסועתך :  
 (כז) זונה ממך. נפרד  
 ממך. (כח) מלאכותיך.  
 שליחותיך דוח הקודש  
 הצא לצני לאמרו :

עד (א) יעשן אפך.  
 כל הכועס נחוייו  
 מוליאין עסן: (ב) קניית  
 קדם. לפני זריית עולם  
 טנא' (לקמן ל') מעון  
 חתה היית לנו צטרס  
 הדיס יולרו: זה שכנת  
 צו. תקון לשון הוא כמו  
 (ישעי' מ"ג) זו חטאנו  
 לו והוא כמו אשר שכנת  
 צו: (ג) הרימה פעמיק  
 למשואות נצח. הגנה  
 פעימות ונהלות שלך  
 טיבו לאויציק למשואו'  
 נלח על כל אשר הרע  
 האויצ צצית המקדש.  
 בן חנרו מנחס עם  
 ותפעס רוחו. למשואו'.  
 לשון חורצן כמו (טס  
 כ') שאיה תשאה שממה  
 (ס"א"ח): (ד) מועדיך.  
 הוא צית המקדש אשר  
 נאמר צו ונועדתי לך  
 טס: טמו אותי. טס.  
 כשגזרה ידס להחריוצו

עד

יתאונן על היכל הקדש השמים ועל צרות הגולים.

(ב) משכיל לאסף

לָמָּה אֱלֹהִים זָנַחְתָּ לְנֶצַח  
 יַעֲשֶׂן אַפֶּךָ בְּצֹאן מִרְעִיתֶךָ:  
 זָכַר עֲדַתְךָ | קִנִּיתָ קָדָם  
 בְּאֵלֶּת שִׁבְטֵי נַחֲלֹתֶךָ  
 הֲרִימָה פְּעֻמֶיךָ לְמִשְׁאוֹת נֶצַח  
 כָּל־הָרֶע אוֹיֵב בְּקִדְשֵׁךָ:

(ג)  
 (ג)  
 (ג)

ת"א הצמתה כל סנהדרין ו"ח ק"ו:

באור

צהנהבתך הנראה כעול, לא חטרה עוד לחקיר אחריו, כי הלחת הרשעים כצד הורחני שמשפטי  
 צני אדם צדצרים כאלו מטעים ומתעים, חצל גם לא חלעער להיות צזה הענין כצער וצמה אשר  
 לא ידעו מחומה, לדעתו שחני תמיד עמך וצצעתך הנחני, ומה לו לנקט יותר: (כג) ואני  
 תמיד עמך, צעה"ו וע"ה צו: בעצתך תנחגי, צעה"ו לחקן דרכי, מטעם הצח לטיהר מסייעין  
 אותו. ואחר מותי, תקחני, לנחול כצוד שהוא בורל הצדיקים לע"ה צו, מטעם כי לקח אותו  
 חלבים: (כה) מי לי בשמים, עמך, ועמך לא חסלתו מי צחקן כת"י תחן כותך דילי צסמיה  
 חלח חת ועמך חצרה לא לנית צחרעה. וכענין זה חרגס הרצ: (כו) צור לבבי, חטר לצני נשען  
 עליו: (כז) רחיקך, צינוני פועל ע"ת הציר"י המתחקים ממך, או המתחקים אותך מלצס וצענין  
 מאר: (כח) ואני חיוני מכת הזונה ממך, כי חס קרצת חלבים היא לדעתו הטוץ החיתותי, ולכן  
 שמתו צך ה' חלבים מחסי, שחל תרחיקני מעמך, כי חס תחלל מרותך עלי. לספר כל מלאכותיך,  
 הוא העונב היותר טלס למסורר חלבי. והנה הקורח המטביל יצון מזה המזמור שמתחיל החסורר  
 חת סירתו לפעמים צענין הצולל, צו ע"י דחות המסורר חזרון טלס הרשעים, וחמוץ לצני

באור

Psalmen 73, 74.

עליו, והתנוונתו באחריות  
החמתית, נחפעלית נספר  
כ"ב עד שיסתפק לנו צנחמר  
חך טרז וגו', וחחרי הסקט  
לנו ע"י ההסתפקות,  
ספר גם הסנות הנורמות  
חת ההסתעלות הזאת חני  
כמעט בו' וסייס צתעטוב  
המסורר בשנתעורר ע"י  
קרבנת חלחיס לסיר תחלותיו  
כמו שחחירו צפתוחת הסיר  
שלסנינו :

- 26. Verschmachtet Leib und Seele, so ist Gott  
Stets meines Herzens Trost, mein Theil.
- 27. Verloren sind die, die sich von dir entfernen,  
Verloren, wer um And're buhlt.
- 28. An Gott mich halten, ist mir höchstes Gut!  
Ich suche meinen Schutz bei Dir, o Gott!  
Mein Herr! verkünde deine Wunderthaten.

74.

Wehklagen über die Zerstörung des Tempels und die Drangsale der Ausgewanderten.

1. Unterweisung Abafs.

- 1. Warum verwirfst du Gott, noch immer uns,  
Raucht über deine Herde ewiglich dein Zorn?
- 2. Ach, denke der Gemeinde, vormals dir erworben!  
Des Stammes, dir zum Eigenthum befreit!  
Des Berges Zion, dir zum Thron erwählt!
- 3. Erhebe deine Tritte  
Zu jenen unvergänglichen Trümmern,  
Wo alles Heilige der Feind verheert.

עד (א) משביל לאסף,  
לדעת הרחצ"ע יהיה  
הטעם שהשביל חסר צוח  
הענין למה וגו'. חמנס  
תקון המזמור כפי הנראה  
מענינו היה צומי התרנן  
וצרות הלכות עוד כהנה  
וכהנה, כחמרו שלחו חס,  
עולה תמיד, ולכן חמרו  
שמסוררים כצום היו  
נקראים נסס חסר, והס  
חיו כחז שניס זה חח"ו.  
וחד מן חזריח חמר הטעם  
שהשביל זה המסורר לתקן  
מליצחו כפי זה הסדר שהיה  
מיוחד לחסר המסורר הנדול

חסר היה צומי דוד (כחמר הארכותי לדבר צום הענין בהקדמתו הסנייה), חך החומר שחותרו המסורר  
חסר היה צומי דוד תקן זה המזמור צנחחחחח חנה הוא שכה דצרו המסורר עלמו חין עוד נניח  
(לקמן פסוק ט'), וכבר תנחחך הוא צמ"ח שיש הנדל כצ צין נניח לרוח הקודש חסר הוא חונה  
יודעת החותיות לחחור : למה אלהים זנחת , לחן מרעיתך, ולמה חלחיס יעטן חסך ללח צלחן  
מרעיתך ונחוח הדלתות כזה

למה — אלהים —  
זנחת לנצה —

יעשן אסף בצאן מרעיתך

יעשן אסף, יען כי הכועס ילחו כוחותיו ורוחותיו ולחותיו חולה לעוזרו ולכן יתחמם  
ויתלהב ויתחמרו פניו וינסחו, ומפני החוס יהיה חלח ילח עטן מנחוריו (הרצ חצן יחיוח), וכל זה  
על דרך הדמיון חלל האדם, חך כי חלל הצורה יתעלה החחוק מכל בופני צתכלית החחוק, והרצ שכל לתרנס  
חסך ודיין לחרון) מטעם כי יצער כמעט חסר, כדי להחחיק הסבשמה, כי צזה יהיה הטעם על פעולותיו  
יהוא מחחור ולא חסניס : (כ) זכר עדתך, חסר קניית קדס, כהדח דכתיב עס זו קניית, זה חסר בחלת  
תמלרים להיות שצט נחלהך, כהדח דכתי' עתך ונחלתך חסר פדיות, וחכור הר ליון וגו', ונחוח הדלתו' כזה :

זכור עדתך

קניית קדם —  
נאלת — שבט נחלתך

הרציון זה שכנת בו

חולס לדעת השני שהנזח הרחצ"ע יהיה שער הכתוב זכור עדתך חסר קניית קדס וחסר בחלת להיות  
שצט כהר נחלתך הוא הר ליון חסר שכנת צו , והרחשון הוא היות נכון כפי לחות המלולה,  
כחמר ירחה מתרנס הרצ : זה שכנת בו, תקון לשון (לחוק הענין) כמו זו חטחנו לו (רס"י),  
חמנס חונה צמקוס חסר, כי חס תחסר המלה הזאת, להיות מונן המחמר הסמון כמוצן תוחר  
נרודח, כחמר כצו הערנו על זה, ודוק. וטעם הססוק צעצור חותיות הדומות צמנטח : (ג) הר"מח  
פעטיך, ללכת ולרחות צמחחחח נלח, הס כל חסר הרע חויצ צקודס, וטעם הריותה פעמיך צלסון  
המליצה ועל דרך כצוד, כטעם וישח יעקצ חת רגליו צהנה סטויטה. למשואות נצח, צעצור  
חורך הזמן, כי כן חמר זנחת ללח, חו שקרחס כן צעצור תקסס, ונחלו יעמדו חלו המחחחח  
נלח, כמו סתחי עולס, וזה שתרנס הרצ (חונפערגענגלישען). הרע אויב בקורש, מחמר



רש"י

תהלים עד

- (ד) **שָׁאֲנוּ צוֹרְרֵיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ** (ד) אז שמו להם את אותות קסמיהם שהם אותות אמת ומה הם הקסמי' קלקל נחלים שאל צתופים. (ה) יודע במביא למעלה בסבך עץ קרדומות. יודע הסויז כשהיה מכה צערי פתחי המקדש שהוא כמציא מכותיו לעעלה: צדקיע ומנין היה יודע שהרי היה רואה שהיה העץ מסך ולאחז את הקרדומות וזולען כמו שאמדו רצותינו כולהו צלעתונהו מד תרעא דירושלים. צסך עץ קרדמות. לטון כאחז צסך (צראסית כ"צ). העץ סוכך אותם והם נסכין צו: (ו) ועתה אע"פ שהיה רואה שלפני הקצ"ה קשה לא נמנע מלהלוס כל פתחיה וכל שעריה יחד: צכסול וצכולפות. כלי משחית של נגרים הם. וצקדדומות צאו לה תדגוס יונתן צכסוליא. כילפות לטון עדני הוא כך פידס דונסוהוא מכלי הנגדים: יהלומון. האויצים: (ח) אמרו בלבם נינם יחד. נינס מושליהם וכן (לעיל ע"צ) יכון שמו. ואחריתו יהיה מנון (משלי כ"ט) כל מושליהם מחשבה א' להם הראשונים כאחרונים להזדווג לפטרונם של ישראל תחלה ואח"כ יזדווגו להם ותדע שהרי שרפו כל מועדי אל שהיו צאון כל צתי וועד שלו. פלשתים החריצו שילה נצוכדנלד החריצו צית ראשין טיעוס החריצו צית שני. (ט) אותותינו. שהצטחפתו ציד נציאך איין אנו דואים אותם צימים רגים שאנו צגולה. כתנצא אסף על ימי הגלו' האחרון: עד מה. עד מתי נהיה צלדה זו. (יא) מקרב חוקך בלה. השליכם
- (ה) **יֹדַע כְּמַבִּיא לְמַעְלָה בְּסֶבֶךְ-עֵץ קַרְדּוּמוֹת:** (ה) יודע כמביא למעלה בסבך עץ קרדומות.
- (ו) **וְעַתָּה פְתוּחִיהָ יַחַד בְּבִשְׁוֹל וְכִילָפוֹת יְהִלְמוּן:** (ו) ועתה פתחיה יחד בבשׁוֹל וכילפות יהלמון.
- (ז) **שֶׁלַחֹ בְּאֵשׁ מִקַּדְשֶׁךָ לְאַרְצָךָ חֲלָלוּ מִשְׁכַּן-שְׁמֶךָ:** (ז) שלחו באש מקדשך לארצך חללו משכן שמך.
- (ח) **אָמְרוּ בְּלִבָּם נִינָם יַחַד שִׁרְפוּ כָּל-מוֹעֲדֵי-אֵל בְּאַרְצָךָ:** (ח) אמרו בלבם נינם יחד שרפו כל מועדי אל בארצך.
- (ט) **אֹתוֹתֵינוּ לֹא-רָאִינוּ אִינִי-עוֹד נְבִיא וְלֹא-אֲתָנוּ יוֹדַע עַד-מָה:** (ט) אותותינו לא ראינו אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה.
- (י) **עַד-מַתִּי אֱלֹהִים יַחֲרֹף צַר יִנְאַץ אוֹיֵב שְׁמֶךָ לְנִצָּח:** (י) עד מתי אלהים יחרף צר ינאץ אויב שמך לנצח.
- (יא) **לְמַה תָּשִׁיב יָדֶךָ וַיִּמְיָנֶךָ מִקֶּרֶב חוֹקֶךָ בְּלָה:** (יא) למה תשיב ידך וימינך מקרב חוקך בלה.

\*ועתה ק' \*הלמ"ד רפה \*חיקך ק'

ת"א שאנו צורריך גיטין ה' נ"ו: יודע כמביא פנהורין י"ח ל"ו: פתוחיה יחד סס: למה תשיב מנחית ג' ל"ו:

יחד. נינס מושליהם וכן (לעיל ע"צ) יכון שמו. ואחריתו יהיה מנון (משלי כ"ט) כל מושליהם מחשבה א' להם הראשונים כאחרונים להזדווג לפטרונם של ישראל תחלה ואח"כ יזדווגו להם ותדע שהרי שרפו כל מועדי אל שהיו צאון כל צתי וועד שלו. פלשתים החריצו שילה נצוכדנלד החריצו צית ראשין טיעוס החריצו צית שני. (ט) אותותינו. שהצטחפתו ציד נציאך איין אנו דואים אותם צימים רגים שאנו צגולה. כתנצא אסף על ימי הגלו' האחרון: עד מה. עד מתי נהיה צלדה זו. (יא) מקרב חוקך בלה. השליכם

באור

הנשחיה לטם, ולכן כל צלי אשר, והוא מתאר ומזכר מה שיקרא המסורר צסס תסוחת נלח, וצמה שחמר הניע חויז ולא חמר החויז חזק הכונה לעורר כי זה שסרע הוא חויזי ולכן רעתו שלומה צתכלית הרע, ולס"ז ראוי לתרגם צל"ה (חייץ פיינד), וחד מן חצניח חמר סנפלה הס"ח להקל על המצטח, ושנח להצות צחותיות הגרון ע' ה' א': (ד) מוערך, צית המקודש נקרא כן מטעם חיהל מועד - ישמו, הצוררים אותות קסמיהם אשר שאלו מכהני עלציהם חס ינלחו חס לא

Psalmen 74.

ח באור

- 4. Laut brüllten deine Widersacher,  
Im Tempel deiner Stiftung.  
„Ha! trifft sie ein, die Vorbedeutung!
- 5. „Berühmt wird diese That,  
„Gleich jener, da mit Alexten  
„Man eindrang in den dichten Hain,  
6. „Und nun das Schutzwurf alle  
„Mit Beil und Hammer niederschlug“.  
7. Legten Feuer an in deinem Heiligthum;  
Entweiheten deine Residenz, der Erde gleich.  
8. Im Herzen wähen sie: wir unterdrücken Alles.  
Alle Stiftungshäuser Gottes  
Sind nun verbrannt im Lande.  
9. Vorbedeutungszeichen werden uns nicht mehr,  
Hier ist kein Profet, Niemand weiß, wie lange?  
10. Wie lange, Gott! der Feind soll schmähen?  
Der Widersacher deinen Namen lästern?  
11. Warum du deine Hand, die rechte  
Deinem eigenen Schoße ganz entziehst?

לאותות חמת, כי כן  
בזרו ידם, ועסם שמו על  
התפארתם זו כשישחברו  
לאומר הלח זה כאשר צערו  
לנו אותותינו, תזין מזה  
כונת הרצ המתרגם: (ה)  
יודע, כלומר גם את זה  
שחברו לאומר יודע וכו',  
ולמען הזין כונת הר"מ  
לריך לדעת כי מעשה תפארת  
הוא צפוי האותות  
מדורות הרשונים, הוא  
המכונה עתה חלל כל  
האותות צמס הספור  
הפנלי (דיו פאבעל גע-  
טייטע), טעם אחד קוף,  
מלך יוני על כהני חליל  
אחר. אשר הכעיסוהו  
צנזותם עליו צמס זה  
החליל וזה להכרות כל  
האשר הוא היה היתה  
מקודשת לעבודתו, כדרכם  
צמים ההם, לטעת  
יער קטן חלל מזה

חלבוהם, מלח עלים טונים ונחיס, וענפיהם תפוחים ומסתנכים צלילים נחיס כדוך שחברו  
רוחם עוד צננות ופנדסים, והוא הנקרא צ"ח (אין האין), את כל חלה לזה זה המלך  
להשחית. וכן עשו ענדיו, ונהיות צמים ההמה חשבוהו העזה גדולה ללחוס נכד החלילים התקיסים  
לדעתם, היו טמע זה הדבר הולך בכל המדינות הקרוצות והרחוקות, לכן כשאויב נלחם עם  
ה' גם הוא לא לצד זהם נלחם כ"ח גם זה' וחרצ מקדשו וחרפו צנדופים כמכר צזה הסיר, נתן  
המסורר זה הדמיון צפי הלוכרי' שישחברו לאומר הנה יודע הדבר ההוא ויהי' מסודס להצח כזה  
סהיח קודמות למעלה. בסכך ען, צמקוס טיסנכו העלים צענפיהם כיון הר"מ לזה צתיצת  
(דייטען), גם זה טעם למעלה צעזר הענפים שהם צחש החילן: (ו) געתה, ע"י לווי, פתוחי',  
יחד, כלומר כל פתחיה, מטעם פתוחי חותם, וכתרגום הרצ (שטיטלוועקן). בכשיל, שם המקצת  
להיות מכשלת, וכילפות, נ"ל שם הקדום החז מלשון כלו פיות. יהלומין, הסולמים, וכתרגום  
הרצ (און), נקראהו צמס הנסתר הכלתי גודע. (אישפערנאחט) צלע"ז, עד כאן שחבת הלוכרים  
אשר נתן המסורר צפיהם כדי לעורר על חרופיהם כי צחמת אין חרוף גדול מזה לדמות חלילה  
הסם יתעלה חל החלילים. והנה הקורח הנעים יראה דרך מתרגם משכיל צמה טענת הרצ מחמר  
שמו אותותם אותות צמחמר ההתפארות עלמה, ע"ד שחברו, שומה צפיהם למען לא יונדל צין  
הפעולה (שחברו) לפעול (הם הדברים הדברים), ודוק: (ז) שלחו צחש מקדשן, טעם המשך כי ילדקו  
הלוכרים על התפארותם צמה שהם עושים צמקדס ה' כפי מה טעמה המלך הנזכר צמקן ען האשרה,  
ואמר רחצ"ע: הלמ"ד קל חע"פ שהוא מציון הכצד וטעמו הפוך שהנכון שלחו חש צמקדשן, וכדרך  
הזה תרגם הרצ, ואמר עוד: ויתכן שהטעם שהי' האש סניז וכאלו המקדס משולח ע"כ, ולפי  
דעתי זה נכון, ויהי' הענון דומה למה שאומרים צל"ח (אין פייער אויפגעהען לאספען), והעד  
וחת העיר שלחו צחש (טופטים ח'). לארץ וכו', כלומר כ"כ חללו את משכן שחך עד שהגיע  
לארץ, והרצ חזן יחייח חמר שלחו מקדשן צחש לארץ, כלומר הוידוהו ע"י האש לארץ, צחוסן  
שחללו משכן שחך ע"כ: (ח) ציבם, חמר ר' מרינום שהיה מצנת לא תונו חף שחלנו לא תונו  
מצ"ה ונינס מהקל כדרך ונינס ולפי דעתי שזה נכון, והעד הרצ היונה (החצ"ע), ולפי"ו צח  
הקמן צמקוס ליר"י צנפיהם, וטעם הכנוי על מועדי חל הסמוך, כמו שזכור עוד. כל מועדי  
חל, צתי וועד סלו (רס"י), וכן תרגם הרצ, ושעור הכתוב לדעתו כך הוא, חמרו האויבים צלצם  
ע"י חורצן הצית הזה נינס כל מועדי חל יחד, כי צחמת צצריפה הזאת שרפו כל מועדי חל אשר  
יש צחץ ישרחל, ולזה המה חוטצים צלצם צהיות שהנוי ההוא מונדל משחר האותות הנונים צתי  
וועד לחלפיהם צכל עיר ועיר ונכל סלך וסלך, והם חין להם כ"ח מקדס אחד צכל הארץ והיו  
אשר שרפנו, הנה כלינו ח"כ הנלחון נכד חלפיהם צמסם אחד, סכי יש חרוף גדול מזה? (ט) אותותינו  
וכו', הם שמו אותותם אותות, והנחנו חינונו רוחים אותות שלנו, כי אין עוד נציה צנו צחץ  
הנלות, ויהי' תקון המומר כפי הנראה מזה מאחד המורכרי' אשר הנלו ואשר צנו על נהרות  
צצ, וירמיו' ה"ח צח"י, או סכצר מת, ולכן לא חתנו יודע. עד מה שעורו עד מתי, ססק

רשיו

תהלים עד

וַאלֹהִים מַלְכֵי מִקְדָּם

פַּעַל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:

אַתָּה פּוֹרֶת בְּעֵזָה יָם

שִׁבְרֵת רָאשֵׁי תַנִּינִים עַל-הַמַּיִם:

אַתָּה רֹצֶצֶת רָאשֵׁי לְוִיתָן

תִּתְנֶנּוּ מֵאֲכָל לָעַם לְצִיִּים:

אַתָּה בִּקְעַת מַעֲיָן וַנְּחַל

אַתָּה הוֹבֵשֶׁת בַּהַרֹּת אֵיתָן:

לָךְ יוֹם אֶת-לֵיל לַיְלָה

אַתָּה הִכִּינֹת מֵאוֹר וְשֶׁמֶשׁ:

אַתָּה הִצַּבְתָּ כָּל-גְּבוּלוֹת אֶרֶץ

בַּיָּן וְחִדְקָה אַתָּה יִצְרַתָּם:

זָכַר-זֹאת אוֹיֵב חִרָה | יְהוָה

וְעַם-נָבֵל נִאֲצוּ שְׁמָהּ:

אַל-תִּתֵּן לַחַיִּית נַפְשׁ תּוֹרָה

חַיִּית עֲנִיָּה אַל-תִּשְׁכַּח לְנִצְחָה:

(יג) והולא אותם מתוך חיקך והלחם צלויצך. כלה לשון גרש (שמות י"א) כלה גרש יגרש: (יב) ואלהים מלכי מקדם. והרי אתה תסועתינו מקדם: (יג) ראשי תנינים: הם מלדים שנקראו תנינים שנאמר (יחזקאל כ"ט) התנין הסדול וגו': (יד) ראשי לויתן. פרעה נקרא כן שנאמר (ישעיה כ') יפקוד ה' צמדו הקסה על-לויתן וגו': תתנו מאכל לעם לציים. נתת ממונו לעם ישראל לאכלו. לציים. לכתות ולצלות שהולאת. ליום סיעות כמו (מדבר כ"ד) ולים מיד כמדגמו וסיען: (טו) אתה בקעת. לישראל מן הלוד מעינות: אתה הונסת. יודן שהוא נכד איתן: (טז) לך יום. גאולתם של ישראל: אף לך לילה. ועמך היו צלרות הלילה: אתה הכינות מאור ושמש. אתה הכינות להם מאור

התורה: (יז) אתה הצבת. להם כל גבולות ארצם בכל עוצ. קין וחודק אתה ילדתם. הרי זה דוגמת (ירמיה ה') סצועות חוקות קליר ישמיר לנו. לא שנית לנו סדר השנים. (יח) זכור זאת אויב וגו'. ולאחר שכל תסועתינו כך זכור זאת אשר האויצ חדק אותך זהשמידו אותנו. (יט) אל תתן לחית. לגדודי העוצדי' כוכבי' ומזלות כמו (ס"ג כ"ג) ויאספו פלשתים לחיה. נפש תודך. תוד שלך ויונתן תרגם לשון תודים וצני יונה התוד הזה מסעת הזכר בן זונה איכה מזדוגת לאחר אף ישראל לא החליפוך צאל אחר אע"פ שרחקת מהם והיתה כאלמנה.

באור

המסורר לנלתי צחר מה עד מתי תצ' טעמים. (א) לכלול צו כל הצרות, (ב) שימנעו הלער מלדבר עוד, עד שיסיה מעט ויתקור דעתו, וחו יוסיף ויאמר עד מתי חלבים יחרף לך, וזה מיוסי המליצה: (י) עד-מתי, סעול, (כחצ"ע), כוונתו שזה המאמר הוא סעול הידועה זס' הקודט, וכמו שצחרנו גזה לא חתנו יודע עד מתי חלבים יחרף לך שמך, או חס ינאן חויצ שמך לנלח, וכן לא חתנו יודע: (יא) למה תסיצ יודך, כדרך עסיצ אחר ימינו (כחצ"ע). ידך וימינך, מן הידוע יד סתם הוא בנוי חל המכס, וימין בנוי מעזר, ויהי ח"כ הטעם גזה לתם תסיצ יודך להכות צלוינו. וימינך לעזור חותנו, או סיבי' טעם ימין מצחר תחת יודך, שהכוונה על היר המושעת, וכדרך הצ' תרגם הרב. מקרב חיקך, כציכול מעלמך, וכתרגום הרב, והטעם על המקדש ועל הארץ אשר חסז ה' כאדם האוחז עלמו. בלה, כצר אמר רס"י ז"ל שהוא מלסון כלס ברס יגרש (שמות י') וענינו כלו של דצר (פחללענדס, פחללוג, גחנן), וחמר לתם תסיצ יודך וימינך

Psalmen 74, 75.

באור מ

חקרנו חיקק מכל וכל, נחוסן  
 שלח תחזירו עוד שמה:  
 ויב) ואלהים, וי"ו  
 לעורר על היסוד, וכחבוס  
 היר (דעכנחך), כלומר  
 ואין לומר שהסיו ידו  
 מרסיון חלילה, כי זה  
 חלילה חסר הי' מלכי  
 מקדם הוא פועל עוד עתה  
 ישועות נקרב כל החנך,  
 ואין קלרה ידו מלהוסיע  
 חותנו: (ג) אתה פוררת,  
 בנת יס סוף לבזרים.  
 ראשי תנינים, הם מלרים  
 סנקרו תנינים סנחמר  
 התנין הגדול וכו' (רס"ו):  
 (יד) לוייתן. הוא המרדע  
 הגדול הרובץ בתוך יחורי  
 מלרים (קראקאדין) ז"ל,  
 והוא נ"כ משל לסדעה ועמו  
 סנחמר וסקד ה' נחזרו  
 הקסה על לוייתן וכו',  
 וטעם ראשי לוייתן כטעם

12. Dennoch ist es Gott, mein König vormalß,  
 Der alles Heil noch ißt auf Erden wirkt.
13. Durch deine Kraft zertrennest du das Meer,  
 Du zerschlägst das Haupt der Meeresungeheuer,
14. Du zerschmetterst die Köpfe der Krokodille,  
 Gibst sie zur Kost dem Volke in der Wüste.
15. Du öffnest Quellen, öffnest Bäche,  
 Du lässest ewige Ströme versiegen;
16. Dein Werk ist Tag, und Nacht dein Werk,  
 Du settest Licht und Sonne ein;
17. Du stelltest fest der Erden Grenzen,  
 Du erschufest Dürre und Frost!
18. Bedenk es, welch' ein Feind den Ewigen schmähet!  
 Welch' niederträchtig Volk dir trotzt;
19. Gib jedem Raubthier nicht dein Turtelstäubchen  
 preis,  
 (Dein gequältes Thierchen  
 Wollest du nicht ganz vergessen!

ראשי תנינים חף שחין רצוי לטם לוייתן, כי חינונו כן זלסון. תחבנו מחכל לעס לויים, זהו צות  
 היס שזנו ישראל שהיו עם ההולכים לויים (הרד"ק). וטעם המשל כי יש חיה חומות חסר  
 יחכלו צטר לוייתן כמו יוסני התערב בחליות האפריקא כידוע מספורי יורדי היס: (שו)  
 אתה בקעת, הוצר עד שילח ממנו המים (הנ"ל). מעין ונחל, על סס סוסו כי לח יחפה הלחם  
 ולא יסחן הקתח חלח הנזק יחפה ויעטה לחם והחסיס יטחנו ויעשו קתח כן הוצר ינקע ויחי'  
 מעין, (שלמה בן מלך), וכדוך הזה יחמר גם ז"ל (ברלךד באקען). איתן, סס הוא זלסון  
 ערבי לוצר העומד תמיד בתקסו, ולכן הוא כנוי לנהרות גדולות ההולכים תמיד בתרואה ולא  
 יחרצו צימו החורב, והטעם על הירדן שהוא אחד מנהרות חיתן: (שו) לך יום וכו', כפי שזכר  
 ההסכי' טעסה ליסועת ישראל זכר נ"כ ההסכי' טעסה זעולם זצריחתו טצע כנגד טצע והכל  
 לזוך הצרוחיס (מדצני הרד"ק). הלא יחמן צזה מה שחמרו לעיל זטס הרע"ת, שחלחיס שהוא  
 מלכי מקדם, ואשר חתה פוררת וכו' רללת וכו' זקעת וכו' הכל לטוצחי הנה הוא הפועל תמיד  
 ישועות נקרב הארץ כי לך יום וכו' עד חתה ילרה. אף לך לילרה, שלא ידחה טיס צו תועלת  
 גדולה לך הוא, כי חתה כוננת צו להיות חוסך צחוי הזמן לתעולת הצרוחיס כמו מנוחת צנו האדם  
 וטרף החיות (מדצני הנ"ל). מאור ושמש, השמש חינו האור עלמו, כי חס מרסלת צו זלצד,  
 כידוע לחכמי התולדות, וזה שתרבס הרב וליכט חוגר זחכנע), ורזצ"ע חמר מאור הוא הירת  
 והזכירו לסני השמש צעצור שהסלים זמלות לילה כי כן דרך המקרה וחתן נעשו ע"כ: (יו) כל  
 נבולות ארץ, המה הנופיס (חקלימח) זלע"ז, וכל נוף הסך האחר ואזירו מסונה מחזירו והכל  
 לזוך הצרוחיס (מדצני הנ"ל). קייץ וכו', טעם להזכיר זה חלל בצולות חרץ צהיות צמקוס אחד  
 קיץ וצמקוס אחד חורף (מדצני הרזצ"ע) וזה ידוע ליודעי חין כדוד הארץ: (יח) זכר זאת  
 וכו', כלומר אחרי טיס לחל יודך לעזרי, חל תטוצ חחור חצל רחוי לך לזכור זאת שהחויב שחינו  
 חלא עם נצל חרף חלחיס חויס, ונח חל תחן: (יט) לחית, נסרה, על מטרל פללת, כי ה"ה

והתי"ו תשמטנה שתיבס לוקצה, וטעמו כטס הכלל, כלומר לכל היה הצחה, וכחבוס הרב. תורך,  
 התסיל התסורר חת עמו ליונה ותור להיורפס עתה חלוסי הכח נטרפוס ולא יוכלו לעמוד על נססס.  
 הית עניך, חיתך הנועה והחלוסה, כן טכל הרב לתרגס, והסלים המלילה: (כ) לברית, צפת"ח  
 הלמ"ד, להורות על ידיעה כלומר הצרית שכרת לחצותינו (הרד"ק), וכיון הרב לזה זטעס הכנוי  
 (דיינען). מחשבי ארץ, מקומות הגלות שהס לישראל חסך וחפילה והס מוסצות חמס סצצלויס  
 חומסיס חותס, וחמר תלחו, לפי טכל מקומות הגלות הס נחות חמס (הנ"ל): (כא) דך, כצר  
 צחנוהו מלסון חו דכו צמדונה, וזה שתרבס הרב (לערקנירטטען). נכלם, כטיטוצ ריקס מצלי  
 שתטמע חסלתו, ויחכן סכיון המשורר על עלמו. יהללו, שחס לח יטוצ הוך נכלס לעולם יהללו  
 כל עני וחציון סמך (הרזצ"ע), וכן תרגס הרב: (כב) קומה וכו', צעצור שזכר טס ה' חסר  
 חרסו החויב, יתלהב נססו ויקרח קומה ה'. ריבה ריבך, כי כצוד סמך תלוי צו. מני, חיו"ד  
 נוססת לחות המצח צעצור החותיות הזמות הסמוכות: (כג) קול צורריך, זה שחבו צקרב



רש"י

תהלים עד עה

הבט לברית:

כי-מלאו מחשבי-ארץ נאות

חמם:

אל-ישב דך נכלם

עני ואביון יהללו שמך:

קומה אלהים ריבה ריבה

זכר חרפתך מני-נבל כל-היום:

אל-תשכח קול צרריך

שאון קמיה עולה תמיד:

חיות עניין. כפס עניין: (כ) הבט לברית. אשר כרת את מצותינו: נאות חמם. נוה חמם לשון מדוד: (כא) אל ישוב דך נכלם. אל יטיב דך מלפניך צתפילתו נכלם: (כב) חרפתך. גדופיך כמו זאת אויב חרף:

עה (א) אל תשחת.

את ישראל: (ב) הודינו לך אלהים. על הטובה הודינו אף על הרעה וקרוצ צמינו סמך תמיד: ספרו. דורותינו כפלאותיך תמיד: (ג) כי אקה מועד: כשיש לנו יום טוב אין עסוקים צנצול פה וצקלות ראש: חנו מישרים אשפוט. חנו כותנין אל לצנו להללך ולשצחך מעין המאודע ליום: (ד) נמונים ארץ וכל יושבי וגו'. ציום מתן תורה כשהיו נמוני הארץ וכל יושביה מתנאים שהתני' עם מעשה צדאשית אם לא יקצלו ישראל את התורה תחזרו לתוהו וזהו: חכני. עמך ישראל תכנתי עמודי' כשאמרת נעשה ונטמע: (ה) להוללים. לרשעים המערצים את ישראל (ו) כי לא ממוצא. השמש וממערבו ולא מן המדברות שאתם מפרטי' צשיירא להרצו' ממון לא צכל אלה להרים קרן:

עה

תודה לאלהים המכניע הרשעים, ולא יתן להם יד לשחת הנקיים.

למנצח אל-תשחת מזמור לאסף שיר:

הודינו לך | אלהים הודינו

וקרוב שמך ספרו נפלאותיך:

כי אקה מועד

אני מישרים אשפט:

נמנים-ארץ וכל-ישביה

אנכי תפנתי עמודיה סלה:

אמרת ליהוללים אל-תהלו

ולרשעים אל-תרימו קרן:

אל-תרימו למרום קרנכם

הדברו בצואר עתק:

כי לא ממוצא וממערב

ולא ממדבר הרים:

באור

Psalmen 74, 75.

מועדו, כי הנה שאון קמין. עולה, ותחבנר תמיד, כן תכנס הרבי וידמה צוה לנו סיוס המסורר כאלו נזלע קולו ולא ישמע מחמת קול שאון החורב העולה ותחבנר תמיד:

- 20. Schau auf deinen Bund ;  
(Denn Räuberhöhlen voll  
(Sind jene düsteren Gegenden der Erde.
- 21. Ach! Laß den Zerknirschten nicht beschämt  
entweichen!  
Daß deinen Namen preisen Arme und Bedürftige!
- 22. Auf! Gott! o führe deine Sache!  
(Bedenke die Schmach, die täglich dir  
(Von Niederträchtigen widerfährt.
- 23. Vergiß des Ungestüms der Feinde nicht!  
(Deiner Widersacher Toben  
(Nimmt unaufhörlich zu.

עדה (א) למנצח, כוונת המסורר להצטייח לב הדיוקיה צה' ולא יסחור לעתות נצרה חצל יקור חליו חסר הוא פועל תמיד יצועות זקרב האין ולה יתן יד לרשעים להשחית את עולמו נחמם חסר הס עושים, וחמר: (ב) הודינו לך אלהים, לך חסר קרוב סתן לנו זבל קרחנו חליו כי כן ספרו לנו נפלחותך כלומר הנפלחות חסר עשית לנו. זבל עת המה יעידו כי קרוב חתם לעזרנו ולקחת משטינו מן המעיקים חותנו וצעתה תחישנה, כן הוא המסך הכתובים לדעת הרב"מ ז"ל: וטעם הכפל צעזור השמחה זבל לב וזבל נסס. שמך, כבודך משעס יודעי שמך וזה שתרנס הרב (אחיעסטעס): (ג) כי אקח וגו', דברי הסס צפי המסורר, לחמור חל תחשבו כי חגי ישן ושלום רשעי' חרחה ולא חעניסס, כי חקה מופד ויוס מיוחד לספור חת כל העולם ציושר, וחם

75.

Dank für die Demüthigung der Freoler, daß die Tugendhaften nicht ihrer Wuth preisgegeben sind.

- 1. Dem Sangmeister, vertilge nicht; ein Psalm  
Abfafs zum Singen.
- 2. Wir danken, Gott, wir danken dir!  
(Daß deine Majestät uns nahe sei,  
(Verkünden deine Wunder.
- 3. „Zum Zeitpunkt, den ich mir ersah,  
„Werde ich Gerechtigkeit ausüben.
- 4. „Laßt Erdball und Bewohner schwanfen,  
Ich stelle seine Säulen fest.
- 5. Spreche zu den Lobenden: Lobt nicht!  
Zu den Gottlosen: Hebt das Horn nicht hoch!
- 6. „Hebt nicht euer Horn himmelan!  
„Trotzt mit starrem Halfe nicht so sehr!“
- 7. Denn nicht vom Aufgang, nicht vom Niedergang,  
Auch von der Wüste nicht wird's kommen;

חמתמה הוא להיותי חרך חסיו ולהמתין להם למען ישורו (הרב חזן יחיוח), וטעם כי לחמת, וטעם אג'י, ככבודי ולא חחר, וחם גס: (ד) נמוגים ארץ, וכל יושניה מסני החמם הנעשה צה, חל תדאבו כי חנכי תכנתי עמודיה סלה, וחמתי צעת ההוא להוללים וכו': (ה) אל תרימו קרן, מסל התוקף והעזות: (ו) אל תרימו קרנכם, נגד מרוס כלומר נגד השמים, וחל תדצרו צלוחר זקוף כמו ירון חליו צלוחר, ועתק פעול הדצור כמו ולא עתק מפיכס, חו סהוא תוחר הנוחר, (מדצרי הרחצ"ע), ונקוד המסורה כטעם הצ': (ז) כי לא סמוצא וגו', מכאן וחילך דצרי המסורר, חמתי לכס שחלסו ליטועה, כי לא רחוקה היא מכס זקליו השמים, ולא תמולח השמש, זהו מזרה, ולא מתעצרו גס לח מן המדצר תצוה לכס הסרמה, כי חס חלהיס הקרוב תמיד וחחר כבודו מלא כל האין הוא הסופט וגו'. ממדבר, צפתח וחיוו סמוך ורציס כן, וזכר המדצר לפי שחל יעצר צו חיס הוא מרחיק העמים הסוכנים סניצו זה מזה. הרים, לסון הסרמה וכמו שצחרנו, ויס חומרים הטעס ממדצר סל הרים וחיון צו טעס כי המדצר חיונו מקוס הרים צידוע, וחחרים חומרים שטורו ולא ממדצר ומחרים ויהו' המדצר כנוי חל הדרוס כי סס מקומו צחונת העיר הקדושה ולהיסך צלסוגם הוא מקוס הרים הגדולים, הרי הלצנון הרי חרמוך

רשי

תהלים עה עו

(ח) כִּי־אֱלֹהִים שִׁפְטוּ זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים:  
 (ט) כִּי כּוֹס בְּיַד־יְהוָה  
 וַיִּין חָמֵר | מִלֵּא מִסֶּךְ  
 וַיַּגֵּד מִזָּה  
 אֶדְ-שִׁמְרִיהָ יִמְצוּ יִשְׁתּוּ  
 כָּל רִשְׁעֵי־אָרֶץ:  
 (י) וַאֲנִי אֲגִיד לְעַלְמֵי  
 אֲזַמְּרָה לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב:  
 (יא) וְכָל־קַרְנֵי רִשְׁעִים אֲגַדֵּעַ  
 תְּרוֹמְמָנָה קַרְנֹת צַדִּיק:

(ח) כי אלהים שופט. על כל הרעה שעשיתם: זה ישפיל וזה ירים. הבגזוהים והנמוכים ירים: (ט) כי כוס. התרעלה צידו. ויין חמר. חזק ווינו"ש בלע"ז: מלא מסך. הכוס מלא מזג למזוג ולהשקו' את כל הגוים: ויגד מזה: מזה הכוס יפין ויקלח את משחיה' לטון מים המוגדים (מיכה א'): (י) ואני אגיד לעולם. מאז והלאה את נקמתו ובזודתו: (יא) וכל קרני רשעים. כל חויז: חבדע. כענין שנחמד (יחזקאל כ"ה) ונתתי את נקמתי בצדוס ציד עמי ישראל. ישראל יגדעו קרן חויז ואז תדוממנה קרנות לדיקו של עולם ישראל שהם שצחו של הקצ"ה:

עו

שיר תודה על מפלת האויב אשר צר על ירושלים בחיל כבד.  
 (ב) לַמְּנַצֵּחַ בְּנִגִּינֹת מְזֻמֹּר לְאַסָּף שִׁיר:

(ג) בִּזְדַּע בִּיהוֹדָה אֱלֹהִים  
 בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שִׁמּוֹ:  
 (ג) וַיְהִי בְשָׁלֹם סִבּוֹ  
 וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן:  
 (ד) שָׁמָּה שָׁבַר רִשְׁפֵי־קִשָׁת  
 מִגֵּן וַחֲרֹב וּמִלְחָמָה סָלָה:  
 (ה) בְּאֹר אַתָּה אֲדִיר מִהַרְרֵי־מִרְיָ:

עו (ד) שמה שבר רשפי קשת. של סנחרב ואוכלוסיו. רשפי קשת חין רשפי קשת לטון רשפי אש שאין לטון רשפי אש נופלים צקט' וזה רפי ורשפי אש לבוט ורשפי קשת לטון לחומי רשף (דברים ל"ג) דמתרגמינן עוף. וצני רשף יגציהו עוף (חויז ה') וכן ומקניבס לרשפים (לקמן ע"ח) לליפרים. וכן וצני רשף צני עפיפה הם שדים יגציהו לעוף אף זה לטון חלים' המעופפים כענין שנא' ומחן יעוף יומס. שמה שצר רשפי קשת חלים של הקשת הערפף \* וכל המזמור

\*הפ"א רפה כמספט

ת"א וכל קרני מגולה צ' י"ז:

באור

והדי חמנה, ויהי' לם"ז כונת הכתוב על חרצע הקלות, חזל יש לתמוס על ת"י שחמר ולא תג

**באור יא**

**Psalmen 75, 76.**

לסווח מדבריה ולא מן  
 דרומה אתר טוריה ע"כ.  
 וסוח היסך החמת לידוע  
 לכל: (ח) זה וזה פעולתי  
 את זה יספול ואת זה  
 ייסי: (ט) כי כוס ביד  
 ה', להסקות ממנה כל  
 דחי עולם, והיין חסר.  
 חמר, סעל ענר ותרכיב  
 יין חמר, והנה הפעל  
 מתנו על עלמו כלומר  
 שחדיס היין ציורו כי כן  
 מעלת היין (גם יש הפנה  
 זו בעלמו) כמו שחמר אל  
 תרח יין כי יתחום וחדום  
 בלסון ערני חמר (ר"ט זן  
 מלך), וחת' ורע"ס סהיין  
 חדום הנה בכל זה הוא  
 מלא. מסך, מן מסכה  
 יונה, שהוא תערוזת היין  
 עם סמיס חזקים הכותנו.  
 זו טעם צוסס, והס יעכרו  
 את היין, ונ"ל שזה טעם  
 הסטיק בענור הסך עניניו.  
 חלו הפעלים חמר מלא  
 מסך וכתובים הרב  
 (דלך), והנה חס ימעטו  
 הסמיס החלה ציין וערז  
 זס טעמו, חנל כשיכרו  
 יהיו חך למחסור כי  
 מלנד סיתנו טעם לפנס  
 ישתכרו גם הסותיס עד  
 למחוד, ונחיות שהיין קל  
 והסמיס כנדים הנה הוא  
 יעלה והס יורדים זקלה  
 התחתון של הכוס ולא ישחרו  
 זקלה העליון כי חס  
 חלקיס מעטים ודקיס, ולכן

- 8. Nein, Gott ist Richter! Niedrigt diesen, hebt jenen.
- 9. Der Herr hat einen Becher in der Hand. Roth ist der Wein, doch voller Mischung, Der edle Saft fließt über; (Doch Frevler trinken bis zur Reige (Die Hefen aus.
- 10. Unaufhörlich tönt mein Lied, Mein Saitenspiel vom Gotte Jakob's;
- 11. Berfürt das Horn der Frevler, Auf daß der Redliche sein Horn erhebe.

**76.**

Danklied für die Vernichtung des Feindes, welcher Jerusalem mit einem mächtigen Heere belagerte.

- 1. Dem Sangmeister auf Meginoth, ein Psalm Asaf's zum Singen.
- 2. Gott ist durch Jehuda berühmt, Sein Name groß durch Israel.
- 3. Zu Schalem sein Gezelt, In Zion seine Residenz.
- 4. Dasselbst zerbrach er des Bogens Gefieder, Schild, Schwert und Kriegsgerüst.
- 5. (O du Mächtiger! verheerender bist du, (Denn reißender Thiere Gebirge!
- 6. Den Tapfersten weicht der Muth, Sie sinken hin in Todesschlaf, Kein Held weiß seine Hand zu finden.

יביר מוח, כסהק"נה מטה את הכוס הנה יהי נגד זה היין הטוב והערז וישתו חוהו  
 כל יוסזי תנל ויהענבו זו אך שמריה, של הכוס היה, המה הסמיס החזקים והמריס, ילפינ  
 ה' להסקות את כל נשעי חרן, אשר הם לרוז תחותם להתענב. ימצן, עד"מ מטעם ונמלא דתו  
 כלומר יריקו את כל הכלי לנלתי תשחיר זו טסה חמת, ולא יזינו כי רעה ננד סויהס עד שיסתכרו  
 וילכו לחזרון. ומה נחה חף נעים זה המשל אשר לפי דעת הר"מ כונתו לומר שכל צרח הי  
 טיז בעולמו, והטוב שהוא בעלמו מתהסך לרע לרעתו! (י) ואני אגיד לעולם, מדרכי השם.  
 ואזכרה לחנהי יעקב, שהוא שופט יספול הרטע ויריס הלדיק, כטעם חתרו לו חחי הוא, ונזה-  
 קרני רשעים אנדע, חשזית בחותס ולהיסך קרני לדיק תרומתנה:

עו (א) למנצח, הנכון כמו שחמר רחנ"ע זסס ר' מטה הכהן כי זה המזמור נחתר על מלחמת  
 חויז סנר על ירוסלים ונחלס, חולי שחוצר על מבסת חיל סנחרז כלילה אחד: (ב) נודע.  
 כטעם הכפל גדול סמו וכתובים הרב (בעריהוט): (ג) ויהי בשלם סכו, גם זה נודע צהיות  
 כי שמה סנר ונר', וטעם שלם וליין כטעם יהודה וישראל, ונראה טעם שלם לחותה העיר  
 בענור מלכה שמתקדם קדמתה הי' כהן לחל עליון, והוא נקרא תמיד מלכי צדק או חדוני לדיק,  
 וכמו כן טעם ירושלים נחלת שלום או ירושת שלום: (ד) רשפי קשת, מטעם ונני רטף  
 ינצוהו עוף, וכתובים הרב; ונקראו החלי' כן צסי המסורר בענור הנולה שהיו מחזרניס צחליהס  
 למען יטה חותס הרוח. ומלחמה, כלל הנח חחר הפרט וכתובים הרב: (ה) נאור, מלסון נחר  
 חקדשו כמו משחית והנו"ן סוכס והוא תואר ע"מ קרוז כחוק, חך הוא סועל יולח כמו וסצח  
 חני (הרחנ"ע), וסעור הכתוב חדיר! נאור חתה יותר מהכרו החיות הסורפות כי חמנס מן



רשימי

תהלים עו

אֲשַׁתּוּלְלוּ | אֶפְיֵרִי לֵב

נַמּוּ שְׁנַתֶּם

וְלֹא-מִצְאוּ כָל-אֲנָשֵׁי-חַיִּל יְדֵיהֶם :

מִגִּיעַרְתֶּךָ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב

נִרְדָּם וְרִכְבּ וָסוּס :

אֲתָהּ | נִזְרָא אֲתָהּ

וּמִי-יַעֲמֵד לְפָנֶיךָ מֵאִז אֶפְדָּךְ :

מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ דִּין

אָרֶץ יִרְאָה וְשָׁקְטָה :

בְּקוּם-לְמִשְׁפַּח אֱלֹהִים

לְהוֹשִׁיעַ כָּל-עַנְוֵי-אָרֶץ סֵלָה :

כִּי-חַמַּת אָדָם תִּוְדָךְ

שְׂאֵרִית חַמַּת תַּחֲבֹר :

נִדְרֹו וְשִׁלְמוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם

כָּל-סְבִיבֵיו יוֹבִילוּ שֵׁי לַמּוֹרָא :

יִבְצֹר רוּחַ בְּגִידִים

נִזְרָא לְמַלְכֵי-אָרֶץ :

ת"א משמים השמעת סנה פ"ו עכ"ז ח' ד'

(א) הנה מדבר צמפלת סנחדב שלל מלינו חויצ נופל צירוסלים אלל הוא: (ה) גאור אתה אדיר. לשון נלר מקדשו (איכ' ז') גלרת צרית ענדך (לקמן פ"ט) מנלר לת חויצין וקמין ומטלטן מן העולם. גאור על טס מעשיו נקרא כמו חנון ורחום וקנוא על טס שהוא חונן שהוא מרחם שהוא מקנא: אדיר מהדרי טרף. חזק מענקים טורפים הגבוהים כהרי' ולנגדך חין גבורתם נודעת. (ו) אשתוללו. כמו השתוללו כמו (ד"ה ז' ב') ואחרי כן אתחצר לחזיה חס יהושפט כמו התחצר ונגזר אשתוללו מבזרת (חויצ' ז') מוליק יועלים שולל והוא לשון משגה וטלו כשוטים סוגים והתי"ו נופלת צלשין המתפעל צלמלע התיצה ככל תיזה שתחילתה טי"ן: כמו שנתם. נדדעו צטיכה לשון תנועה: ולא מללו. ידיהם וכחם כשצלת לזפרע מהם: (ז) נרדם זרכב וסוס. וי"ו של ורכב טפילה היא כמו (רלשי' ל"ז) חלה צנו לצעון וחיה וענה וי"ו של וחיה טפילה הוא: (ח) מאז אפיך. משעה שאתה כועס: (ט) משמים השמעת דין. כשגתנצל ישעיה על פודענותו של סנחדב ונתקיים צו. ארץ. ישראל שירא' ממנו ומאוכלסיו אז שקטה: (י) בקום למשפט אלהים. לעשו' משפט מאויציו להושיע חזקיהו וסיעתו: (יא) כי חמת אדם תודך. כעסן של דשעים גודם שהצדיו' מודים להקצ"ה כשהם מרעין והקצ"ה נפרע מהם הכל מקלסין לפניו כשרואין שחין כעסן כלום כמו שמלינו צנצנדללר כשהשליך חנניה מישאל ועזריה לכצסן האש מה נאמר טס יהא שמה דללהא מצרך וגו' ועל ידי כן שרית החמת תחגור תעכב ותחדיל שרר הדשעים מעוכצים ונמנעים מלהרלות גאותם וחמתם. תחגור לשון עכבה צלשון משנה פנימת הסכין כדי שתחגור צו הליפורן. ושמעתי תשמו של דצי אלעזר הגאון צד' ילחק שהיה מציא המקרא הזה עדות לאותה משנה. ויש עוד לפתור חגיגה זו במשמעה לשון חגיד' ופירושו לך נלה לחגור חימה ולעשות קנאה כי הכח והיכולת שלך ולשון שרית זה הוא מאחר שחמת אדם אינו כלום נשאר כל חגירו' חימה לך:

(א) הנה מדבר צמפלת סנחדב שלל מלינו חויצ נופל צירוסלים אלל הוא: (ה) גאור אתה אדיר. לשון נלר מקדשו (איכ' ז') גלרת צרית ענדך (לקמן פ"ט) מנלר לת חויצין וקמין ומטלטן מן העולם. גאור על טס מעשיו נקרא כמו חנון ורחום וקנוא על טס שהוא חונן שהוא מרחם שהוא מקנא: אדיר מהדרי טרף. חזק מענקים טורפים הגבוהים כהרי' ולנגדך חין גבורתם נודעת. (ו) אשתוללו. כמו השתוללו כמו (ד"ה ז' ב') ואחרי כן אתחצר לחזיה חס יהושפט כמו התחצר ונגזר אשתוללו מבזרת (חויצ' ז') מוליק יועלים שולל והוא לשון משגה וטלו כשוטים סוגים והתי"ו נופלת צלשין המתפעל צלמלע התיצה ככל תיזה שתחילתה טי"ן: כמו שנתם. נדדעו צטיכה לשון תנועה: ולא מללו. ידיהם וכחם כשצלת לזפרע מהם: (ז) נרדם זרכב וסוס. וי"ו של ורכב טפילה היא כמו (רלשי' ל"ז) חלה צנו לצעון וחיה וענה וי"ו של וחיה טפילה הוא: (ח) מאז אפיך. משעה שאתה כועס: (ט) משמים השמעת דין. כשגתנצל ישעיה על פודענותו של סנחדב ונתקיים צו. ארץ. ישראל שירא' ממנו ומאוכלסיו אז שקטה: (י) בקום למשפט אלהים. לעשו' משפט מאויציו להושיע חזקיהו וסיעתו: (יא) כי חמת אדם תודך. כעסן של דשעים גודם שהצדיו' מודים להקצ"ה כשהם מרעין והקצ"ה נפרע מהם הכל מקלסין לפניו כשרואין שחין כעסן כלום כמו שמלינו צנצנדללר כשהשליך חנניה מישאל ועזריה לכצסן האש מה נאמר טס יהא שמה דללהא מצרך וגו' ועל ידי כן שרית החמת תחגור תעכב ותחדיל שרר הדשעים מעוכצים ונמנעים מלהרלות גאותם וחמתם. תחגור לשון עכבה צלשון משנה פנימת הסכין כדי שתחגור צו הליפורן. ושמעתי תשמו של דצי אלעזר הגאון צד' ילחק שהיה מציא המקרא הזה עדות לאותה משנה. ויש עוד לפתור חגיגה זו במשמעה לשון חגיד' ופירושו לך נלה לחגור חימה ולעשות קנאה כי הכח והיכולת שלך ולשון שרית זה הוא מאחר שחמת אדם אינו כלום נשאר כל חגירו' חימה לך:

**באור יב**

**Psalmen 76.**

החיות הטורפות תהי' חיה חזולה להמלט חנל זמלחמה (י"ל ההסתה) היוצת מחך הסתולנו כל חזירו לז, הלכו סולל וערוס מכל ענה (מדנרי ר"ע ספורני): (ו) אשחוללו, ה' תחת ה"ח וחזירו חתצר חבאלתיו וטעם הסעל צחות הסעולה, לפי שהסועלים מפעילים חותה הסעולה זעמם על ידי מחצותם ורעיוניה' המעלים סחד ומוך גלגם. כמו שנתם, סירוסו כמו צנתם והוח סינת המות (י' שלמה בן מלך), וזעזור שהורחת הנימה היו קלה ותחלת השינה החוקה, לכן תרגם הרב (היכניקען). ולא מלחו כל חנשי חיל ידיהם, (עד"ת) כי נרדס כ"ח מהם מבערתך: (ו) ורכב זסום, כלומר גס רכב גס סים נרדס מבערתך, וטעם רכב על הנחסיים צמרכנה והס סחותי המדרנה, וטעם סום על הסום הדוהר זמלחמה, ודיך נחה זמליצה סחל זקטן וכלה זנדול: (ח)

7. Von deinem Drohen, Jakob's Gott! Betäubt, sammt Kriegsgespann und Ross.

8. O du Furchtbarer du! Zürnst du, wer kann vor dir bestehen?

9. Vom Himmel sprichst du Urtheil herab, Der Erdball staunt — und schweigt;

10. Wenn Gott sich aufmacht zum Gericht, Die Unterdrückten im Lande zu retten.

11. Denn Menschenwuth vermehrt deinen Ruhm, Mag der Ueberrest sich rüsten mit Wuth!

12. Dem Ewigen, eurem Gotte, gelobt ihr und bezahlt!  
(Alle, die ihr um ihn seid!  
(Führt der Ehrfurcht Gaben zu!

13. Er mäht ab den Muth der Fürsten, Den Erdenkönigen entsetzlich.

אתה נורא אתה, הנה הפסיק ורחיקו מן ה' ויקריצו אל הצ', והסעור חתה חסר נורח חתה, מי יעמוד מלסניך. מאז אפך, טעה שחתה כועס, (רס"י) וכפי זה הענין תרגם הרב: (ט) ששמי' וגו', טעם מי יעמוד, כי זקומך למטפט חלחים, חתה משמים מרוס שנתך תשמיע חת הדין חסר יעשה חל הנספטי' כלומר משס ירדו הנזרות. וארץ, הטעם על יושבי, וזכר שמים וארץ זה לענת זה צהיות שמים לרוס וארץ לעומק. יראה, ירחת רוממות, בן תרגם הרב. ושקפה שותקת ומקנלת עליה חת הדין: (יא) כי חמת אדם תודך, כי חס גס יקומו לפעמים חנשי זליעל חסר הס עפר מן החדמה לריו כגודך, הנה החמה הויה עזמה תודך, כסדוחיו הצריות שחין כעסן סל חלו הרטעים התקייסם זחרן כלום כשתסרע מהס, וכמו סדחינו עתה ישועתך לנו חסר חנו מודים לך עליה, ולכן חין לנו לרחוב חס גס. שארית, החויז חסר לח נכנסה עדיין צור הסעס. חסית תחגור, להלחם צנו, כי גס חמתס תהי' לחפס, בן סכל הרב לתרגם: (יב) נדרו ושלמו, ועתה אחרי שהורה המסורר החלחי חת עמו שהנלחון הזה נלחון נמור, יחמר להס נדרו ושלמו לה' חלחכס. כל סביביו. פניו מקדשו זירוטלים, חו סנקראו סניציו להיותס עם סגולתו. יובילו, מעין הנווי (זיח זקולען ברינגען). למורא, כנוי לסס הנורח זענור היות מורחו על פני כל: (יג) יבצור. רוח נגידים, ד"ת מטעם זליד (רחז"ע), וסירוסו יקטוף ויספיל רוח נבידים מהתנחות (י' שלמה בן מלך). נורא למלכי ארץ, יתכן טעמו על הדזר הזה הנזכר, ר"ל זלידת רוח נבידים, סזה נורח למלכי ארץ, וחחרים חמרו סהוח יצנורי והוח נורח, ותרגום הרב גס הוח יסתמע לחלו תדין חסי, וחפסר עור סהוח נושא המתמר, סנורח למלכי חונן הוח יצנור רוח נבידים:

רש"י

(יב) נדרו ושלמו. נדריכס: כל סניציו. הזומעים תשועה זו וכן עשו כמ"ס (ישעיה י"ט) תהיינה חמס עדים זחרן מלדים מדזרות שפת כנען ונסזעות לה' לצלות: יוצילו סו למורא. למה לפי שזעת חפלו: (יג) יבצור רוח. גסה סל נדיצים ממעט גחותס. יצנור ימעט. כמו (דלחית י"ח) לא יצנר מהס:

# תהלים עז

רשי

עז

בו יצעק המדוכא על צרותיו הגדולות, ומתנחם עצמו בתשועת אלהים אשר עשה פלאים בימי קדם להציל עמו.

(א) לַמְנַצֵּה עַל-יְדֵי\*תוֹן לְאַסָּף מִזְמוֹר :

קוֹלִי אֶל-אֱלֹהִים וְאַצְעֻקָה  
קוֹלִי אֶל-אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלָי:

בַּיּוֹם צָרָתִי אֲדַגֵּי הַרְשָׁתִי  
יְדֵי | לַיְלָה נִגְרָה וְלֹא תִפּוֹג

מֵאֲנָה הַנְּחָם נַפְשִׁי :

אֲזַכֵּרָה אֱלֹהִים וְאֵהְמִיָּה

אֲשִׁיחָה | וְתַתְּעַמְּךָ רוּחִי סֵלָה :

אֲחִזֶּתֶ שְׁמֵרוֹת עֵינָי

נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר :

חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם

שָׁנוֹת עוֹלָמִים :

אֲזַכֵּרָה נְגִינָתִי בַּלַּיְלָה

עִם-לִבִּי אֲשִׁיחָה וַיַּחַפֵּשׂ רוּחִי :

הֲלַעֲוֹלָמִים יִזְנַח אֲדַגֵּי

וְלֹא-יָסִיף לְרַצוֹת עוֹד :

הָאֵפֶס לְנִצַּח חֲסֵדוֹ

נֹאמַר אָמַר לְדָר וּדָר :

הַשְׁכַּח חַנּוּת אֵל

אִם-קִפֵּץ בְּאֵף רַחֲמָיו סֵלָה :

עז (א) על ידותון.

על הדתות ועל הדינין העוזרים על ישראל (ג)

ידי. ענתי: לילה נגרה. זבלות זה שהוא כלילה הוא נגרה ליחה ומרה: ולא תפוג. ולא תדמה נגרתה: (ד) אזכרה אלהים. החסד שהיה רגיל לעשות לי צימי חצתי: אטיחה. זאתן חסדי' וטובות: ותתעטף רוחי. פרמי' זלע"ז: (ה) אחזת שמורות עיני. שמורי' לשון אשמורות הלילה שאלס נעור משנתי ודעתו מיושנת ולכו חוזר עליו ואני איני כן כלילה זו של גלו' תמיד עיני נדבקות באלס נדום מאוטס לזבלות שאני רואה נפעמה רוחי ואין הדבור צי: (ו) חשבתי ימים מקדם. לזכור החסדים שעשית עם אצותינו: (ז) אזכרה נגינתי כלילה. צימי הגלות הזה שהוא דומה ללילה אני זוכר את נביכותי שהייתי מנגן צימי קדם צצ"ה: עם לצצי אטיחה. אני מחשב ורוחי מחפש מה היא הכי מדתו של הקצ"ה ואני תמיה הלעולמים יזנח: (ט) האפס. שאל כלל חסדו: גמר אומר. גזירת עולם שלא ישוב מחדונו עוד: (י) חשבה חנות. להיות חונן. חנות כמו עשות ל"א חנות חנינות: אלס קפן צאף רחמיו סלה. לשון לא תקפון ירך (דצדיס ט"ו) כלות' אלס סגר הרחמים צציל החמה: (יא)

(3)

(2)

(7)

(6)

(1)

(2)

(3)

(5)

(1)

\* ידותון ק'

ת"א השכח חנות עקובה סער נ"ח:

Psalmen 77.

באור יג

77.

Ein Bedrängter jammert über seine schrecklichen Leiden, und hofft getrost auf die Hilfe Gottes, der in der Vorzeit durch Wunder sein Volk gerettet.

1. Dem Sangmeister, auf Jedutum, ein Psalm Asaf's.

2. Meine Stimme zu Gott! ich schreie empor, Meine Stimme zu Gott auf: Ach, höre mich!

3. Ich suche Gott! In meiner Noth umher, Meine Hand ist ausgestreckt (Des Nachts, und läßt nicht ab; Mein Gemüth verweigert Trost.

4. Ich denke an Gott, und bin betrübt; Ich sinne nach, verschmachte.

5. Meine Augen starren offen, Zerichmettert, sprachlos

6. Ueberlege ich alte Zeiten, Der Vorwelt Jahre;

7. Erinnerere Nachts mich meines Saitenspiels, (Unterrede mich mit meinem Herzen; Mein Geist forschet hin und her:

8. „Wird ewiglich der Herr verstoßen, „Und keine Gnade mehr erzeugen?

9. „Ist's völlig aus mit seiner Güte? „Hat die Verheißung ganz und gar ein Ende?

10. „Hat sein Erbarmen Gott vergessen? „Oder hält der Zorn sein Mitleid auf?“

עז (א) על ירותון, כנר  
זחרנוהו (סיר ס"ג),  
וחמר חד תן חנני' סחינו  
מן ההכרח שיהי' כיונת  
הסיר על צרו' הכללי, כ"ח  
רצת נפש סרטי המדוכח  
זלרותיו ולועק עליהם  
וח"כ מתנחם עלמו  
בתסועת חלבים העושה  
סלח בעולמו, וחיונו כן  
לדעת הרע"מ בעצור גמר  
חומר דלחנן (ס' ט')  
וכמו שנבאר, טס: (ב)  
קולי אל אלהים, טעורו  
חלקי, וזח הטס במקום  
הכנוי כדרכו, לפעמים  
זל"הק. והאזין אלי, חמר  
כ"מ הכהן שהיה לשון לוי,  
וכן תרגם הרב: (ג) ביום  
צדתי, כלומר זכיותי  
עשה צת לרה הכנוי דורס  
תמיד אחרי תסועה מחין  
ינח עזרי ולכן ידי ססועה  
לך כל הלילה, וטעם ה'  
הוא הקריחה (וואקחטט=  
פוט) כי כן חמר קולי חל  
חלבים. ידי לילה נגרה  
לח יתכן לראז"ע הדעת  
סהניח זסס חכס גדול שחמר  
כי ידי זמקוס עיני, וזכל  
זה זחר טעס נגרה מלסון  
התכה, חזל לדעת הרע"מ  
הוא מלסון הוטעה וכמו  
שזחרנו, טעס לילה,  
זכיות הכל יטויס ודמתה  
מסניז והוא סוכז על מסכזו  
פונה מכל עסקיו, ילרותיו

חינס מניחיס לו ליטוי, כי חס יעלו על זכרונו להלחותו ולהחלותו, ולא תפוג, לח תסנות מהתפסט: (ד)  
אזכרה אלהים, סנידו לעזרי. ואהמיה, על סלח זח לעזרני. ותתעשף רוחי, מלסון העסוסיס זרענ,  
וכתרגוס הרב: (ה) אחזת שזורות עיני, חמר ר' משס כי סמורות תחר הטס כזו עלומות  
כי העסעפס סומרות העיניס זססניס, והטעס אחזת חותס עד סלח נסכרו עיני ולא יסנתו (רזחז"עו).  
נפעמתי, כמו ותסעס רוחו כל כן הוכתי עד סלח חוכל דזר (הנ"ל), כי חס חסנתו זלני ובי'  
והרע"מ תרגס כפי הענין: (ו) חשבת, תכורת חסזון וחילוק דזריס זמחזנס (הנ"ל) וכתרגוס  
הרב (חיבערלעגען). עולמים, טעורו כי הטעס כפיל עם טעס קדס שקדס ועולמים כמו זמניס  
(הנ"ל), ויש עולמים שהוה לסון עתיד כמו הלעולמים ינח דלקמן (ס' ח'), ונרחיס לו הטעס  
על כל זכרת הזמן הן אשר הו' הן אשר יהי' זסכזר הימים, להיות סניהס נעלמים וחינס נמלחיס  
עשה, וכן יתכן שזה טעס סס עולם על הזמן הזלתי מובזלת, להיות זה ג"כ נעלס מן הזמן ולא  
יושב כלל: (ז) אזכרה נגיבתי, סירי תודתי על הטויות טעורו. ויחש רוחי, סכי כן מדתו  
סל הק"ז, וחס חסזר סלעולמים ינח וסחסס חסדו ונו' כל זה זתמים הוא (מדזרי נט"י).  
(ח) האפס, מלסון כי חסס כסף (זרחסית ת"ז). גמר אומר, חלקו זו המסרטיס קלתס חמרו  
ססוה מטעס לחל גומר עלי דלעיל (סיר כ"ז) שהוה כמו ססק דין, גמר דין, כזר דין, כלומר חס  
כזר ח"ו החומר שיהי' כן לדור דור, וקלתס מנחריס חותו מטעס כי גמר חסיד (לעיל סיר  
י"ז) לסון כליון, והוה הנרחס יותר נכון בעצור הכפל אפס נחחמר הקודס, חן שדחקו לזחר  
מלת אומר מטעס חמרי נחמותיו, וזנה לח נודע חיה סס וחינה סס הנחמות אשר להס יכוון  
המסורר, וזה מן הזלתי נחה זתלילה, חמנס לדעת הרע"מ יהי' הטעס על החומר הידוע זקחל  
ה', חס ההבטחה שיהו לו נעס והוה יהי' להס לחלבוס (דיח עערהייסונג) כחומר חת ה'



רש"י

תהלים עז

ואמר חלותי היא. עחשצתי חומרת כי אין זאת אלא להחלותי וליראתי לטוב אליו. חלותי כמו לחלותי לשון חולי וחיל. שנות ימין עליון. את אשר נשתנית ימין עליון שהיתה כאלדי זכח דועלת לווי ועכשוו השיב אחר ימינו. (יג) ודגיתי בכל פעלך. ששית לנו כזר: (יד) בהדש דרכך. דרך מדתך לקדש את שמך צעולם לעשות דין צדשעים: (יז) דאוך מים. דזיס כשנגלית על הים: (יח) זורמו מים עבות. שחקים כטפו זרם מים עזי. חלליך: כמו חליך: (יט) בגלגל. כמו בגלגל. קול פעמין בגלגל על הים להוס את מחנה תלרים: (כ) ועקבותך לא נודעו. אין הפסיעות נכדות על המים. ועקבותיך תרל"ט זלע"ז:

באור

האמרתי היום ונו' וה' האמידך היום ונו' (דברים ל"ו). והנה פסוקים הנעים הזה לא יתכן כי חס צהיות כונת המסורר על לרת כלל עם ה' ושלח כדעת חד מן הנריח שהצאנו לעיל (ס' ח'), ואשר הוכרח ח"כ לילך צעקות המסרטים: (י) השכח אל, אשר אין שחה לסניו חבות, שס הפעול כמו עשות ראות, או שהוא שס כטעם חנינות (מדרי רש"י). אם קפץ, או שלא שכח וחמיו חזל הוא קיסן וחואס צעזר האף שיש לו עליונו. כיון הרה"ת לזה (צתיצת

(יא) ואמר חלותי היא  
 שנות ימין עליון:  
 (יב) אזכיר מעללייך  
 כי-אזכרה מקדם פלאך:  
 (יג) ודגיתי בכל-פעלך  
 ובטעלילותיך אשיחה:  
 (יד) אלהים בקדש דרכך  
 מי-אל גדול כאלהים:  
 (טו) אתה האל עשה פלא  
 הודעת בעמים עזך:  
 (טז) גאלת בזרוע עמך  
 בני-יעקב ויוסף סלה:  
 (יז) ראיה מים אלהים  
 ראיה מים יחילו  
 אף ירגזו תהמות:  
 (יח) זרמו מים א עבות  
 קול נתנו שחקים  
 את-חצציה יתהלכו:  
 (יט) קול רעמך א בגלגל  
 האירו ברקים תבל  
 רגזה ותרעש הארץ:  
 (כ) בים דרכך ושביליך במים רבים  
 ועקבותיך לא נודעו:

\*אזכור ק' \*יתיר ק'

ת"א ואמר חלותי שס: גאלת סנהדרין ז' ו"ח: קול רעמך צרכות ג"ט:

Psalmen 77.

באור יד

11. Dann denke ich: Flehen steht bei mir,  
Hendern in des Höchsten Macht.
12. An Gottesthaten will ich denken,  
An deine vorigen Wunder denken.
13. Ueberlege ich deine Werke,  
Sinne Deinen Thaten nach,
14. Deinen Wandel, Gott, im Heiligen;  
Welche Macht ist groß, wie Gott?
15. Du bist der Gott, der Wunder thut,  
Hast deine Allgewalt bewiesen.
16. Du hast dein Volk erlöst gewaltiglich,  
Die Söhne Jakob's, Söhne Josef's.
17. Dich sahen die Wasser, Gott!  
Die Wasser sahen dich — bebten,  
Die Meerestiefen tobten.
18. Aus düstern Wolken strömten Flüsse,  
Die obern Lüfte donnerten,  
Deine Pfeile fuhren umher.
19. Deine Donnerstimme im Wirbel, —  
Blitze erleuchteten das Land.  
Das Erdreich regte sich, erbebte.
20. (Dein Weg ging durch das Weltmeer.  
(Dein Pfad durch großes Gewässer;  
Unkenntlich deine Spur.
- חַסְדֵי יְיָ לְמַלְאָכָיו וְזַנְי יוֹסֵף חָסֵד נוֹלָדוּ שֶׁסּ וְשִׁנְיָהֶם נִשְׁתַּעֲבָדוּ צַמְרָן יְחִוִּיאַ), וְהִרְחִיזָה חֶמֶד לְהַזְכִּיר יוֹסֵף עִם יַעֲקֹב כִּי הוּא הָיָה יִשְׂרָאֵל כִּכְתוּב מִסֵּם דְּרֹעַה אֲנִי יִשְׂרָאֵל ע"כ, וְלֹדַעַת הִרְוִק, לְפִי סִפְרֵי יוֹסֵף יִרְדּוּ לְמַלְאָכָיו וְהוּא כֻלְּלָם כֹּל יְמֵי חַיָּיו בְּחֵלְוֵי הַסֵּם צִנּוּר: (י) רֵאשִׁית הַיָּם, כִּיּוֹן שׁוֹכֵר הַגְּדוּלָה יִזְכּוֹר נִסֵּי הַמַּעֲשֵׂה הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא וְקָרִיעַת י"ם, וְכֹל הַסִּפּוֹר הַמְלִילָיוּ מִטַּעַם וְיֵהֵם ה' אֵת מַחֲנֵה מַלְאָכָיו: (ה) זֹרְשׁוּ, לֹדַעַת קִלְתָּם הוּא ע"ת בּוֹרְשׁוּ וְיַחֲסֵר ח"כ הַנִּסְמָךְ מִי חוּ מ"ם מַעֲשֵׂה. וְלֹדַעַת הַקְּמָתִי הוּא עַל מַסְקֵל מְרוֹצֵעַ וְזֹרְמֵי הַמַּעֲשֵׂה אֵת הַמַּיִם, וְהוּא יְהִי צִנּוּן הַמַּחֲמֵר הַזֶּה דּוֹמֵה מַחֲסֵ לְצִנּוּן הַמַּחֲמֵר הַסְּמוּךְ, קוֹל, נִתְנוּ שְׁחָקִים, דְּהִיּוּנוּ נוֹסֵחַ וְנִשְׁוֹחַ וְסַעוֹל, כְּאִשֶּׁר יֵהֵא צְמִלְיָה נְחֵה, חֲצִצִּיק, ע"ת הַסְּלָמִים כְּמוֹ חֲצִיק עַל מַסְקֵל הַנִּסְלָ וְהַטַּעַם עַל הַצְּרָקִים: (י) קוֹל רַעֲמָךְ, צְהוּרִי קוֹל נִתְנוּ, וְכֵן הַחִירוּ צְרָקִים, צְהוּרִי חֲלָיק יִתְהַלְכוּן. בְּנִלְגַלִּי חֶמֶד הִרְחִיזָה כִּי צְנַלְגַל הַסֵּם הַרְעָמִים צַעֲזוֹר הַיּוֹתֵר צְהוּרִי שֶׁהוּא מִתְנַלְגַל ע"כ, חֶמֶד הַנִּכּוֹן שֶׁהוּא כְּמוֹ שִׁיתָמוּ כְּנַלְגַל, זֶה טַעַם ה"ה הַיְדִיעָה, שֶׁהוּא הַרוּחַ הַחֹזֵק הַיְדוּעַ הַסּוֹבֵב אֵת כֹּל צְנַלְגַל (וּוִירָה־בַעֲלוּוִירָה), וּמִתּוֹלְדוֹת הַרְעַם לְהוֹלִיד זֶה הַרוּחַ, וְכֵן הַרְנֵם הַרְצֵ (אִיִּן וּוִירָבַעַל): (ב) בֵּים דְּרִכְךָ, הַוּרְחַת הַסֵּם דֶּרֶךְ צִים לְעַזּוֹר גְּהוּלִים (הִרְחִיזָה עו). וְעַקְבּוֹתֶיךָ לֹא בּוֹדַעוּ, צַעֲזוֹר שׁוֹב הַיִּם מִיֵּד לְחִיתָנוּ (הַנִּלְגַל), וְהַסֵּר שְׁכִיּוֹן צִהָ עַל דְּרָכֵי הַסֵּם הַנִּסְמָכִים כְּאִשֶּׁר הַעֲרִנוּ לְעוֹל (ס' י"ה): (כ) חֶמֶד נְחִיִּת, אֵת עִמָךְ צַמְדָנִר צִיד מַסָּה וְחֶסֶן כְּמוֹ שֶׁהַרְעוּשֵׁי נוֹחֵם אֵת לְחַט לְחַט לְרַגְלֵי הַמַּלְאָכָה וְשׁוֹמְרוֹ מְכַל נֹזֵק, (מַדְצִירֵי הַרְדִּיק), וְהֵנֵה דְרָכֵי הַמְלִילָוֹת רִצּוֹת וְשׁוֹנוֹת, וְהַקּוֹרָח הַסְּמָכִיל יִתְעוֹדֵר צִסִּיר זֶה עַל מַסְסַט חֶדֶשׁ צְמִלְיָה, שִׁיתְחִיל הַמַּסְוֵר צִנְעָקָה עַל עִיּוֹן לְרֹתִיו, וּמִיֵּד כְּשִׁיתְחִיל מַטַּע לְדָנִר צִימִין ה' וּמַעֲלָלוֹ, הֵנֵה הַסֵּם יִמְלָחוּ כ"כ אֵת נַסְסוֹ וְרַעֲיוּנוֹ ע"י תְּקַסֵּס וּגְדֻלָּם, עַד שִׁיעֲזִירוּ חוֹתוֹ מִן הַעֲנִין הַרְחִשׁוֹן, וְהוּא יַעֲזוֹב חוֹתוֹ לְנַמְרֵי וּסְכּוֹט צַעֲנִין הַחֶמֶד אֵשֶׁר עֲלֵה עֲתָה עַל רַעֲיוֹנוֹ. וְהוּא נִסֵּן מִתּוֹלְדוֹת הַהַחֲסָעֵלוֹת, וְיִוְרָה צַפְרֵט צִסִּיר שֶׁלְפָנֵינוּ עַל עוֹלָם נַחֲמָתוֹ צְהַלְהוּ, כִּי כִצֵּר טַכָּה אֵת לְרֹתִיו וְלֹא יִדָנֵר צֵהֵם עוֹד:

# תהלים עז עח

רשיי

נְחִיתָ כְּצֹאן עֲמָהּ (כא)  
בְּיַד־מִשָּׁה וְאַהֲרֹן:

עח (ב) במשל פי.  
הס דברי תורה:  
(ד) לא נכחד מבניהם.  
וגם לנו לא נכחד  
מזניהם של אבותינו  
מלהודיעם מה ספרו  
לנו: (ז) כסלם. תוחלתם  
וכן אם שמתו זה כסלי

עח

בו יספר קצת המאורעות אשר קרו לישראל מיום צאתם  
ממצרים עד מלך דוד עליהם.

(ב) מִשְׁכִּיל לְאַסָּף

הָאֲזִינָה עַמִּי תוֹרָתִי  
הִשְׁוֹ אֲזַנְכֶם לְאִמְרֵי־פִי:  
(3) אֶפְתָּחָה בְּמִשְׁלַל פִּי

אֲבִיעֵה חֵידוֹת מִנִּי־קֶדֶם:  
(4) אֲשֶׁר שָׁמְעֵנוּ וְנִדְעֵם

וְאֲבִיתֵנוּ סִפְרוּ־לָנוּ:

(7) לֹא נִכְחַד | מִבְּנֵיהֶם לְדוֹר אַחֲרוֹן

מִסִּפְרֵי תִהְלֹת יְהוָה

וְעִזְזוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה:

(5) וַיִּקַּם עֲדוֹת | בִּיעֲקֹב:

וְתוֹרָה שָׁבַם בְּיִשְׂרָאֵל

אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ

לְהוֹדִיעֵם לְבְנֵיהֶם:

(1) לְמַעַן יִדְעוּ וְדוֹר אַחֲרוֹן בְּנִים יוֹלְדוּ

יִקְמוּ וַיִּסְפְּרוּ לְבְנֵיהֶם:

(2) וַיִּשְׂיֵמוּ בֵּאלֹהִים כְּסֵלָם

וְלֹא יִשְׁכַּחוּ מַעַלְלֵי־אֵל וּמִצֻּוֹתָיו

יִבְצְרוּ:

טו באור

Psalmen 77, 78.

עח (א) משכיל לאסף,  
 הסנה התכליתית מזה  
 המזמר יראה צפוסו כי  
 כותבו להודיע מעלת מלכות  
 צית דוד חסר הניע חליו  
 מאת החל ית', ולכן יספר  
 מקלת המחודעות לבני  
 ישראל מיום לחתם מחוץ  
 מלכים עד מלך דוד מלכם  
 עליהם (מדברי חזן יחויח).  
 תורתו, טעמו כסול עם  
 חתרו סי', ולכן ענינו כמו  
 תורת חתן. (מדברי רחצ"ע):  
 (ב) חירות, כל דבר סתום  
 ונעלם נקרא חידה, וכן  
 הדברים שעברו כבר צימיו  
 קדם המה סתומים עד  
 סיהיו נגלים על ידי סי  
 המספר, וזה טעם אביעה,  
 סיהיו נזלים מסיו כמעין  
 הנוצע, או סיהי' טעמו  
 כמו דברי חכמים וחידותם,  
 תוסיה רצה צמעט דברים,  
 סלריך סכל חד להניס,  
 ותזה הענין תרבתו הרב  
 (דענקספרוך): (ג) אשר  
 שפענו ובר', חותו לח  
 נכחד מננינו סהס גם כן  
 צניהס סל חנותינו חסר  
 ספרו לנו חלה הדברים  
 כ"ח נהיה גם חנו מספרים  
 להס ובר': (ה) ויקם ובר'  
 כלומר וזה הספור חוצה  
 לנו, כי הקים ה' עדות  
 ותורה צנו, חסר לזה חותם  
 להודיע לנניהס גם זה לזה  
 חת חנותינו צין סחרי  
 תמלות, וכתרגום הרב:  
 למען ידעו, הנניס חסר  
 יולדו מחותן הנניס  
 הראשונים חת דרכי ה',  
 (ו) יקיסו חלו צני הנניס  
 ויספרו כ"כ לנניהס חסר  
 יולדו וכן לעולם מדור  
 עד דור, כדי שיטמו כל  
 הדורות כסלס צחלהיס  
 המיטצ לעונים ומעניס  
 לרעים: (ח) ולא יהיו,  
 דור סורר ומורה ובר',  
 כמקלת דורות חנותס. הבין

21. Wie eine Herde leitest du  
 Durch Mofche und Aaron dein Volk.

78.

Erzählung der Hauptschicksale der Israeliten seit  
 ihrem Auszuge aus Egypten, bis zum Regierungs-  
 Antritte des Königs David.

1. Unterweisung Afsaf's.

Gib acht auf meine Lehre, Volk!  
 Neigt euer Ohr zu meinen Worten!

2. Ich öffne meinen Mund in Gleichniß,  
 Laß' Denkspruch aus der Vornwelt hören,

3. Was wir vernommen, was wir wissen,  
 Was unsere Väter kund gethan,

4. (Verhehlen wir nicht ihren Enteln,  
 Dem kommenden Geschlechte nicht,  
 Verkündigen des Ewigen Lob,  
 Die Macht, die Wunder, die er that,

5. Er setzte Zeugniß ein in Jakob,  
 Er gab Gesetz in Israel,  
 Und unsern Eltern den Befehl,  
 Den Kindern es kund zu machen;

6. (Damit das künftige Geschlecht,  
 (Die Entel, die sie zeugen werden,  
 Was sie vernommen, weiter lehren.

7. Und setzen ihr Vertrauen in Gott;  
 (Vergessen nicht der Allmacht Thaten,  
 (Und halten fest an ihr Gebot;

לנו, חת חל, כי כן כתוב ולנס לח נכון עמו, וכן ת"י דר דלח מתקן לזוה למריה, והטעם לח העמידוהו  
 על בן ישרי, טעם עזרוהו וטעם עזרוהו וכן כל הכין סצמקרח (ריכטען, חיינרכו-כטען, אויף  
 פֿעסטען פֿום זעטלען), וזה סתרכס הרב (זואנקעלטיטהיג). ולא באמנה, מטעם תימיו נחמניס  
 ולא יכזבו: (ט) בני אפרים ובר', כלומר ולא יהיו דור סורר ומורה לעוז להס, כי צנוהפריס  
 חע"ס סהיו ברשקי רומי קשת מזויגיס נקשת ויודעים לירות צו. ככל זה. הסברו ציוס קרב,  
 לנוס מפני החיוב, כל עוד סלח סמרו ובר', וטעם סס חסריס על כלל ישראל לפני עלוך צית דוד,



תהלים עח

רש"י

וְלֹא יִהְיוּ אֲבוֹתָם דּוֹר סוֹרֵר וּמָרָה (ח)

(ח) (איוז ל"א) . כאבותם . שהיו זמלרים

דּוֹר לֹא־הַכִּין לְבוֹ

וּזמלרים : (ט) בני

וְלֹא־נֶאֱמְנָה אֶת־אֵל רֹדְפוֹ :

אפרים . שילאו ממלרים

בְּנֵי־אֶפְרַיִם נוֹשְׁקֵי רוּמֵי־קִשְׁת

זרוע לפני הקץ וזטחו

הַפְּכוּ בַיּוֹם קָרָב :

זגזגותם וזחיליהם

לֹא שָׁמְרוּ בְּרִית אֱלֹהִים (י)

וסופס הכפו לנוס ציו'

וּבְתוֹרָתוֹ מֵאֲנוּ לְלַכֵּת :

קרב כמפורש זגזגי

וַיִּשְׁבְּחוּ עַל־לוֹתָיו (יא)

הימים והדגוס אנשי בת

וַנִּפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר הִרְאָם :

הנולדים זאדן : דומי .

נֶגַד אֲבוֹתָם עָשָׂה פֶּלֶא (יב)

משליכין וזודקין . כמו

בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה־צֹעַן :

רמה ציס (שמות ט"ו) .

בִּקְעֵי יָם וַיַּעֲבִירָם (יג)

(יב) נגד אבותם עשה

וַיַּצַּב־מַיִם כְּמוֹ־נָד :

פלא . אחרי כן כשהגיע

וַיִּנַּחֲם בַּעֲנַן יוֹמָם (יד)

הקץ אף הם ויוסיפו

וְכָל־הַלֵּיקָה בְּאוֹר אֵשׁ :

לחטוא לו כמו שמסיים

יִבְקַע צָרִים בַּמִּדְבָּר (טו)

והולך : נגד אבותם .

וַיִּשְׁקַ בְּתַהֲמוֹת רַבָּה :

אזרהם ילחק ויעקז

וַיּוֹצֵא נוֹזְלִים מִסַּלַּע (טז)

צאו על הים והרלם

וַיּוֹרֵד כַּנְּהַרוֹת מַיִם :

הקצ"ה היאך הוא נוהל

וַיּוֹסִיפוּ עוֹד לַחֲטֹא־לוֹ (יז)

את זכיהם : (יג) כמו נד .

לַמְּרוֹת עֲלִיזוֹן בַּצִּיָּה :

תל גזוה כדמתדגמינן

וַיִּנְסוּ־אֵל בְּלִבָּם לִשְׂאֵל־אֶכֶל (יח)

כלצו כמו נד (טס) קמו

לְנַפְשָׁם :

כסוד : (טו) יבקע

וַיִּדְבְּרוּ בְּאֱלֹהִים אָמְרוּ (יט)

צורים . והכית צלוד

הַיּוֹכֵל אֵל לַעֲרֹךְ שִׁלְחָן בַּמִּדְבָּר :

ובו' (טס) . וישק

\* סגול במ"פ

צתהומות דצה . אף

כשהיו הולכים צתוך

הים שמימי מלוחים

המתיק לסס מעיונות

צתוך התהום : (טז)

ויורד כנהרות מים .

שהיו נוזלין מן הצלע

והנשיאים היו עושיין

שדטוט צמשעותם

והמים נעשכים אחריהם

לכל חנוית שצע ושצע

כענין שנאמר צמחוקק

צמשעות' כמו שמפורש

צאדצעים ותשע מדות :

(יז) למרות . להקניט

כמו ממרים הייתם

Psalmen 78.

באור מו

למי שהסופט הרחשון יהוטה  
 צן יון הי' מזה השצט.  
 כס נעצור המשכן סהיו  
 דחלקו צטילה, וחסטר  
 סנעצור חסיעותו של השצט  
 הזס צימיוס הסס נקרחו  
 נ"כ כל החסוציוס צטס  
 חפרתיוס, כחטר צחרו קלה  
 המסרפיוס סס הזס, וחין  
 כחן מקמו לצחרו: (יא)  
 ונפל אוחיו אשר הרמס,  
 לחנותס: (יב) נגד אכותס.  
 כלומר צטני חנותס. עשה  
 סלח, סס כלל. בארץ מלריוס  
 סיוס לוען כפל ענין צמ"ס  
 כי סדה הוח כחו חקן,  
 ולוען הוח עיר המלוכה  
 צמלריוס (הנד"ק): (טו)  
 יבקע צוריוס סעמיוס רציוס  
 כל עוד סהיו לרוביוס לוח  
 צמדצר הגדול והנורח  
 (מדצרו הרחצ"ע), והו  
 הטעס העתיד על דרך  
 חעצור צסך דלעיל (סיר  
 ת"צ), וחד תן חצריה חמר  
 סנהמסך חחת מן הווי"ן  
 הסמוכות יהי' הטעס  
 ויבקע כחציריו. רבה,  
 לדעת קלחסי יהי' תוחר ספעל  
 ויסק, כלומר הרצה להסקות  
 חת חעס כחלו היו הצוריוס  
 תהומות, ולדעת חחריוס  
 ספעול יהי' כלומר ויסק חרן  
 רצה זהו המדצר הגדול.  
 כתהומות, כלומר קרקע  
 הנהריוס ססוח לח תמיד,  
 והנכון ססוח כנוי חל  
 היוס הגדול ורחצ יודיס,  
 ותהומות כנוי חל תחתית  
 המיוס הוורדיוס צעומק צלו  
 בצול וחכלית קלוצ ויהי'  
 ח"כ. הסיעור, ויסק מחלו  
 הצוריוס כחלו היו תהומות  
 של רצה, וכן תרכוס הרצ  
 (וויח חויוס מעעדעסטי:  
 ע"ע): (יז) ויוסיפו עוד  
 לחסוח, כי כצר חסוח  
 צתלוותס על המיוס, קודס  
 הכחת הצור. למרות,  
 כמו לנחותס, כי לח חמרו  
 כן צסיהס, רק חמרו  
 סצורן הי' להס הצטר,  
 (הנד"ק), חצל הכתוצ מעיר

8. (Nicht werden ihren Vätern gleich,  
 (Abtrünnig widerspenstig Volk;  
 Ein Volk von wankendem Gemüthe,  
 Untreuen Sinnes gegen Gott.
9. Die Bogenschützen Ephraim's,  
 Siekehrten um vom Schlachtgefilde.
10. Sie hielten Gottes Bündniß nicht,  
 Und lebten nicht nach seiner Lehre.
11. Vergaßen seine große Thaten,  
 Die Wunder, die er ihnen zeigte.
12. Vor ihren Vätern that er Wunder  
 Im Lande Mizrajim, Zoan's Fluren.
13. Zertrennt das Meer, und führt sie durch,  
 Stellt Wasser hin, wie Mauer.
14. Läßt eine Wolke sie des Tags,  
 Des Nachts sie lichte Flammen leiten.
15. Zerspaltet Felsen in der Wüste,  
 Und tränkt sie, wie aus Meerestiefen.
16. Aus harten Steinen läßt er rieseln,  
 Wie Ströme Wasser fließen.
17. (Sie sündigen noch, und sind dem Höchsten  
 (In dürrem Lande widerspenstig.
18. Versuchen Gott in ihrem Herzen,  
 (Verlangen Kost zur Wollust.
19. Sie meistern Gott, und sprechen:  
 „(Kann seine Macht auch reiche Tafel  
 „(In dieser Wüstenci bereiten?

עליוס סמחטרו חת ה' כדכתיב יען כי מחספתס חת ה' (צמדצרו י"ח ב'). לנפשמ, לתחותס, סהנסס  
 היו חעלת החחורס ולח הי' די להס צכדי לרכס חצל התחור חל המותרות, (מדצרו הרד"ק) וכן תרגס  
 הרצ (לור ווקללוםט): (יט) וידברו באלהים, דיצור עס צ' התכלית לנחוי, אמרו, צלנס. לערוך

רש"י

תהלים עח

(א) הֲיֵן הַכֹּה־צֹר | וַיִּזְוּבוּ מֵיַם

וּנְחָלִים יִשְׁטַפוּ

הַגַּם-לֶחֶם יֹכֵל תַּת

אִם-יִכִּין שְׂאֵר לְעַמּוֹ:

(בא) לָכֵן | שָׁמַע יְהוָה וַיִּתְעַבֵּר

וְאִשׁ גִּשְׁקָה בִיעֶקֶב

וְגַם-אֵף עָלָה בְיִשְׂרָאֵל:

(בב) כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ בֵּאלֹהִים

וְלֹא בָטְחוּ בִישׁוּעָתוֹ:

(בג) וַיִּצְוּ שְׁחָקִים מִמֶּעַל

וַדְלִתִּי שָׁמַיִם פָּתַח:

(כד) וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם

וַיִּדְגֵן שָׁמַיִם נָתַן לָמוֹ:

(כה) לֶחֶם אֲבִירִים אָכַל אִישׁ

צִידָה שָׁלַח לָהֶם לְשִׁבְעַ:

(כו) יַסַּע קָדִים בְּשָׁמַיִם

וַיִּנְהַג בְּעֵזוֹ תִימֹן:

(כז) וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם כַּעֲפָר שְׂאֵר

וַכְּחֹל יַמִּים עוֹף כָּנָף:

(כח) וַיִּפֹּל בַּקֶּרֶב מִחֲגָהוּ

סָבִיב לְמִשְׁכְּנֹתָיו:

(כט) וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ מְאֹד

וַתֵּאָוֹתָם יָבֹא לָהֶם:

(ל) לֹא-זָרוּ מִתֵּאָוֹתָם

עוֹד אָכְלוּ בְּפִיהֶם:

(דצרי"ט) (כ) שאר. צטר: (כא) ואש גשקה ביעקב. כמו וצטרז והטיקו ויחזקאל ל"ט) שהוא ל' היסק ותצטרז כדכתיב ותצטרז צס אש ה'. (כה) לחם אבירים. לחמס של תלמידי ד"א אצורים אצורים שהיה נצלע בכל האצרי ולא היו לריכוז לנקציהם: (כו) יסע קדים. ודוח נסע מאת ה' ויבז שלויס (מדצרי"א) (כז) שאר.

ת"א ויצו שחקים יומח ח' ע"ו. חגיגה ז' י"ג. סנהדרין י"ח ק': להם אבירים יומח ח' ע"ה: ויאכלו וישבעו עקידה סער ע"ה:

Psalmen 78.

באור ין

20. סלחן, מלח זכל מינו  
 חרותות, כי נזר נתן להם  
 המן לחבול ומיס לשתות,  
 (מדברי ר"ט זן מלך), וזה  
 שתרגם הרז (רייכע טאג)  
 פֶּעַל): (כ) הגם לחם,  
 כל דזר הנחלל יקרח לחסי  
 וכתרגום הרז, והטעם  
 כאן חל הצטר, כי כן ועוד  
 עליו הכפל: (כא) ואש,  
 של חיותה, והוא כפל של  
 אף: נשמה, נשי"ן שתחלית  
 תטעם חס חסק שמי'  
 (תהלי' קל"ט), והוא כפל  
 של עלה, וחחרי' חמרוטעמו  
 זוערת לשון חף ישיק  
 וחפה לחס (וטעי' מ"ד),  
 ותרגו' הרז (לחדערן) כולל  
 ז' הענינים יחד: (כג)  
 ויצו וכו', מתורגם על סי  
 הרחצ"ע (געבאטע ער  
 לענגסט) כלומר וזע"ס  
 סכר לוח להם הסחקי'  
 מעל וכו' עד שנתן להם  
 זיהם לטובע זכל זה לח  
 זטחו זו, כי חס שחלו עוד  
 למלחו' תחותם של זמר  
 שלח לצורך למען נסותו:  
 (כה) לחם אבירים,  
 לחמם של מלחנים (נש"י)  
 וכן תרגם הרז, והטעם  
 לסי סירד מן השמים, והכל  
 עד"מ. צידה, ססוק מן,  
 (ר' שלמה זן מלך), וכן  
 תרגם הרז (אונטערהאלט)  
 לשובע, תרגם הרז  
 (איבערפלוס) מטעם שזע  
 שני השנע שהציחו חו  
 יותר מכדי לרכן של מזרים:  
 (כו) יסע, שז לספר דברי  
 הצטר שהחל לומר עליו שמע  
 ה' ויתעזר (הרחצ"ע) וכ  
 הוא מתורגם (אילט וכו')  
 ויתכן שזה טעם חסרון  
 הוי"ו ויסע, כדי להצדיל  
 לזין נתינת המן שעזרה

- 20. „Ja, Felsen schlug er, Wasser floß,  
 „Und Ströme ergoßen sich davon.  
 „Sollte er auch Speise geben können,  
 „Und Fleisch verschaffen seinem Volke?“
- 21. Der Ewige vernahm's, ergrimmete;  
 Sein Feuer loderte in Jakob,  
 Sein Zorn stieg auf in Israel.
- 22. Dieweil sie seiner Macht nicht trauten,  
 Nicht harrten auf seine Hilfe.
- 23. (Dem Firmament gebot er längst,  
 (Und that des Himmels Thore auf,
- 24. Tief Man regnen zur Speise,  
 Gab ihnen himmlisches Getreide;
- 25. Daß Engellost der Mensch genoß,  
 Reichth ihnen Unterhalt in Ueberfluß.
- 26. Izt läßt er Morgenwind am Himmel wehen,  
 Erregt durch seine Macht den Südwind.
- 27. Nun regnet ihnen Fleisch, wie Staub,  
 Wie Sand am Meere Flügelwerk,
- 28. Es fällt in ihrem Lager nieder,  
 Da, wo sie wohnen allenthalben.
- 29. Sie essen, werden übersatt  
 Er läßt sie ihre Wollust büßen,
- 30. Raum war die Lust gestillt,  
 Noch hatten sie die Kost im Munde,

כזר (ר"ל התחלתו) וזין נתינת הצטר הכח חחיו, ולא נכול להצדילו זומן הסוהי חטר הוא  
 חיונו צפעלים זל"ע, ולערז סס אחד זין כמה פעלים הקודמים והמחחרים לצוח, הוא מה  
 שחיונו נחה זמליה ולכן הציחו זלסון עתיד להיונו המחוחר זומן, וסכן על זה קרים  
 ותימן, הסכיותו הספרטים שהכונה על רוח דרומית מזרחית, וטעם תימן חמרו שהוא מלסון  
 יתין, כי זחמת למסיו פניו למזרח יהי' הדרוס זלד ימינו: (כח) סביב למשכנותיו, ונתפסט  
 מכל לדי הענה כדבחו זדוך יוס כה וכו' (זמדזר ו"ח), ולא היו לריכוס לטרות זעזורו הנה  
 והנה: (כט) וישבעו מאוד, הוא הזרח החמור זתורה, מטעם, סן תשנעו והקחותו, (מסלי  
 כ"ה), וכתרגום הרז (איבערזאטט) וזה יורה על תכונת לזס הרע כי חף נגד טעם חטחו  
 לזלוע חת צטר התחום לזלי יחמר די למען הנעים חת הנותן. ותאותם יביא להם, הי' מזיח  
 כמו יעשו ענל זחורז (הרחצ"ע): חמנס נחה שטורו יביא להם תאותם ונחלף מקוס וי"ו



רש"י

תהלים עח

(לז) וַיֹּאֲף אֱלֹהִים אֶעֱלֶה בָּהֶם

צטר: (ל) לא זרו: מתאזתם לא נעשו זרים

וַיִּהְיֶה בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם

מתאזתם כי כל תאזתם הסינר: עוד אכלם

וּבַחֲזוֹרֵי יִשְׂרָאֵל הַכְרִיעַ:

צפיהם. וּלְךָ ה' מדה זהם. ד"ל לא זרו

(לח) בְּכָל־זֹאת חֲטֵאוֹתֶיךָ

מתאזתם לא נתרחקו מתאזת' עד שצאת להם הפורענות:

וְלֹא הֵאֱמִינוּ בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ:

(לא) ובחורי ישראל. שזהם

(לג) וַיִּכַּל־בַּהֶבֶל יְמֵיהֶם

והאם פסוק הם הזקני' שגאמ' זהם אספה לי

וּשְׁנוֹתֶם בַּבְּהֵלָה:

(לד) אם הרגום ודרשוהו לא צאמת אלא צפתוי

(לד) אִם־הִרְגִּים וְדַרְשׁוּהוּ

צפה וכזו צלשונם: (לז) ולבם. לא כפיהם

וְשָׁבוּ וְשַׁחְרוּ־אֵל:

ככון וּלְךָ עפ"כ והוא רחום להם ומכפר עונם

(לה) וַיִּזְכְּרוּ כִּי־אֱלֹהִים צוּרֵם

תמיד וְלֹא השחיתם: (לח) וחרביה. פעמים

וְאֵל עֲלִיּוֹן גֹּאֲלָם:

רצות: להשיצ אפו. מהם וּלְךָ אִם נפרע מהם

(לו) וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם

לא העיר עליוהם כל חמתו כי אִם מעט מעט לפי שזכר כי צטר המה

יִכְזְבוּ־לוֹ:

(לז) וְלִבָּם לֹא־נִבְּוֹן עֵמוֹ

וילך הדע עמון צלצם והוא דוח הולך כשימותו

וְלֹא נֶאֱמְנוּ בְּבִרְיָתוֹ:

ולא יסוצ ארתו דוח זהם לעול' הצא כשיחיו

(לח) וְהוּא רַחוּם | יִכַּפֵּר עֲוֹן וְלֹא־יִשְׁחִית

אין ילך הדע שולט זהם. ולא יתכן לפדש דוח הולך ולא יסוצ דוחם של חיים זהם

וְהִרְבָּה לְהַשִּׁיב אִפּוֹ

שֵׁם אַמֵּת כן כפרת צתחית המתים וכן

וְלֹא־יָעִיר כָּל־חַמַּתּוֹ:

מפורש צאגדת תולים: (מ) במה. פעמים

(לט) וַיִּזְכֹּר כִּי־בֶשֶׂר הֵמָּה

ימדוהו תמיד צמדצד: (מא) התור. לשון סימן

רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב:

כמו והתוית תיו (יחזקאל ט') וסימן הוא לשון מופת וכסיון צקסו ממנו

(מ) כִּמָּה יִמְרוּדוּ בַמִּדְבָּר

אזת וסימן היש ה'

יַעֲצִיבוּהוּ בִּישִׁימוֹן:

(מא) וַיִּשׁוּבוּ וַיִּגְסוּ אֵל

קדוש ישראל התור:

וַיִּקְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל הַתּוֹר:

\*חצי הספר

ת"א ויפתוהו וכו' תענית ח' ה': ולבם לא נבון טס: והוא רחום טס. קדושין ח' ל': ויזכור כי בשד כ"ה ד' ל"ג:

Psalmen 78.

באור יה

31. Kam Gottes Zorn schon über sie,  
Erwürgt die Edelsten von ihnen,  
Und legt die junge Mannschaft nieder.
32. Sie sündigten noch immer mehr,  
Und glaubten nicht an seine Wunder.
33. In Eitel schwand ihr Leben hin,  
In Unbesonnenheit die Zeit.
34. Sie jüchten ihn, wenn er sie schlug,  
Befehrten sich, und riefen an.
35. Wohl eingedenk, daß Gott ihr Fels,  
Der Höchste ihr Erlöser sei.
36. (Doch heuchelten sie mit dem Munde,  
(Und logen ihm mit falscher Zunge,  
37. Ihr Herz war doch nicht fest an ihm,  
Sie seinem Bunde doch nicht treu.
38. (Allein der Allbarmherzige  
(Vergab die Missethat,  
(Vertilgte nicht;  
Nahm oft den Zorn zurück,  
Ließ seinen Grimm nicht ganz erwachen;  
39. Bedachte, daß sie Fleisch nur sind,  
Hauch; der vergeht, nicht wiederkehrt.
40. Wie oft waren sie  
Ihm wideripenstig in der Wüste,  
In der Einöde ungehorsam?  
41. Und setzten Gott auf neue Proben,  
Und meisterten den Heiligsten.
- (סופטים ה'): (לב) בכל ואת חטאו עוד, כנזכר בתורה: (לג) ויבל, ימיהם, כדוך ויהי  
אנשים והטעם שלח זקנו החוטא החמתי צמוע לקול ה' וללכת צדרכיו. בבהלה, שהיו מצהילים  
ומדחיסים את הזמן בהצליהם, כלו לתת לב, וזה שתרגם הרב (אונקלוס) ויהיו הורחת  
שרט בהל להורחת שרט הבל נבלה לעין כל, כי ניותר שיש לדבר מה עלמות חמתות יחיד קיומו  
ולא ינועם ולהיסוך כל הצל וזהל מהרה ואין לו קיום: (לד) אם הרגום, קלתם ודרשוהו קלתם  
הנוגזים באלו יקילו ע"י המכות מתרומות שהיו צה, ויזכרו כי ציד חלבים להרע ולהטיב,  
וכי במלס לזר כל טוב ופדם מלרה לכן שזו גם עתה חליו לזקס ממנו הללה, חמנס: (לו)  
ויפתוהו, וי"ו לעורר על ההיסוך, והטעם כפי מחשבתם: (לז) והוא, חע"ס שהוא יודע את  
לצמ, הנה צהיותו רחום מדרכיו לכפר עון של חותן השמים חליו ולא ישתית מכל וכל. וכן  
והרבה להטיב חסו בכל פעם ופעם שחטאו ולא יעיר כל חמתו לחזדם כלס. חמר חכס גדול  
מחכמי דורנו שהטעם ולא יעיר כל שום דבר מחמתו, כטעם לא תעשה כל מלחמה שהוא צהכרת  
כל שום מלחמה. והנה שנה חף חלבים הנ"ל (פ' ל"ח); חכן יש הפרס רב צין כל הצח לפני  
דבר כללי הצלתי מוחלט, וצין כל הצח לפני דבר כללי הנעשה מוחלט או פרטי ע"י ה"ת  
הידיעה או על ידי כנוי, כי נסן ה"ת נחמר ד"ת כל דבר, ויהי' שעורו כל מה שנכנס תחת  
מין דבר והוא מתורגם כל"ח (אולעס), ומזה לא תעשה כל מה שהוא מין מלאכה, ונסן  
הצ' נחמר כל הדבר, ויהי' שעורו כל חלקו זה הדבר, ר"ל כלו של דבר, ותרגומו כל"ח  
(גאון), ומזה לא יעיר כל חמתו, דהיינו כלו של חמתו ונתרגום הרב, ואס תהי' הכוונה  
כפי מה שאמר החכם הנ"ל הו' הכתוב לריך לחמור ולא יעיר מכל חמתו ואז יוצן על כל חלק  
וחלק ממנו כטעם ולא הפיל מכל דבריו חלמה (ש"ח ב' י"ט), על כל אחד מדבריו, והצן ע"ז.  
ויס לעורר טעם הפסיק חמר נושא והוא רחום, להיותה הסנה אשר ממנה ימסכו חרצעת  
המחמרים הצאים חריו, יכפר וחרבה ולא יעיר ויזכור, גם יש לעורר על השתנות וקילר  
פדת המחמרים צה הכתוב צעזר התנשאות המליצה לדבר צורכי עליון ומדותיו (כידוע ממה  
שנזכר בפתיחת סירת היס להרה"מ): (לט) ויזכור כי צמר המה, והתאווה נטועה צתולדותם.

דש"י

תהלים עח

לֹא-זָכְרוּ אֶת-יְיָ (מג)  
 יוֹם אֲשֶׁר-פָּדָם מִנִּי-צָר׃  
 אֲשֶׁר-שָׁם בַּמִּצְרַיִם אֶת־וְתוֹתָיו (מג)  
 וַמוֹפְתָיו בְּשִׂדְה־צִיָּעַן׃  
 וַיִּהְיֶה לָדָם יֵאֲרִיחֵם (מז)  
 וַנּוֹזְלֵיהֶם כַּל־יִשְׁתַּיֶּוֹן׃  
 יִשְׁלַח בָּהֶם עָרֵב וַיֹּאכְלֵם (מח)  
 וַיִּצְפְּרֵדֵעַ וַתִּשְׁחִיתֵם  
 וַיִּתֵּן לַחֲסִיל יְבוּלָם וַיִּגְיַעֵם (מט)  
 לָאֲרָבָה׃

צקדצנו אס אינ (טמות ז"ז): (מח) ותשחיתם. שומטין את צליהם: (מז) בחנמל. סס חדצה. ומדרשו צל חן ומל סיה מולל את ירק בען והעשז ואוכלו: (מח) ויסגר לברד בעירם. כשהתחיל הצדד לידד המלרי מצדיח לחנו לצית והצדד נעס' למולו כמין כותל והמלרי שוחטו וכותנו על כתיפו להוליכו לצית ולאוכלו והעוף צל ונוטלו הימנו וזהו ומקניהם לרשפים לעופות כמו וזני דטף יבציהו עוף (אינז ה') זה מדרשו. זה מדרשו ולפי פשוטו לרשפים דשפי אט כדכתיב (שמוה ט') ואט מתלקחת צתוך הצדד: (ג) יפלם נתיב לאפו. אע"פ שצאף נשתלחו המכות לא שמשו חלל שליחותם מה שנלעוו להמית המיתו ולא סכל צנתינותם הלכו. צפידוטי' אחדי' מלאתו כן יפלס כתיב באור

יִהְיֶה בַּבֶּרֶד גַּפְנֵם (מז)  
 וְשִׁקְמוֹתָם בַּחֲנַמְל׃  
 וַיִּסְגֵּר לַבֶּרֶד בְּעִירָם (מח)  
 וַמְקַנְיָהֶם לַרְשָׁפִים׃  
 יִשְׁלַח-בָּם אַחֲרוֹן אַפּוֹ (מט)  
 עֲבָרָה וְזַעַם וַצָּרָה  
 מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים׃  
 יִפְלֹס נְתִיב לְאַפּוֹ (כ)  
 לֹא-חָשַׁךְ מַמּוֹת נַפְשָׁם  
 וַחֲיִיתָם לְדַבַּר הַסִּגִּיר׃  
 וַיִּדַּע כָּל-בְּכוֹר בַּמִּצְרַיִם (כא)  
 רֵאשִׁית אוֹנִים בְּאֵה־לֵיחָם׃  
 וַיִּסַּע בְּצִאֵן עַמּוֹ (כב)  
 וַיִּנְהָגֵם כְּעֶדֶר בַּמִּדְבָּר׃

רוח הולך ולא יסוג, בעלי תכלית קלרי הזמן וקלרי המדע, יטעס רוח כתרנוס הרז והויך), דמה הווייתם לנשימה צעלמח שחין צו חמש ומיד כשנתהו' והולך מחוץ לבוף יחזד ולא יסוג חליו עוד: (כ) כמח, טעס ההמשך כזה: הכו חיוס קלרי מדע? והלא כמה יבעיסוהו צמדצד ולא זכרו את טונותיו אשר עשה להם צמלרים ויוסיף צמלילתו לפרט חלו הטונות. יעציבוהו כצובול ע"י מדידתם ומדגו' הרז כפי הענין, כזו להרחיק החסרון: (כא) וישובו

\*פת"ח כס"פ

הו מה סוכר לעיל וכתרנוס הרז. התוו, חלטון וכתוית תי"ו

Psalmen 78.

באור יט

42. Sie dachten nicht mehr seiner Macht;  
Den Tag nicht, da er sie erlöste;
43. Nicht daß er Zeichen in Mizrajim,  
Und Wunder that in Zoan's Fluren.
44. Verwandelte ihre Ströme in Blut,  
Untrinkbar war ihr Flüssiges.
45. Ließ allerlei Gewild sie fressen,  
Und Krokodille sie verzehren.
46. Er gab dem Erdkrebß ihr Gewächß,  
Dem Heuschreck ihre Arbeit hin.
47. Ließ Hagel ihren Weinstock tödten,  
Und ihre Feigenbäume Frost.
48. Ihr Vieh gab er dem Hagelschlag,  
Raubvögeln ihre Heerden preis.
49. Ließ seinen Grimm los über sie,  
Wuth, Zorn und Angst,  
Schaaren böser Engel.
50. Macht seinem Zorngerichte Bahn,  
Versagt ihr Dasein nicht dem Tode,  
Uebergibt der Pest ihr Leben.
51. Schlägt alle Erstgeburth Mizrajim's,  
Die Jugendkraft in Hütten Cham's.
52. Sein Volk ließ er wie Schafe ziehen;  
Führte es, wie Heerden, in der Wüste.
- (יחזקאל ע') כמורה המתאר  
גבול לתמידיו לחמור לו  
עסה כן ועסה כן. חת  
זה תוכל עשיתו וחת זה  
לא תוכל. כן דברו תמיד  
נבו ה' וזה שתרגם הרב  
(חייסערטען): (מב) יום  
אשר פדם מני צר  
ואשר בו שם אותותי  
ונר', חותו לא זכרו,  
כעס יום כלל. ואחרים  
חומרים לא זכרו חת היום  
חסר זו סדס, וחת מי חסר  
סס ונר', חתם הנכון  
לדעת הרב"מ הוא, לא  
זכרו חת ידו וחת יום חסר  
סדס, וכי סס ונר' ועס  
אשר כמו כי ודחם) ורניס  
כן במקרא: (מד) ויהפוך  
לדם יאוריהם וכל נוזליהם,  
חף מה שבליים, כל ישתיון  
המלרים חתם. ישתיון,  
מננין הקל כמו ישתיון,  
והרב תרגם כמו הענין:  
(מה) וצפרדע, סס כלל  
כמו ותעל הצפרדע, ונעצור  
מלת ותשחיתם נראה שהיא  
התנין הגדול הימני הנקרא  
אל תאסה וכתרגום הרב  
(קראקאדילינע). ועמ"ס ע"ז  
הרב חזקוניאל (נס' וארת):  
(מו) לחסיל, מין אחד  
מל' המינים אשר לחרבה,  
והוא תכונה כל"ח (ערד-  
קרעבס) נעצור חתם  
שיעסה צינול הארץ.  
ויניעם, מה שקנו ציניעיה  
רנם: (מו) יהרוג הוסס  
הלומחת, וזין זה כמעט  
כל הלשוניות לשמש צנין  
חיים ומיתם חלל הלמחים. ושקמותם, מין תחי', ויזכור הנסן והתחל' חלל עלו הסדה להיותם המסונחים  
שזהם. בחנמל הוא הקרח החזק המיזג ליותם האילנות. (מדברו הרב"ק), וזה נכון צעצור הכפל צר  
שהוא ג"כ יתהום ע"ו קרינות האויר המקסיח חת עמי הנסס כידוע, וק"ת הרב (פ"ר חס"ט): (ומח) ויסב  
לברד בעירם, של חלו אשר עזרו מקניהם צדה, והנה חמרו עטם לברד הכפל יחסך לדבר, וזה ל  
יתכן להולכים צעקות המסורה. לרשפים, לעופות העורסים אשר שאלו נצלותם על פני הסדה  
מעט וצני רשף, וכ"ת הרב, חלל לדעת המפכים ע"ס רשף, לרשף יהו' הענין על האש שהי'  
צתוך הצרד כמכר צתורה: (מא) ישלה במ ונר'. זה ופסוק כולל למכות שלח הזכיר צפרדע  
(הרב"ק). משלחת, ענינו התרת הדבר מחין עולר וצזה הוא קרוצ לענין שלוח נוסל סס זה  
על דבר סנח צריצוי חל' (מדברו רבו שלמה צן מלך) וזם שתרג' הרב (סאחרען). מלאכי  
רעים, הם המכות כי צליות האל ית' וצלונו צחו (רב"ק). והנה לדעתו נפלה מ"ס הרניס  
של תוצת מלחכים ואינה סמוך, כי טעם רעיס תאר למלחכים; חתם כצר הערנו סלפעמים  
יצח המתואר עם המתאר צוחם המלטיק. ואחרים חמרו טעם הסמיכות מלחכי ענינים רעים  
כלומר המתונים על הרעות להסרע מהם מהרעעים, והוא דרך משל צמליה: (ג) יפלם נתיב  
לאפו, יסר האל דרך סילך צלח עכונ עליהם. (הרב"ק). וכ"ת הרב. לא חשך כמות, וכן טעם  
לדבר הסגור דרך מלוא ודמיון כאלו יהיו סמות והדבר חיסים מחלטים, והער לא יתן המשחית  
לצוא, ונחת ועצר ה' וכמתמר חל' על פסוק ועצתי צרן מלרים ונר', וחיתם הנכון שהוא



רש"י

תהלים עח

- (נג) וַיִּנָּחֵם לִבָּטַח וְלֹא פָחַדוּ  
וְאֶת־אוֹיְבֵיהֶם כָּסַה הַיָּם׃
- (נד) וַיָּבִיאוּם אֶל־גְּבוּל קְדִישׁוֹ  
הַר־זֶה קִנְיָתָהּ יְמִינוֹ׃
- (נה) וַיִּגְרַשׁ מִפְּנֵיהֶם א גוֹיִם  
וַיִּפְּיֵלֵם בְּחָבֶל נַחֲלָה  
וַיִּשְׁכַּן בְּאֹהֲלֵיהֶם שְׁבַט־יִשְׂרָאֵל׃
- (נו) וַיִּגְּסוּ וַיִּמְרוּ אֶת־אֱלֹהֵי־עַלְיוֹן  
וַעֲדוֹתָיו לֹא שָׁמְרוּ׃
- (נז) וַיִּסְגּוּ וַיִּבְגְּדוּ בְּאֲבוֹתָם  
גָּדַפְּכוּ בְּקִשְׁת רַמְיָהּ׃
- (נח) וַיִּכְעִיסוּהוּ בְּבַמֹּתָם  
וּבַפְּסִילֵיהֶם יִקְנִיאוּהוּ׃
- (נט) שָׁמַע אֱלֹהִים וַיִּתְּעַבֵּר  
וַיִּמְאֵם מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל׃
- (ס) וַיִּשַׁשׁ מִשִּׁבְּן שְׁלוֹ אֹהֶל שִׁבְּן בְּאָדָם׃
- (סא) וַיִּתֵּן לְשִׁבְי עֵזוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ בְּיַד־צָר׃
- (סב) וַיִּסְגַּר לַחֲרָב עַמּוֹ  
וּבְנַחֲלָתוֹ הִתְּעַבֵּר׃
- (סג) בַּחֲזוֹרָיו אָכַל־הָאֵשׁ  
וּבְתוֹלָתָיו לֹא הוֹלִלּוּ׃
- (סד) כָּהֲנִיו בַּחֲרָב נָפְלוּ  
וְאֶל־מִנְתָּיו לֹא תִבְכְּיָנָה׃
- (סה) וַיִּקַּץ בְּיָשָׁן א אֲדָנִי  
כְּגִבּוֹר מִתְרוֹנֵן מִיַּיִן׃

לאפו כשהכה כל צנור  
צמרי' הורה דרך  
למשחי' צאף לצוא אל  
צתי מלרים ולא לצתי  
צני ישראל: וחיתס.  
גופס: (נה) ויגרש  
מפניהם. ז' אומות:  
צאהליהם. של עוצדי  
כוכבים ומזלות: (נו)  
ויגסו וימרו. צימי  
הסופטים (נז) כקשת  
רמיה. שאינה זורקת  
הן למקום שהמודה חפץ:  
(סא) ויתן לשבי עוזו.  
מסד הארון והלחות  
ציד פלסטים. (סג)  
בחוריו אכלה אש.  
עצרתו: לא הוללו. לא  
ככללו לאפריון וחופה  
שמתו הצחודים צמלחמה:  
הוללו. לשון הולל  
צארמית. ורצותינו  
דרסוהו על נדב ואזיהו:  
ואין לצי מתיוסצ לפרשו  
כן שהדי כצר התחיל  
צמטכן טילה: (סד)  
בהגיו בחרב נפלו.  
חפני ופנחס: ואלמנותיו  
לא תצכיכה. אף אלמנתו  
לא ניתנה לצכותו שאף  
היא מתה ציו' השמועה  
כמו שנאמר (ט"ז ד')  
ותכרע ותלך כי נהפכו

תיא ויביאם אל גבול  
חנות ר' י"ג: וישש  
משכן זנחוס י"ד קי"ט:

\* דגש אחר שורק ע"ד לשון ארמית

Psalmen 78.

באור כ

כסל של נסס. וטעם :  
 (בא) ויך וכו', נחור לדנר  
 הסניר. באהלי חס, חני  
 חניהם, וינחור, וזה חנינו  
 משני טעמים (ח) שהיה  
 דרך נחה נמליה לשמש  
 נטמות טווח, (ג) לנזותם  
 נחניהם המקולל ולחמר  
 סהס זרע חרור מאז :  
 (נה) ויפילם, ויפל להם  
 הנחלה נטעם היקוך דנני :  
 בחבל, נמדנר, נדנתינ לרנ  
 נרנר חת נחלתו וכו'  
 (נמדנר ל"ג נ"ד) : (נו)  
 וינסו וימררו, חחר מות  
 יהושע וזקנים : (נז)  
 נהפכו בקשת רמיה, זה  
 קשת שחיננה מטובה כרחי  
 שהרומה נה ינון לנר זה,  
 והיה תהסין ותולין החן  
 לנר חחר : (ס) שבן באדם,  
 חחרו המנקים החליפו  
 העומד ציולה, כן יש לסרסר  
 על קדושתו או הדומה לו,  
 ואם חיינו נוכר נסירוש כר  
 מדן החליה לסתוס ולקרר  
 (סא) עזו, הסכיתר  
 המסרסס שהטעם על  
 החרון כמו נכתוב חתה  
 וחרון עין, כי זו נראה  
 עזו החל ותסחרתו : (סב)  
 בחוריו אכלה אש, עד"מ  
 נקראת המלחמה חת ומטס  
 כי חת ילחה מחסנון, וחחר  
 נחוריו כי הנחורים יולאים  
 למלחמה (מדנני הר"ק  
 והדחנ"ע) . ובחולותיו  
 לח הוללו, נסיריס ע"ר  
 המהללים ציוס חפתס, כי  
 מתו הנחורים ססיו נסוחו'  
 להס חס חיו (מדנני  
 הר"ק) : (סד) ואלמנותיו  
 לא תבבינה, כי מתו נס  
 נעזר החודס הנדולה,  
 והנס נראה סכל חלו  
 הנחונים ירחזו על המעסה  
 צימי עלי : (סה) ויקץ,  
 וי"ו לעורר על ההיסך.  
 כישן, כאלו הי' יסן עד  
 עתה ולא הסגיה על הנעסה  
 עיף, וכסיקן משנתו החליף  
 ה' כנבור מתרוקן למיין,  
 נעלתו הננה מחמת היין  
 ויך צדיו אחרו, הסכיתו  
 דין תנונה נמליה שתרד  
 ססל ונזזה כזה, ויך לרור

- 53. Er leitet sicher, nichts erschreckt sie;  
Das Meer bedeckt ihren Feind.
- 54. Bringt sie in seine heilige Grenze,  
Zum Berg, von seiner Hand erworben.
- 55. Vertreibt vor ihnen her die Völker;  
Theilt Erbe nach der Meßschnur zu,  
Und räumt ihre Hütten ein  
Den Stämmen Israel's zum Wohnsitz.
- 56. Allein auch sie versuchten Gott,  
Erzürnten den Höchsten,  
Und hielten nicht sein Zeugniß.
- 57. Sie fielen ab gleich ihren Vätern,  
Sie wandelten, wie loser Bogen.
- 58. Erzürnten ihn mit ihren Höhen,  
Und reizten ihn mit ihren Götzen.
- 59. Gott hörte dieß, entbrannte,  
Verabscheuet Israel gar sehr.
- 60. Verläßt die Residenz zu Schiloh;  
Das Zelt, da er bei Menschen wohnte.
- 61. Gibt in's Gefängniß seine Kraft,  
In Feindeshand die Herrlichkeit.
- 62. Und übergibt sein Volk in's Schwert,  
Entrüstet auf sein Eigenthum.
- 63. Die junge Mannschaft fraß das Feuer;  
Kein Lied erhebt die junge Braut.
- 64. In's Schlachtschwert fallen ihre Priester,  
Und keine Witwe weint um sie.
- 65. Doch, wie vom Schlaf erwacht der Herr;  
So wie ein Held, vom Weine jauchzend :

נחור, ויש עוד סן חחר נזה סמסל, נהיות נכסחודס הולך לישן הוח  
 כחי ונזה יתדמה חל סמסל סז' חחר יעזר המסורר חלו לחמור סיקוס  
 ססיין יוסוף לו עוד ננורה על ננורתו הסנעית, וטעם מתרוקן, יסננ  
 ססתם וכתרגוס הרנ, כי כנר נחרנו סכל רנה הוח הרמת קיל : (סו)  
 כל המסרסס סיהי' זה רמו על מכת הסחורים, וחין לח עעמו כי זה  
 ממחר רס ונסננ כזה ויקן ה' ויקס כננור מתרוקן מיין למחר

רש"י

תהלים עה עט

(סו) וַיֵּךְ צָרִיּוֹ אַחֲזָר  
 חֲרַפַּת עוֹלָם נָתַן לָמוֹ:  
 (סז) וַיִּמָּאֵם בְּאַהֲלֵי יוֹסֵף  
 וּבְשֵׁבֶט אֶפְרַיִם לֹא בָחַר:  
 (סח) וַיִּבְחַר אֶת־שֵׁבֶט יְהוּדָה  
 אֶת־דָּהָר צִיּוֹן אֲשֶׁר אָהָב:  
 (סט) וַיִּבֶן כְּמוֹ־רַמִּים מִקְדָּשׁוֹ  
 בְּאַרְצָן יְסֻדָּה לְעוֹלָם:  
 (ע) וַיִּבְחַר בְּדָוִד עַבְדּוֹ  
 וַיִּקְחֵהוּ מִמִּכְלָאת צֹאן:  
 (עא) מֵאַחַר עֲלוֹת הֶבְיָאוֹ  
 לְרַעוֹת בְּיַעֲקֹב עָמוֹ  
 וּבְיִשְׂרָאֵל נִחְלָתוֹ:  
 (עב) וַיִּרְעַם כְּתָם לְבָבוֹ  
 וּבְתַבּוּנֹת כִּפְּיוֹ יִנָּחֵם:

עליו לידוה: (סה) מתרונן. מתעורר ומתגבר צדצור להקיץ מייכנו. מתרונן לטון דנה הוא. (סו) ויך צריו אחור. מכות אחורים צעפולים וצטחודים והוא חרפת גדוף להם עולמות: (סז) וימאם באהל יוסף. הוא שילה שהוא צחלקו של יוסף: (סט) ויבן כמו רמי' מקדשו וגו'. כמו שמים וארץ שנאמרו זהם שתי ידיים שנאמר אף ידו יסדה ארץ וימיני טפחה שמים (ישעי' ע"ה) אף צית המקדש צטתי ידיים שנא' (שמו' כ"ח) כוננו ידיך. ד"א כמו רמיס מקדשו כארץ יסדה מה שמים וארץ אין להם חליפין אף מקדש אין לו חליפין להסדות שם שכיב: (ע) ממכלאות צאן. דירי לאן כמו (סוף חזקוק) גזר ממכלב לאן. (עא) מאחר עלות הביאו. שהיה דועה לאציו הלחן המניקות שהי' רחמני ומוליא הבדיוס תחלה ומאכילן דאשי עשזיס העליונים שהם רכיס ומוליא התיושי' אחריהם ולאכלין אמלע העשזי' ואחר כך מולא הזקנות ולאכלות הסדטיס אמר הקצ"ה דאוי הוא זה להיות דועה את עמי:

עט

יתאונן על הרבן ירושלים והיכל הקדש ועל צרות עמו.

(ב) מזמור לְאֶסְקָה

אֱלֹהִים בָּאוֹ גוֹיִם | בְּנִחְלָתָךְ

ת"א וימאם באהל סס:

עט (א) לעיים. לבלים ומהו מזמור והלא קינה היא אלא לפי שנא' (איכה ז') באור

על אחוריים, כמלמד המיסר את התינוק צטוטיס; אמנס כי כן דרך כל המרחיק עלמו תן הפטט שיסתצכו עשתונותיו, וכלל גדול אמרו אין מקרה יולא מדוי פטוטו, וכן כחן יהי' העעס כי מיד סקס ה' לא נלחו עוד האויזיס חצל תוכרחו לנוס ולטוז אחורי, וזזה נתן להם חרפת עולם וכתרגוס הרז: (סז) וימאם, חע"פ כן צחיהל סעמד עד עתה צטילה צחלק של צני יוסף: (סח) ויבחר, לטכן שמו צמקוס אשר צחלק סצט יהודה הוא הכ ציון אשר חזה: (סט) ויבן, שס מקדשו לא

**כאור כא**

**Psalmen 78, 79.**

כדידת עניי זחאל נמוך,  
 ונוח לחרוב במקדס, וזה  
 שתרגם הרב (היסטע), כי  
 חס זכוי גדול ונתסחרת  
 סל' חרמון בצום מאוד כמו  
 הסמים הרמים וחוק כמו  
 הארץ אשר יסדה חלבים  
 לעולם, והטעם על כדור  
 הארץ הכללי וכתרגום  
 הרב: (דער ערדבאל):  
 (ע) ויבחר בדוד עבדו,  
 אשר לח זח חלוי  
 החלכות נתורת ירוסה  
 מחינו חף שחינו נחוי  
 לך, כי ממבלאות לחן  
 שהיא המורבה היותר  
 נמוכה ורחוק מהמלוכה  
 נתכלית הרחוק מסל לקחו  
 ה' לנעות חת עמו צעזר  
 תכונותיו ומדותיו היקרות,  
 כאשר מעיד עליו הכתוב:  
 (עא) עליות. מטעם עול  
 ימים, התשבח חסה עו לה,  
 שהיא היונק, וזה שתרגם  
 הרב (מילך-אונק'): (עב)  
 וירעם, כמו שהי' הישר  
 והתמימות זלננו כן רעה  
 חותם (הרד"ק) וכאשר  
 העיד עליו הכתוב ויהי

- 66. Schlägt seine Widersacher rücklings,  
Theilt ihnen ewig Schande zu!
- 67. Verwirft dennoch die Hütte Josef's,  
Erwählt nicht den Stamm Ephraim's;
- 68. Erwählt Jehuda's Stamm dafür;  
Den Berg zu Zion, den er liebt;
- 69. Bauet himmelan sein Heiligthum,  
Und gründet's gleich dem Erdball ewig;
- 70. Erkieset David seinen Knecht;  
Entreißt ihn seiner Schafe Hürden;
- 71. Entführt ihn dem zarten Milchvieh,  
Sein Volk zu weiden, Jakob's Stämme,  
Und Israel, sein Eigenthum.
- 72. Er weidet sie mit Herzenstreue  
Regiert sie mit weissen Händen.

**79.**

Wehklagen über die Zerstörung Jerusalems und des heiligen Tempels, und über die Leiden seines Volkes.

**1. Psalm Aßaf's.**

**Gott! Heiden bringen in dein Eigenthum;**

דוד עושה מטעם ודקה לכל עמו (ס"ז ח'). ובתכונות כפיו ינחם, כנה התצונה לכפיו  
 חע"ס שהיה זלנ, לטי סהס העושות המלחמה (נ"ז). סה סויס המסורר החליו חת סיכו כי  
 כזר זח עד התכלית הנדלה ממנו שהנחור לעיל צטס הרבזלחן יחיוה. חמנס צמה שחמר ויזן  
 כמו רמים מקדשו וזנין הזית היה אחרי מיתת דוד, הנה מן ההכרח שהי' נס תקון  
 הסיר אחרי מותו, ולכן נראה היות הסבה הנורמת חת הסיר חלוקת המלכות בין  
 רחבעם וירבעם, ואז החל רוח המסורר החלבים לפעמו על חריות העם ננד לזן דוד מלכס  
 אשר הוטב עמהם עד למחוד, והספיק נסאו זמליזה נאה ונחה להורות לישראל כי מהז לחשר  
 נהי' לעם הי' פרוע ומסחת וכסוי טוצה וצעזר זה לח חלניה, עד אשר נחר הי' העושה תמיד  
 נסלאות להס חף שחינס רחויס לך, צדוד עזרו למלך עליהם וכרת צרית עולם חתו, והוא  
 הדויכס והנהיבס צדך יסרה, ולכן היה מסכיל זכל דרכיו, וגס הס חלניחו צעזרו, ויתכן שמשום  
 זה כיון גס להזכיר דוקח סס יוסף ואפרים, כדי להספיל חת ירבעם שהי' מזה השנט, וכל זה  
 כדי לעורר התפעלות זלנ העם על העול אשר עשו ולהספ זנס חל זן דוד: וחולם לח הרחה  
 כונתו צפירוט כי חולי יחמרו חו שהוא חנוף יחניף למלך חזל הרמיו חליהם לסעמים כחמרו  
 ולח יהיו כחצותם דוד סורר ומורה ובו' ויסונו ויצדדו וכו', ואסער שצעזר זה קרח מחמרו  
 צטס חדות כחמרו חזיעה חדות ובו' כי כן דבר החדה להעיר על העניינס השייכים לדבר מה  
 זלי להרחות הדבר עלמו. והוסיף עוד החכס הנ"ל צסוף המזמר לחמור וחין לסקסק חס שנה  
 סדר המכות ועניינס אחרים מחשר הוא צכתו כי סמן על המזין, עד כאן, וס צזה דבר נכונה,  
 כי חלו היתה כונת הכותב להורות הדברים אשר קרו לחצותינו מיוס גחולתס והלחה, צודחי שהי'  
 חז מן הרחוי, חס יחזה סייה חמת צסיר, ללכת צעקצות הקורות עלמן, לח לצד לספרס כלס  
 זלי ברעון, כי חס גס כפי הסדר אשר צו נתהור זה חחר זה, חזל אחרי סלח היתה זחת כונתו,  
 חלח מה שזכרנו לעיל, וססור נסלאות הי' ומעשיהם הרעים חונס ח"כ חלח רחיות היות לנס תמיד חיונו  
 נכון עם המטיב להס, חלח די צחותן המקלת סוכר, ואשר עלו עתה על רעיוניו, לח כפי סדר היותס  
 חלח כפי התדמותס חו צעלמותן חו זמליחתס, וחף סלח יוכר התדמותס זכל עת, כי הוא ענין דק מאוד  
 עד סלסעמים לח ידע החוסס עלמו טעס הטלות זה חת זה צמחצנתו. חכן זה חינו חלח צהעצרה  
 סרטיה מענין לענין צחותו ענין וציותר צענינו הכותי, חזל ההעצרה הכולל' צזה הסיר מענין  
 לענין חחר נגלה לעין כל כזה, אשר שמענו ונדעס ובו' לח נכחד מצניהס ובו' למען ידעו דוד  
 חחרו ובו' ולח יהיו כחצותס צני חסרים דוד סורר ומורה אשר לח שמרו צרית חלבים וסכחו



רשי

כלה ה' את חמתו וצמה  
 כלה וילת אש צליון עזמור  
 וסיר הוא שספך חמתו  
 על ענים ועל האצנים  
 ולא עשה כליה צצניו :  
 (ב) בשר חסידך . זה לא  
 דשעים היו אלא משקצלו  
 פורענותם הרי הם  
 חסידים וכן הוא אומר  
 (דברים ה') ונקלה אחיך  
 כיון שלקה אחיך הוא כך  
 מפורש צאגדה . (ד)  
 וקלם . לשון דנה לדבר  
 צס כמו למשל : (ה)  
 עד מה . עד מתי :  
 תאנף . תקלוף : קנאחך  
 חמתך שאתה מקנא .  
 להקס לשון אל קנא  
 (סס ד') אנפרמכ"ע  
 צלע"ז : (יא) הוחר .

תהלים עט

טַמְאֹו אֶת־הַיְכָל קִדְשְׁךָ  
 שְׁמוֹ אֶת־יְרוּשָׁלַם לְעַיִים :  
 נָתַנּוּ אֶת־נִבְלַת עֲבָדֶיךָ

מֵאֵכָל לְעֹף הַשָּׁמַיִם  
 בְּשֵׁר הַסִּידִיךָ לְחִיתוֹ־אָרֶץ :  
 שָׁפְכוּ דָמָם | פְּמִים

סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִין קוֹבְרֵי :  
 הֵינּוּ חֲרָפָה לְשִׁכְנֵינוּ  
 לְעַג וְקָלָם לְסְבִיבוֹתֵינוּ :

עַד־מָה יְהוָה תִּאֲנַף לְנֹצַח  
 תִּבְעַר כְּמוֹ־אֵשׁ קִנְאָתְךָ :  
 שִׁפְךָ חֲמָתְךָ | אֶל־הַגּוֹיִם

אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּךָ  
 וְעַד־מִמְלַכּוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא  
 בִּרְאוּ :

כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב  
 וְאֶת־נְוֶהוּ הַשָּׁמוּי :  
 אֵל תִּזְכֹּר־לָנוּ עֲוֹנֹת רֵאשִׁנִים

מִהֵר יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ  
 כִּי דָלוּנוּ מְאֹד :  
 עֲזָרְנוּ | אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ

עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ  
 וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ  
 לְמַעַן שִׁמְךָ :

לְמָה | יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵיחָ אֱלֹהֵיהֶם

באור כב

Psalmen 79.

נבלאותיו אשר הרחם נחנן  
 חלרים ועל הים וצהנהגתם  
 צמדנר אשר טס זקע לורים  
 וגו' הנה ירחם כאלו ידבר  
 עוד מהתכלית וכדחמר למען  
 וגו' והוא מדבר כזר  
 צהקורות עלמן, וזה העברה  
 קלה תחוד, והוסוף  
 המסורר לחמור שלח לזר  
 נחלם כאשר כזר עזרו  
 הנסלחות ימים רבים שכתום  
 חזל כאשר הם עדיין צמדנר  
 כזר חמרו עליון וינסו  
 וגו' ולח זכרו חת ידו  
 אשר טס צמלרים חותותיו  
 ויהסוך וגו' אשר הכיע  
 משם כלחן עמו וינחם לנטח  
 צמדנר, וחח"כ הציחם חל  
 נזול קדשו וגו' גם טס  
 נסוכו חמור ויכעיסו חללים  
 וגו' ויטום משכן שילה  
 וגו' עד אשר הקיץ ה'  
 כיסן וינחר צדוד עזרו,  
 והוא הנלוחם וינעם נחום  
 לנזר וכתננות כסיר ינחם:  
 ע"א (א) מומור לאסף,  
 על החורבן, ונימי  
 החורבן. לעי"ם, לנלים:  
 (ב) נבלת עבדיך, כל  
 נזיה הנשחרת ריקה  
 מהנסס החיונית אשר ילחם  
 ממנה תקרח נזלה, ונזה  
 הוא נרדף לעעס טס חלל  
 ומזה הטעם יקראו ג"כ  
 כלי המשקה נבלי יין  
 נבלי חרש, לזיותם  
 מסוצנים מכל לר צדופנים  
 עד שלח יסחר כי חס  
 פתיותה קטנה וצתוכם חלל  
 כז, וכן טעם כלי הננון

Entweichen deinen heiligen Tempel.  
 Steinhäufen machen sie aus Jerusalem;

2. Geben deiner Diener Reichnam  
 Dem Vogel in der Luft zur Speise,  
 Wilden Thieren deiner Frommen Gebein.
3. Bergießen, wie Wasser, ihr Blut  
 Um Jerusalem her, und Niemand begräbt.
4. Wir sind unserer Nachbarn Spott,  
 Angrenzender Völker Hohn und Verachtung.
5. (Wie lange noch, o Herr!  
 Wird dein Unwissen ewig dauern?  
 Ewiglich dein Grimm wie Feuer lodern?)
6. Gieß deinen Zorn auf jene Barbaren,  
 Die dich nicht kennen wollen;  
 Auf Reiche, die dich nicht anrufen.
7. Daß sie Jakob so verschlingen,  
 Und seine Wohnungen verheeren.
8. Gedenke uns nicht begangene Sünden,  
 Komme uns mit Erbarmen bald zuvor:  
 Denn wir sind fast dünne worden.
9. Hilf uns Gott! unser Helfer!  
 Um deines Namens Ehre willen.  
 (Rette uns, verzeihe unsere Sünden  
 Um deines Namens willen.)
10. (Was sollen die Barbaren sprechen:

נבל וחליל, המסוגרו' מנחון וריקם מצפנים לחת מקום לרוח והוא יוליד חת הקול: (ה) עד מה,  
 כזר מנחור טעורו עד כתי, חמנס לח יתכן לשחול עד מתי יכו' זה לנלח, נחשר חין גזול לנלחית,  
 ולזה הטעם הנכון בהשכלת הרב"מ עד מתי ה' יכו' זה (מה שזכר צ"ס הקודמים) הכי תחנף  
 לנלח? הכי תנער קנחחך כמו חס לנלח? או טיהי' תינת תחנף מוסכת פנים וחחור, עד מתי  
 תחנף? תחנף לנלח? ויש עוד לנתח המחמר כזה: עד מתי ה' תחנף? לנלח? ומזה הסן נרחם השיעור  
 לעיל (ע"ד ס' י') עד מתי חללים יחנף לר וינחן חויצ שמך? לנלח? חכן כל חלו ג' הדרכים יולינו  
 לכרונה אחת להסריד שחלת עד מתי משחלת לנלח מטעם שחמרנו, והרב"מ נחר צהיותר נחם לכו  
 לחות המליזה נל"ח: (ו) שפוך וגו', כל הכתוב הזה והנה חמרו כזר נמלח צדנני ירמי' הנציה  
 (י' כ"ה) ומזה הטעם חמר חד מן חמריו מזה הנציה הוא מחצר השיר שלפנינו וחצרו ע"ד שירי  
 חס. אל הנזים, הו דירמי' על הבוים. ממלכות, הו דירמי' משפחות: (ז) אבל, הו  
 דירמי' אכלו, וחמר חד מן חמריו שנזלע כחן חות וכו' צהצירו: (ח) אל תזכר לנו עוונות  
 ימים ראשונים, למען החדין העונש חזל עזרנו, ואף חס חין חנו זוכים עדיין לזה, הנה יקדמו  
 רחמיך חת זכירותינו למען כנוד שמך כי למה יחמרו הבוים חים חלליהם. מהר, תחר הפעל  
 יקדמונו וטעם המסירות כי דלוננו מאוד, מלסון מדוע חתם ככה דל זן המלך (ט"ז י"ג), דלות  
 ורעות (נרחשית מ"ח), וכתננות הרז, כלומר לח נשחרנו כי חס מעט מהרצה, וחס חיון ממחר  
 להקדים הרחמי' נחזר כלנו צלי סריד וסליט: (י) אסיר, צנלות. הוחר, השחר על הארץ בני

רש"י

תהלים עט פ

יודע בגי'ם לעינינו

נקמת דם-עבדיך השפוך :

(יא) תבוא לפניך אנקת אסיר

כגדל זרועך הותר בני תמותה :

(יב) והשב לשכנינו שבועתים א-חיהם

חרפתם אשר חרפוך אדני :

(יג) ואנחנו עמה | וצאן מרעיתך

בודה לך לעולם

לדור ודור נספר תהלתך :

פ

תפלה לאל להציל ישראל מיד אויביו ולהשיבו אל מכוננו הראשון.

(א) למנצח אל-ששנים עדות לאסף מזמור :

(ב) רעה ישראל | האזינה

גהג בצאן יוסף

ישב הכרבים הופיעה :

(ג) לפני אפרים | ובנימן ומנשה

עזרה את-גבורתך

ולכה לישעתה לנו :

(ד) אלהים השיבנו

והאר פניך ונושעה :

\*בנוים ק'

ת"א לפני אפרים, מגולה ט' :

לכה לישועתה לנו לך נאה ועליך להושיע צין חייבים צין זכאים כמו שנאמר למטה צמלרים (שמות ב') דאה ראיתי את עני עמי שתי דאיו' הללו למה דואה אני שהם עתידו' להכעיסני ואף עפ"כ ראיתי את עניי מפני השנועה שנסעתי לאזרהם. אפרים צמלחמת ארם כשלר על שמרון (מלכי' א' כ') ושלח מלאכים לאחאז כספך וזהנך לי

פתח אסירים ממסגר שלהם כמו (לקמן מ"ו) מתיר אסורים. שלח מלך ויחידהו (לקמן ק"ה): צני תמותה. צני הכהדת עליך. תמותה אכמוכיד יד"א זלע"ז ויש דוגמתו זלסון חכמים מיטז שיאלו ישראל צטר תמותה שחוטט ואל יאלו צטר תמותה כצילה ופירוטו צטר מסוכנת שנשחטה, צמסת קידושין :

פ (א) אל שושנים. אל ישראל: עדות לאסף מזמור. מזמור של עדות שרמו להם צו שלם גליות והתפלל עליהם שהדי נאמר צמזמור זה שלם פעמי' הסיצנו האר פניך ונושעה ודמו להם צו לרות העתידות לצא להם צימי צית יהוא ממלכי ארם שנאמר (מלכים ז' י"ג) צימי יהוא כי אצדס מלך ארם ויטימס כעפר לדוט: (ב) רעה ישראל מנהיגם ופרנס שלהם יוסף וכל ישראל נקראים על סם יוסף לפי שהוא פירנסם וכלכלם צימי הדעצ: יוסז הכרוצים. כמו שנא' (שמו' כ"ז) ונועדתי לך סם וגו': הופיעה. הדאה בצורתך: (ג) לפני אפרים ובנימן ומנשה. כשיהיו לרוכים לישועתך אע"פ שהם דשעים ואינם כדאי עזרה בצורתך להם ולמה כי

באור כג

Psalmen 79, 80.

תמותה, המוכנים למות  
 נחרז חויז, וסס תמותה  
 על חסקל תשובה תרועה  
 ועוד: (יב) שבעתי  
 כטעם שבעתים יקם  
 קין וטעם אל היטם,  
 צענור זה שחרו רוחים עוד  
 עתה חלל חנשי המזנה כי  
 נחרזות. הסס חסר ילצו  
 החנשים צנדיס חרכיס  
 ישחירו מתעל לחנור החסוד  
 רוח מה צין הביף והמלצוס  
 ויהי כמו סק קסן, שמה  
 ישמרו חת כל חסר לרכיס  
 לשחת עמהס תמיד, וכן  
 חס יתן חיס לרעסו דצר  
 מה חסר רוצה שיסמרהו  
 ולח יסור חו יחצד ממנו  
 יתנסו שמה חל חוקו ולכן  
 יכונס תמיד צל"ע נתינה  
 כזחת צסס נתינה חל החיק,  
 ויהי' בס כחן כרוכת  
 המסורר שיתן הסס צ"ה חת  
 העונס חל החויז צחוסן  
 שיסחשו עמו תמיד ולח  
 יסור ממנו. חרסתם, חסר  
 חמרו חיה חלהיס.  
 ואנחנו, כפילת הכנוי  
 לעורר על ההיסוך: (יג)  
 בודה לך, היסך חסר חרסון,  
 כי שמה לח ידעון, וחנו  
 יודעים חת שמך ועל כן  
 לספר תהלתך לדור ודור:

- (Wo ist nun ihr Gott?  
 O mache an diesen Barbaren  
 Vor unseren Augen kund:  
 Du rächest deiner Diener Blut.  
 11. Laß zu dir bringen,  
 Das Seufzen des Gefesselten;  
 (Erhalte durch deinen starken Arm,  
 Die zum Tode Geführten!  
 12. Gib unseren Nachbarn siebenfach zurück,  
 Die Schmach, womit sie dich verschmähen!  
 13. Wir, dein Volk, deiner Weide Schafe,  
 Danken unaufhörlich dir;  
 Verkünden für und für dein Lob.

80.

Bitte um Befreiung Israels von den Feinden, und um Wiederherstellung seiner vorigen Würde.

1. Dem Sangmeister, auf Schuschanim Eduth ein Psalm Araf's.  
 1. Dem Sangmeister, auf Schuschanim Eduth ein Psalm Araf's.  
 2. Vernimm, o Hirte Israel's!  
 Der du, wie Schafe, Josef leitest,  
 Und thronst auf Cherubim, erscheine!  
 3. Vor Ephraim her, vor Benjamin und Menasche  
 Erwecke deine Gewalt,  
 Und komme uns beizustehen!  
 4. Gott! führe uns zurück!  
 (Laß dein Anlitz leuchten,  
 So genesen wir.

פ (א) למנצח אל-אל  
 שושנים עדות,  
 חמר הרחצ"ע צסס ר'

עדי, דצר וכנז' ע"כ, ויהי', ח"כ טעם עדות לחסך כטעם מכתס לדוד, ולדעת חרד"ק הוא על  
 ענין הנבון, והנכון שהוא כטעם למנצח על סוסן עדות דלעיל (סיר ס') וטעם חל סוסניס כטעם  
 חל הנחילות שצחרנו לעיל (סיר ה'): (ב) רועה ישראל, כסל ענין סל נוהב כלחן יוסף, והכרונה  
 על מטע המדצר, ויפה חמר הרחצ"ע וז"ל: צענור סחזכיר יעקב צצרכותיו מטס רועה חצן ישראל  
 על יוסף על כן נוהב כלחן יוסף, ע"כ, ר"ל סהעלה זה חת זה צרעיון המסורר, וחמר עוד על  
 זכורת סס יוסב הכרוזיס סהי' החלון נתחלה צחלק יוסף וחחרי כן צחלק צנימן ושניהס צני רחל  
 הרחשוכה מנסי יעקב צתחשצתו על כן רחל מצנה על צניה וכל ישראל נקרחו צסס חפריס וזהו ויקרח  
 צנה סמו ע"כ: (ג) לפני, חפריס וצנימן ומנשה, יס כחן המקוס להעיר סלפני מלך ציסרחל  
 היו נקרחיס צסס יוסף וצנו החסרז חפריס מטעמים סזכרנו לעיל (סיר ע"ז ס' ט"ז וע"ח ס' ט'),  
 וצמי דוד וסלמה היו נקרחיס צסס יהודס צענור סהי' מזה. הסצט, וחחר מחלוקת ירנעס ורנצעס  
 הוס סס חפריס כנוי לכל עשרת הסצטיס וסס יהודה כנוי לצ' הסצטיס יהודה וצנימן, ולכן ירחה  
 הנכון צומן תקון הסיר הוא כפי סהציה חנס חחד מחכמי החומות סחצרו חסך צימי מלון חוס  
 צוטת צן סחול על חחד עטר סצטיס וחך צית יהודס היו חחרי דוד ויסרחל היו נלחליס חז כ"כ  
 מפני חויציהס עד סהוכרו לעוז חת ערוהס ויוצחו סלסתיס ויסצו זה כנוכר סס צכתוצ (ט"ח)  
 (ח"ז), וכסלה חצנר להמליך חת חוס צוסת הי' לניך להענינו מחנימה סהיח צחלק מנשה מעצר  
 לירדן מזרחה (סחוחל צ' ח'), וזה הטעם סוכר חפריס צענור כלל ישראל, וזכר צנימין צענור המלך,



רש"י

תהלים פ

(ה) יהוה אלהים צבאות  
 עדימתי עשנת בתפלת עמך  
 (ו) האכלתם לחם דמעה  
 ותשקמו בדמעות שלישי:  
 (ז) תשימנו מדון לשכנינו  
 ואיבינו ילעגו-למו:  
 (ח) אלהים צבאות השיבנו  
 והאר פניך ונושעה:  
 (ט) גפן ממצרים תסיע  
 תגרש גוים ותטעה:  
 (י) פנית לפניך  
 ותשרש שרשיה ותמלל-ארץ:  
 (יא) כסו הרים צלה  
 וענפיה ארזי-אל:  
 (יב) תשלח קציריה עדיים  
 ואר-נהר יונקותיה:  
 (יג) למה פרצת גדריה  
 וארוה כל-עברי דרך:

הוא וכטיך וצניך העוזים  
 לי הם. מנשה צימו  
 יהואש בן יהואחז שנאמר  
 (שם ז' י"ג) כי דלה  
 ה' צעני ישראל כי אצדס  
 מלך אדם וישימם כעפר  
 לדוש והכוהו שלש  
 פעמים צמלחמה שנאמר  
 שם שלש פעמים הכהו  
 יואש והשיצ את ערי  
 ישראל. צפירושי' אחרי'  
 מלאתי שגא' שלש  
 פעמים תכה את אדם  
 ואשר השיצ את ערי  
 ישראל. צנימין צימי  
 אחשודש שהיו מדדכי  
 ואסתד צסכנה וכל  
 הדוד תלוי צהס: ולכה  
 לישועתה לנו. איך זה  
 לשון הליכה אלא כמו  
 ולך זכך הוא צמסורת  
 ולכה איפה דיעקצ  
 (צראשית כ"ז) ולכה איך  
 צטורה מולאת (ש"צ י"ח)  
 שמלה לכה קלין תהיה  
 לנו וגו' (ישעי' ג') (ד)  
 השיבנו. מגלות צצל  
 שהי' מדדכי שם: (ח)  
 עד מתי עשנת. צלרות  
 מלכי יון שהדעו מאד  
 לישראל: (ו) האכלתם  
 לחם. דמעה. ותשקמו  
 צדמעו' שלישי. צצצ  
 שהיו שצעים שנה שהוא  
 שלישי של מאתים ועשר  
 של מלרים. זו למדתי

ת"א האכלתם לחם סנהדרין י"ח נ"ו: גפן ממצרים חולין ז' ל"ב:

מיסודו של ר' משה הדרשן. ויש לפתור על שם שמלכות יון הית' הנדה השלישי'. וא"ת  
 דציעית היא שהרי פרס ומדי קדמו כל שצעים שנה של צצל אינס אלא גלות אחת.  
 ומנחם פירש שלישי שם של כלי ששותין צו וכן פי' (שם מ') וכל צשליש עפר הארץ.  
 ורצותינו פירשו על ג' דמעות שהודיד עשו שגא' צו (ראשית כ"ז) וילעק לעקה הדי  
 אחת. גדולה הדי שתיים. ומרה הדי שלש. ועליהם זכה לחיות על מדצו והיה כאשר  
 תריד וגו' שם): (ז) תשימנו מדון: אתה תשים אותנו לכא שכנינו שנתגרו צנו  
 יון: (ח) השיבנו ונושעה. מצני יון: (ט) גפן ממצרים תסיע וגו'. חזר  
 ודמו על גלות כתיים גפן ישראל אשר הסעת ממלרים עקרת משם כמו (איז  
 י"ט) ויסע כעץ תקותו ואח"כ נדשת שצעה גוים ונטעתם צאלים: (י) פנית לפניך.  
 את היושצי' שם. ותטרש טרשיההטריש' טרשי': (יא) וענפיה. כמו ארזי אל. ארזים חזקו' כלומר  
 מלכים חלודים: (יב) תשלח קציריה. שלחה פלודותיה כמו ועשה קליד (שם י"ד) עד  
 יס עד היס הגדול היה בצולה. ואל נהר יונקותיה: דחצה של ארץ ישראל ממדצר עד הנהר נהר

Psalmen 80.

באר כד

וזכר מנחה צעזור נסח  
 המלוכה. והנה שלמה  
 השצעים חלה היו צמד  
 דגל מחנה אחד והיו חונים  
 ימה אחרי המסכן, ונסעו  
 מיד אחרי נסיעת הזהל  
 מועד (צמד צ' י"ח וי"ד  
 כ"ח כ"ז, וזה טעם לפני  
 חפרים וכו' עוררה בצורתך  
 ולכה ליועפתה לנו כלומר  
 שיסוצ להיות כמחז אשר  
 נסעת צעזוך וצכצוך לפני  
 עמך. ונראה עוד שגם  
 תקון סיר ע"ז דלעיל הי'  
 צימים ההם, ואסף הי' מן  
 בני לוי אשר צחו אל דוד  
 חזונה להסג המלוכה  
 חליו אחרי מות צן שחול  
 כנזכר (ד"ה ח' ו' י"ג):  
 (ד) השיבנו, אל נחלתינו,  
 כי היו בולים, כמו שזכרנו  
 צפ' הקודם. והאר פניך,  
 להשגיח אלינו. ובושעה,  
 וי"ו המתצרת צסנה,  
 וכתרנוס הרב: (ה) אלהים  
 צבאות, לדעת קלתם  
 חסר הנסמך, ולדעת אחריס  
 לנחות תוחר צפנו עלמו על  
 כי סס חות צצח שלו  
 (מדצרי הרצ"ע), כלומר  
 שצח חת ילוריו סציו  
 והוא ציניהם כמנהיב מוליה  
 ומזיח חת לצחם, והרב ז"ל  
 תרגמו כעין אלהי צבאות:  
 עשנת, מחמת הנעם  
 כצובל, וכאלו יהי' העשן  
 סוכה לו מעזור תפלה,  
 והרה"מ תרגמו יעשן חפך

5. Ewiger! des Weltalls Herr!  
 Wie lange dampft dein Zorn  
 (Ueber deines Volkes Gebet?)
6. Gibst du Zähren ihm zur Speise,  
 Zum Getränke Zähren, vollen Maaßes?
7. (Wirfst du unsern Nachbarn  
 Uns zum Zauke hin;  
 Daß unsere Feinde in sich lachen?)
8. (Gott des Weltalls!  
 Führe uns zurück!  
 (Laß dein Antlitz leuchten;  
 So genesen wir!
9. Aus Mizrajim nahnst du einen Weinstock;  
 Triebst Völker aus, pflanztst ihn ein;
10. Machtst Raum vor ihm,  
 (Daß er feste Wurzel schlug,  
 Und füllte das Land.
11. Sein Schatten deckte Berge;  
 Seine Neben, Zedern Gottes!
12. Er treibt Sprößlinge an's Meer;  
 Senkrecht hin bis an den Strom.
13. Warum brichst Du seine Mauer nieder,  
 Daß Alles abpflückt, was vorüber geht?

כדי להרחיק ההבשמה כדרך חונקלס, וטעם עד תתי נלס עשנת, האכלתם, תשימנו: (ו) האב לתם,  
 תחת לחס דמעה, כן הוא מתורגם על סו ד"מ שהזיח הרצ"ע. שלישי, מדה גדולה, כמו וכל  
 צללים, וסירוסו ותסקימו דמעות צללים, והמוקדם מחוחר כמו ותסם צפוך עיניה (ד"ס צן מלך),  
 והנכון שהיח צצ"ת ושתו ציין מסכתוי וטעם שליו תא-הפעל, שהסתייה היח שתית כוס מלח  
 וכתרנוס הרב, כלומר השצעתם דמעות. (ז) השיבנו מדון לשכנינו, יריצון יחזיו למי צסי'  
 לשלל, שכן זה חומר צחלקו יהי' ושכן זה חומר צחלקו יהי' כי כל הרולה ישלת ידו  
 צנו. ילעגול לצון, על מחוצנו זה, וטעם למו כמו ותלחק שרה צקרה, וכן הוא  
 מתורגם: (ח) גפן מצרים תסיע, יפה חמר חנס ח' טעם המשל, לפי שחך מלרים חונה  
 חרן גסן, ואס גס תמלח צחחת ממדינותיה הנה זה חינו מן המוצר. חמס ח"י משוצחת  
 צגסן וסס יליוח הפרי, וכן הוא צישרחל סהי' נכנעים ודלים כל עוד היותס סס עד ספרוויחס ה'  
 ויציחס אל חרן הזחת אשר חלק להס לנחלה: (י) סבית, לפנייה סקלת החצנים ושרשת הדשחיס  
 המזיקים ללמחיס צמה סמוליחיס חת הליחות מן החרמה, והטעם על החומות סוכאי ישרחל.  
 ותשרש, הגסן עי"ו סרסיה, תי"ו ותשרש לגסתררת והעד ותמלח חרן, וטעמו היסך הכנד: (יא)  
 כסו, מצנין שלח נזכר סס סועלו, ותחסר צי"ת צללה, והטעם שהנדיל מחור, או יהי' הטעם  
 שהרצו זמורותיו והיו נוטעים תהן כרמים רצים. ועגס'יה, דומיס צעוס לחריו חל, למעלה מדרך  
 הטצע צעלי הבסן. ויס לפדס סטעס כסו מוסך עלמו וחחר עמו, כלומר סענסיה בצוהות כל כך  
 סכסו חף החריו' הבודלים מחור; ותרגם הרב ז"ל נוטה לשניהם: (יב) קציריה, הס הענפים  
 הנקלרים מהגסן ונטועים צפני עלמס וזה סתרגם הרב (ספרח'ס'ינגע) וינקהותיה, הס הענפים

רש"י

תהלים פ פא

יְבָרְכֶם מְנַחֵם חַיִּים מִיַּעַר (יד)  
 וַיִּזְזוּ שָׂדֵי יִרְעָנָה :  
 אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁוֹב נָא (טו)  
 הַבֵּט מַשְׁמַיִם וּרְאֵה  
 וּפְקֹד גַּפְּנֵי זֹאת :  
 וּכְבֹּה אֲשֶׁר-נִמְטְעָה יְמִינְךָ (טז)  
 וְעַל-בֶּן אִמְצָתָה לָּךְ :  
 שְׂרָפָה בְּאִישׁ כְּסוּחָה (יז)  
 מִגִּיעַרְת פָּנֶיךָ יֵאבְדוּ :  
 תְּהִי-יָדְךָ עַל-אִישׁ יְמִינְךָ (יח)  
 עַל-בֶּן-אָדָם אִמְצָת לָּךְ :  
 וְרֵא-נְסוּג מִמֶּךָ (יט)  
 תְּחַיֵּינוּ וּבְשִׁמְךָ נִקְרָא :  
 יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת הִשְׁיבֵנו (כ)  
 הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִשְׁעָה :

פרת : (יג) למח . אותה :  
 פדלת גדדיה : של אותה  
 הכרם : ולרוה כל עוצרי  
 דרך . לקטוה כל הצא  
 כמו (סיר ה') אריתי  
 מורי עם צממי וכן  
 כלסון משנה כמלא אורה  
 וסלו : (יד) יברסמנה  
 חזיר מיער . כמו סדה  
 שקדסמוה כמליס כלסון  
 משנה והוא לסון כתיקה :  
 מיער . העיץ תלויה  
 וכאילו נכתב צאל"ה  
 זכו ישראל הרי ארזים  
 כחיות היאור שאין להם  
 כח לעלות ציצטה וצומן  
 שהפורענו' נגזר עליה'  
 מתגבר כחית היער  
 שהיא משחתת והורגת.  
 חזיר מיער כמו דכתיב  
 (דכניאל ז') אכלה ומדקה  
 ושאל דרגלה דפסה  
 ויש לו (לחזיר) מקלת  
 סימני טהרה אף הוא  
 יש לו זכות אבות : וזי  
 שדי . כל דמש הטדה  
 ולסון זיז שהוא זו ממקומו  
 והולך : ירענה . רועה  
 עליה וענפיה ואוכלן :  
 (טו) וכנה אשר נטעה  
 ימינך . העצוססת  
 והמיושצת לסון והסינך  
 על כנך (דלשית מ') :  
 ועל צן אמלת לך . ועל  
 עשו שהיה צן חניצ  
 לאציו שהיה קורא אותו  
 צני אמלת בפן יעקב לך  
 שכאמר (סס כ"ז) ואת  
 אחיך תעצוד : עכשו :  
 (יז) היא שרופה באש  
 וכסוחה לסון לא תזמור  
 (ויקר' כ"ה) לא תכסת .  
 יאצרו תמיד הם הולכין  
 ואוצדין מגערות פניך

פא

בו ידבר אל הלויים לתקוע בשופר בראש השנה ויעורר העם על יציאת מצרים .

(ח) לַמְנַצֵּחַ עַל-הַגְּתִית לְאַסָּף :

הַרְנִינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזֵנוּ (3)  
 הָרִיעוּ לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב :

\* עי'ן תלויה \* כ' רבתי \* דגש אחר שורק ע"ד לסון ארמית :  
 ת"א יברסמנה ססחיס י' קו"ח . קדושין ח' ז' . הרנינו לאלהים  
 ר"ה דף ז' ודף ז"ח :

וזעפך : (יח) תהי ירך על איש ימינך . השצת מכותיך על האיש שהי' עומד להפרע ימינך ממנו :  
 ועל צן אדם : אשר אמלת לך להיות מושצו משמני הארץ : (יט) ולא נסוג ממך . ואל  
 חגרוס לנו להיות נסוגי' ממך : תחיינו . מן הגלות ונזכר עוצתך וגזרתך ואלו נקרא

Psalmen 80, 81.

באור כה

הקנועים נבטן ויונקים  
 מתנו עד סנטזעים  
 תחליהם נקרקע וישרשו  
 שמה, כידוע לכורמים, וזה  
 שתרבם הרב (זענקרעבען),  
 וטעם עד ים, ים פלשתיים,  
 וחל נהר, נהר סרת, אוהוז  
 לחרבה ולחרבה של ח"י:  
 (יג) וארוה, ולקטוה,  
 מטעם חריתי מורי,  
 ופגליון סיותר גדול מזה  
 הוא סיכרסמנה : (יד)  
 חזיר פיער, הוא החזיר  
 הגדול (ווילדעס סוויין,  
 דער עבער), חסר ים לו  
 סגיס גדוליס נלדי סור,  
 ובהם יחסור נקרקע וישרש  
 הלתמים, וכתרנס הרב  
 (דורכטויהלען), וטעם  
 יכרסמנה מנחר רש"י ז"ל  
 מלסון מסנה סדה סקרסמה  
 נמליס, וזחמת הכ"ג  
 והקו"ף ממולח אחד, ונ"ל  
 סזה זעלמו טעם קרדום  
 (חיינע הויע), וכן גם  
 סני החזיר הכ"ל נקרחיס  
 נל"ח (דיח הויער), וכל  
 זה מוסר ציסוד הנקוד  
 והתדמות ההננה והמנעח,  
 ואין כחן מקומו להחזיק  
 ממנו: וזו סדי, כל רחש  
 סדה וטעם זין סהיא זו  
 מתקומו והולך (רש"י),  
 וי"ד של סדי תחת ה"ח.  
 ירענה, רועה עליה ועל  
 ענסייה וחולבן, (הנ"ל).  
 וכן סהא מתורנס : (טו)  
 ופקוד, לעזבה, היסך  
 וציוס סקדי, וכנר הערנוע"ו (סיר ח') : (טז) וכבה, לסון נוי כמו ופקודי, העמידהו על כנו וכתרנס  
 הרב, והנכון נדקדוק המלה הוא מה שהציה הרחצ"ע נסס ר' יהודה הלוי כי הנו"ן חסר דגש נסתחננות  
 סני נוי"ן כמו הללויהו מצנין הכנר הדגוש, וננחר דצרוו הסתומיס תעט, ר"ל שהדגש הנמלח עתה  
 נתיצת וכנה יורה על חסרון הספל, והוא ח"כ לרוי מצנין הכנר ע"ד השלמים ובבלה, נהער  
 דגש סצנין כמו הללויהו ע"כ, ומקלח סחר דצרו רחצ"ע נתיצת זחת חין להס פסר, וזהנרת נפלו  
 נהס חיה טעיות ויס להבוהס, אך סזה יולח מכונתיו עתה, ולדעת יס חומיסי שהציה הרד"ק  
 להחליף הכ' נכ"ף תהי' מלת וכנה סס כמו וכנה חסר מיס חין לה (יסעי' ח'), והטעם ופקוד  
 נסן זחת והננה חסר נטעה יתייך, וזחמת החלופ הזה חינו מן הנמנע, נהיות ז' התיצות החלה  
 לח נצד ממולח אחד כי חס יתדמו גם נמנעח. ואינן ננדלות חלח נמדננה כמו צי"ת ס"ח,  
 דלי"ת תי"ו וכפי יסוד הנקוד של נכ"ד כפ"ת, אך גם זה חין כחן מקימו. ועל, לרוי מצנין הכנר  
 הכוסף, כמו והעל נחסרון ה"ח הצנין, ואף כי הדרך הזה יראה כנר ננחי הלמ"ד, הנה הוא  
 ידוע תחוד ננחי העי"ן, גם נעתידי' הכוסף והחזוק נכל הנזרות. בן, סעיף כמו נן פורת, והוא  
 לסון נקצה, ע"כ סרוסה. אמצת לך, הרצית צו כח גדול : (יז) כס"דה, פיירושוהו לסון נרותה  
 ונזורה תרנס לח תזמור לח תנסח. וחומר חני טעינו על יצוסת סליהות החיונית זען, ואס  
 יצוח אז רוח חלש וינסצ צו יסצר מפניו, וזה סתרנס הרב כחן (חיינגעקניקט) גם זה טעם קוליס  
 כסוחיס (יסעי' נ"ג), כי מתולדות הקוליס סחין להס ליחות הרצה, וכזהס תלוסיס מן הקרקע  
 ייצאו צומן מעט, וכוסחל התחר הזה ח"כ על בוית סון המתה, וכנר יצט הלח סזה, ולח  
 תסחר כי חס הקליפה סניקה, נל"ח (דער טעלבען), ונל"הק נקרחת נלה ועיין לעיל סיר ע"ט

14. Ihn durchwühlt der Eber aus dem Walde,  
Und was sich regt im Felde weidet daran.
15. Gott des Weltalls, wende dich!  
Schau vom Himmel! Siehe!  
Nimm dich deines Weinstocks an!
16. Erhalte, was deine Rechte eingepflanzt,  
(Und bringe den Zweig empor,  
(Den du dir selbst erzogen!
17. Angefengt vom Feuer, eingeknickt,  
(Dein drohend Angesicht  
(Vertilgt ihn völlig.
18. Laß deine Hand den Mann bedecken,  
(Deinen rechten Mann.  
(Bringe den Menschenzweig empor,  
(Den du dir selbst erzogen hast!
19. Wir weichen nie zurück von dir,  
(Beleb' uns wieder,  
(Wir rufen deinen Namen an.
20. Ewiger! Der Welten Gott!  
Führe uns zurück!  
(Laß dein Antlitz leuchten;  
So genesen wir.

81.

Aufforderung zur feier des Neujahrsfestes durch Psalmenhaft und Erinnerung an den Auszug aus Egypten.

1. Dem Sangmeister, auf Gitith, von Aßaf.
2. Jauchzet Gotte, unserer Stärke!  
Frohlockt dem Gotte Jakob's!



רשי

תהלים פא

(ג) **שֵׁאוּ זְמֵרָה וּתְנוּ תָהָּ**  
**כְּנֹר נְעִים עִם־נָבֵל:**  
**תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר**  
**בַּכֶּסֶה קְיוֹם חֲגֵנוּ:**  
**כִּי חֶק לְיִשְׂרָאֵל הוּא**  
**מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:**  
**עֲדוֹת | בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ**  
**בַּצֵּאתוֹ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם**  
**שִׁפְתַי לֹא־יִדְעוּתִי אֲשַׁמֵּעַ:**  
**הַסִּירוֹתִי מִסֶּבֶל שְׂכָמֹי**  
**כִּפְיוֹ מִדָּוִד תִּעֲבֹרְנָה:**  
**בַּצֵּרָה קִרְאתִי וְאֶחְלָצֶךָ**  
**אֶעֱנֶךָ בַּסֶּתֶר רַעַם**  
**אֶבְחַנֶּךָ עַל־מִי מְרִיבָה סִלְהָ:**  
**שִׁמְעֵ עַמִּי וְאֶעֱיֶדְהָ בְךָ**  
**יִשְׂרָאֵל אִם־תִּשְׁמַע־לִי:**

צמק: (ב) ה' אלהים צבאות. כלן כלפרו שלם אזכר' (של שמות) וצאמלעי שתי אזכרות וצדאסון אזכרה א' הכל לפי חוזק הגליות והלר' והגלולה (סצוולאי תצח):

פא, (א) על הגיתית. כלי שיר הצא מנת: (ב) הריעו. צר"ה (ג) כנור נעים עם נבל. ר' חייא צר הצא אומד הוא נצל הוא כנור. ורצי שמעון אומד נימן (ויתדות) יתדות שצין זה לזה למה נקרא שמו נצל שהוא מנצל כל מיני זמר (ר) בחדש. צחדוש הלזנה: צכסה. יום מועד קצוע לכך וכן (משלי ד') ליום הכסא יצא ציתו למועד הקצוע: (ה) כי חק. הוא לישראל מלאת הקצ"ה לתקוע צאותו היום והוא יום המשפט להקצ"ה: (ו) עדות ביהוסף שמו. צדאש השנה ילא יוסף לצית האסורים: שפת לא ידעתי אשמע. מפורט צמסכ' סוטה שלמדו בצדאל שזעים לשון: (ז) מדוד. מעצודות עצדות לנצל קדירות כדרך סאר עצדים. מדוד קדירה כמו (ט"ז ז') והכה כנור או צדוד: (ח) בצרה קראת.

\*פת"ח באתנה

ת"א שאו זמרה ערכין צ' י"ח: תקעו בחדש צולה צ' ט"ו. ר"ה ח' ח' ודף ל"ד. פנהדרין ח' י"ח ודף ל"ו. עקידה סער מ"ז: כי חק צולה סס. ר"ה סס, ודף כ"ה. סנהדרין ח' י"ח: עדות ונו' ר"ה י"ח סוטה ח' י"ח ודף ל': הסירותי ונו' סוטה ה' כ"ה: ח' י"ח ודף ל':

כדרך סאר עצדים. מדוד קדירה כמו (ט"ז ז') והכה כנור או צדוד: (ח) בצרה קראת.

באור

צ', והיא תתמולל ויתפרדו חלקיה צמאש מעט, וכן כתיב ותחי נצלתם כסוחה (ישעי' ה'), ואין לצאר טעם שרופה כחן שהיא כצר נחלתה, כי מה טעם כסוחה אחריהן על כל אופן שנסרסו ה' חמס טעורה שתדלק זה האש עד שיצטת ונעשה כסוחה, וכתכנוס הרצ. מנערת, על טעם הננו כוער לכס את הזרע. פניך. כמו חסך, מטעם פני ה' חלקסי, ושעור הכתובים לדעת הר"ה"מ סקוד גפן זאת וכו' אשר היא עתה שרופה וכסוחה צחמת האויב המליק, ואם תוסיף לזה עוד בערת פניך הנה יחצרו זמורות הבסן הזאת ויכלו לנמדי: (יח) תהי ידך על איש, נתינת יד צדד מה, הוא להשחיתה, על דבר מה הוא להגן ולהסך צעד הנזק. איש ימינך, העומד על ימינך, או שהוטטה לו ימינך, וכצר הפרנו שהימין כנוי חל העזר. ועל בן אדם, כטעם ועל צן דלעיל, והעד אמלחה לך, וכיון שזכר חוש חלל ימיוך ננד וטעה ימיוך, זכר גם חוש חלל צן ננד צן אמלחה: (יט) ולא בסוג, עוד ממך כאשר עשינו עתה. תחיינו, ננד כסוחה

באור כו

Psalmen 81.

דלעיל, וכמו שנזכרו: (כ)  
**השיבנו ונו'**, זה עקר  
 תוכן החסלה והכסילו ב'  
 פעמים זמער השתנות  
 ליוסו התלולה, (ח) אחר  
 שזכר מעמד עם ה' צימי  
 קדם, (ז) אחרי שזכר  
 מעמדו עתה, (ב) אחרי  
 נוי החסל שהזיח על ז'  
 חלו המעמדים, ויהי' כזריח  
 התיכון החולך מקלה חל  
 קלה, ליחד כל חלקי הסיר  
 לתכלית אחד:

**פא** (ב) הרנינו, הממור  
 הזה על ילידת  
 מלרים ועל צטול העבודה  
 מאזותינו שהי' זרחש הסנה  
 כמו המקובל חללנו וכמו  
 שחמר הסירותי מסנל שחתי  
 כי חע"ס שיוס הנחולה  
 היה צט"ו זניסן, התחלת  
 הנחולה היתה צטול העזור'  
 שנחו מיגיעס והעבודה  
 הקשה אשר ענדו צה"ס,

3. Ergreift das Saitenspiel!  
Gebt Pauken her!  
Liebliche Harfen mit Psalteren!
4. Bläst am Neumond die Posaune;  
Am Feiertage un'res Festes!
5. Es ist Gesetz in Israel;  
Verordnung Jakob's Gottes!
6. Zum Zeugniß eingesetzt in Josef.  
Als er über Mizrajim auszog,  
(Hörte ich dessen Sprache,  
Den ich nie gekannt:
7. „Ich nahm die Bürde seiner Schulter ab,  
„Seine Hände sind des Lastgeschirres los.
8. „(In der Noth riefst du mich an,  
„(Ich half dir aus, erhörte dich,  
„(In Donnerwolken eingehüllt;  
„Versuchte dich am Wasser Meribah.
9. „So höre denn, mein Volk! ich zeuge;  
„D, daß du mir folgtest, Israel!

לסיכך היו מזמרים זה הממור ציות המקדש זרחש הסנה, ונוכר צו גם כן תקיעת הסופר. ונראה שנה  
 טעם מלות תרועה זרחש הסנה, שהתרועה הוא סימן שלוח העזדים, כמו שלוח הקצ"ח תקיעת  
 סופר ציוס הכפורים של יוצל שהי' סימן לשלוח עזדים ולחמס מרשות אדונייהם, כן ליה לתקוע  
 זרחש הסנה לזכר כי ציוס זה צטלה העבודה והיתה תחלת חירותינו, וזה טעם סס זכרון תרועה,  
 (מדצרי ר"ס צן מלך), וכן העתיקו הרה"ח סס צתרגומו חל. התורה: (חין וועלצטען לוק אנדענקען  
 געבלאזען ווירד). ולס"ז היתה תקיעת הסופר צמן היות מתוך שחמה, כאמור הרנינו, שאר  
 זמרה ונו' שהיו הנחולרות וכלי הזמר מלויס את הסופר צנית המקדש, חמנס עתה אחר שכזר  
 נתצטלה הדור הזה ונשתעצדו צין העמים, יהי' הזכרון הזה להיסך על הטובה הגדולה שעשה  
 לנו ה' ואנחנו צחולתנו ברמנו שהוא נוטלה ממנו, וזה טעם בגוחי בנו ילולי וילול שהזיחוח"ל,  
 ותעורר התקיעה חותנו להתחרט על דרך העקלקלות שאנו הולכים עליה עתה ולחזק הרגון צלצנו  
 להטיב את דרכינו צחמת וצנצ תמים, ואז ישו צרחס ה' ויוליחנו לרוחה ויקויס צנו מקרה וחמרו  
 רק עם חכס וצון ונו'. וזה טעם ימי התשיצה שתקנו חז"ל מרחש הסנה עד יוס הכפורים  
 הקצוע צתורת משה לסניחה ולכפרה, וגם זה הענין הוא מעין הסיר שלפנינו כדחמר ולא שמש  
 עמי לקולי ונו' לו עמי שומע לי ונו', וזה כונת התקון לחמור הממור הזה צנית הכנסת זרחש  
 הסנה: (ג) שאו זמרה ונו', המנלח חסך ידנר חל צני הלויס העומדים תחת סקודתו: (ד)  
 בחדש, יוס רחשון סנ חודש נקרא חודש כמו מחר חודש כי צו תתחדש הלצנה וכל החודש נקרא  
 על סס הלצנה חודש, ורלנו לחמר ציוס רחש חודש הזה, שהוא קצוע להיות יוס חגנו, כאמור  
 וצחודש השניע צחמר לחדש מקרא קדש יהי' לכם, צו תקעו צסופר כאשר לווייתס יוס תרועה יהי'  
 לכם, (מדצרי הרד"ק). בכסה, זמן קצוע, וכן ליוס הכסח יצח ציתו (משלי ז'), וזה"ח תמורת  
 חל"ף והוא צשס נקודותי, (ר' שלמה צן מלך): (ה) כי חק לישראל הוא, הדנר הזה שיתקע  
 צזה היוס. ששפט לאלהי יעקב, כסול ענין צמלות שונות: (ו) עדות, לשון לוי כמו חוק ומשפט  
 והענין כסול שלטה צשמות ישראל יעקב יוסף על הכלל וכתרגום הרצ. בצאתו, והנה צהיות טעם  
 החוק הזה זכר ליולחת מלרים כמו שהערנו, יוסף המסורר להסניל את לצות צני עמו ולעוררס  
 על הטובה שעשה להס השצ"ח צסדות זה, וכי הוא תמיד צידי עלמס להטיב להס חס יטיצו וילכר  
 צדרכיו, וחמר צלחתו של חלהי יעקב הכ"ל על חרץ מלרים לעשות צהס שפטיח, אז שמעתי, שסת  
 מי אשר לא ידעתי, זה קול המס צסינו, כי ישראל לא ידעוהו מלסניס כרחוי, ולכן שסת סמך  
 חל לא ידעתי שהוא כמו סס תחר ברודח על השצ"ח, וכתרגום הרצ: (ז) הסירותי ונו', מחלן  
 וחילך שסת ה' צמו המסורר, לא שילחו המחמרים הצחים החלה ממס מסי ה' צה הסיר, חמנס  
 המוצן מתוכס דנר ה' לעמו ציד וצחיו, גם לא צפעס חחת כי חס פעס אחר טעס, והמסורר החלסי קצנלס  
 צרות קדשו והוויחס צלצונו הצחה, להוכיח צהס את צני דורו, וזה טעם אשמע, כטעם אעבור צסך דלעיל  
 (סיר מ"צ עיין סס), וטעס צלחתו, כי חז היתה התחלת הטובה והצניי' הוחת. כפי', תסורנה  
 מעשות החומר והלצניס ולנחחס צדור, (הרחצ"ע), וזה שתרנס הרצ (לחמס:געסירר): (ח) כסתר

רש"י

תהלים פא פב

(א) לֹא־יְהִי־בְךָ אֵל זָר  
 וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֹכַר :  
 אֲנֹכִי | יְהוָה אֱלֹהִים :  
 הִמְעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם :  
 הִרְחַב־פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ :  
 (ב) וְלֹא־שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי  
 וַיִּשְׁרָאֵל לֹא־אָבָה לִי :  
 (ג) וַאֲשַׁלְּחֵהוּ בְּשָׂרֵירוֹת לִפְנֵם :  
 יִלְכּוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם :  
 (ד) לֹא עַמִּי שָׁמַע לִי  
 יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי יְהִלְכוּ :  
 (ה) בְּמַעַשׂ אוֹיְבֵיהֶם אֶבְנִיעַ  
 וְעַל־צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדַי :  
 (ו) מִשְׁנֵאֵי יְהוָה יִבְחָשׁוּ־לוֹ  
 וַיְהִי עֲתָם לְעוֹלָם :  
 (ז) וַיִּאֲכִילֵהוּ מִחֶלֶב חֲמָה  
 וּמִצֹּר דְּבַשׁ אֲשַׁבֵּיעָךְ :

לי. כלכם קראתם מלרת  
 עצודת. סבלות מלרים  
 וחלץ אתכם : שענך  
 צסתך ועס. אתה  
 קראתני צסתך ציני  
 וציניך ואני עניתך צקול  
 ועס הודעתי בצודות  
 ונודלות צפדהסיא :  
 אצחקך על מי מדיצה  
 סלה. ואע"פ שגלוי  
 ונחון לפני שאתם  
 עתידים להמדותי צמי  
 מדיצה. כך שנויה  
 צמכילתא : (ט) שמע  
 עמי. אחרי שכל זאת  
 עשיתי לך כדאי אתה  
 לשמוע לי : (יא)  
 הרחב פיך לשאול ממני  
 כל תאות לצך : ואמלאהו.  
 ככל אשר תשאל אמלא :  
 (יג) בשרירי לבם.  
 צמדלות לצם כמו (לעיל  
 ה') למען שודרו : (יד)  
 לו עמי שומע לי.  
 עדיין אם היו דולין  
 לשוצ לי ולשמוע אלי :  
 (טו) במעש אויביהם  
 אבניע. צטעה מועטת  
 הייתי מכניע אויזיה :  
 אשיצ ידו. אשיצ מכתו  
 פעליזם לתת אותה  
 עליהם ואז : (טז)  
 משנאי ה' יבחשו לו :  
 ויהי עתם. פודענותם  
 לעולם : (יז) ויאכילהו.  
 ליטדאל : ומלוד. הסציע'  
 דצט כשהלכו צדרכיו  
 כענין שנאמר (דצדגס  
 ל' צ ויניקהו דצט מסלע :

פב

נגד שופטי עול.

(ב) מְזִמֹר לְאַסָּף

אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעֵדַת־אֵל  
 בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט :  
 עַד־מָתַי תִּשְׁפֹּטוּ־עוֹל  
 וּפְנֵי רָשָׁעִים תִּשְׁאוּ־סֵלָה :

פב (ב) אלהים נצב  
 בעדת אל. לראו'  
 אם אמת ישפטו ואתם  
 הדיוקים עד מתי תשפטו  
 עול : (ג) הצדיקו. אם

ת"א לא יהיה בך צרכות ו"ב ק"ה : הרחב פיך צרכות ז' נ' עקידה שער ו"ב כל המזמור : אלהים  
 נצב צרכות ח' ו'. כ"ה 97 ל' ח. סנהדרין ח' ו' מ"ג. חצות צ' ח'. תמיד ז' ל"ג : בקרב אלהים  
 חצות ג' ח' וטס מ"ג.

Psalmen 81, 82.

באור בני

10. „Du sollst nicht haben andere Gottheit,  
„Keinen andern Gott anbeten.  
רעם, זענן קולות ונרקיס. כעל סהר, וכענין ויען ה' חת חיוז מן הסערה- אבחנך וגו'. מטעם דכתיו למען ענותך ולמען נסותך להטיבך נחתייתך, כי כחשך ייסר חוש חת זכו כן ה' חלטי מיוסוך (דזריס ח'): (טו) ואעידה כך, זפניך. אם תשבע לי, הלוחי שתשמע לי, ולא יהי' נך הל' זר ולא תעניד כי חס חותי חשך חנכי ה' חלטיך וגו', כי חו: (יא) הרחב פיך ואמלאהו, ד"ת כלומר תוכל לשחול כל מה שתראה, וחנכי חמלח חת כל משחלותיך. (יב) ולא שמע עמי לקולי, זכל פטס ומטס שהעידותי זס. לא אב לי, לח היתה מנמתס חלי, זהו לע"ד טעס הננוול שחליו שהיא גס כן יחס התכלית חחרי הפעל אבהו, וכן לח תחנה לו (סס י"ג): (יג) ואשלחהו וגו', וכלומר לח הייתי מונע תחותס מהס, כדי שילכו זמיעלותיהס הזעיס וירעו זס לעלמס. בשרירות לבם, מנוחר הוא זס' והי' זשמעו (זס ז"ס): (ט"ז) כמעט, הכנעה חויזיהס תהי' כדזר מוטס הנקל להעשות חו זומן מעט. ועל צדיהם אשיב ידי, שהיתה מתחלת זחס: (טו) משנאי ה', שונאי ישראל כשהס לדיקוי' וקרחו שונאי ה'. יכחשו לה וטעמו מזוחר לעיל (טיז י"ח), וטעם לו לישראל. ויהי עתם לעולם, עת זומן זרכתס שהוחל זעוז והי' לעולם זלי הססק (הרד"ק), וכן תרגס הרז: (יז) ויאכילהו מחלב חטה, סליגו זס תרין מו חזריח, חד חמר טעמו כמו חשזיען, ונחלסת החל"ץ צי"ד זעזור הוי"ו והחל"ץ שזנזיה כדי להקל על המזנת, גס שנוי הסתמטו פטס זנוכה וטעס זנסתר זחיתו השיר עלמו, יסודו תמיד זמה סנאה יותר חל המזנת, וחד חמר הטעס כחן ויחכילהו החטה מחלצה, והפעל הזח לסני השס לח ישמור חת המין, ונראה תרגוס הרז נוטה לזה. מחלב חטה, מהיך והמוזחר שזחטה והוא הסולת, וכמוהו חלז כליות חטה (דזריס ז"ז). ומצור דבש, לדעת קלתס טעמו הסין ומדזש לור שהס זפני הכרמיס, וכטעס יטמו הסריס עמיס (יוחל ד'), והנכון כמשמעו, שחוליה לכס דזר חסילו מן הסלע, כלומר שחשפיע לכס טובה למעלה מדרך הטעמי:

פב (א) מזמור לאסף, יתכן שהמזמור החלבי רחם דמעת העשוקים משופטי זלועל ולזטה חותו רוח חלבים לזכיר חת הדיויניס החלו על סי ה' גס להרחות להס זשלות' חשר הס משחיתים חת נסטיהס זשחיתוחס, וזסוף יקרח חל ה' זעזור העשוקים החלה שיקוס הוא למטטס ויזילס. בערת אל, עדת הדיויניס נקראת כן זעזור שהיא עושה חת שליחותו זעולמו לעשות מטטס ולדקה, חשר הס מוסדות היסוז, ולעשות שלוס זין הנריות כמו שהיא עישה זמדומיו, ר"ל זחינורה

82.

Gegen ungerechte Richter.

1. Ein Psalm Asaf's.

(Gott steht da in göttlicher Gemeinde.  
(Er richtet mitten unter Erdengöttern.

2. „Wie lange wollt ihr unrecht richten?  
„Der schuldigen Person Anseh'n?"



רשי

תהלים פג

(ג) שִׁפְטוּ-דָל וַיְתוֹם  
 עֲנִי וְרֵשׁ הִצְדִּיקוּ׃  
 (ד) פִּלְטוּ-דָל וְאַבְיוֹן  
 מִיַּד רְשָׁעִים הִצִּילוּ׃  
 (ה) לֹא יִדְעוּ | וְלֹא-יִבְיֵנוּ  
 בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלְכוּ  
 יִמּוּטוּ כָּל-מוֹסְדֵי אֶרֶץ׃  
 (ו) אֲנִי אֶמְרָתִי אֱלֹהִים אַתֶּם  
 וּבְנֵי עֲלִיוֹן כָּלְכֶם׃  
 (ז) אֲבָן כְּאָדָם תִּמּוּתוֹן  
 וּכְאַחַד הַשָּׁרִים תִּפְלוּ׃  
 (ח) קוּמָה אֱלֹהִים שִׁפְטָה הָאָרֶץ  
 כִּי-אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל-הַגּוֹיִם׃

זכאי הוא זדינו אל  
 תהפכו דינו לחוצה  
 צטיל לשאת פני  
 דשעים: (ה) לא ידעו.  
 כדוינין המעוותי' את  
 הדין: ולא יזינו. את  
 אשר צטיל העון הזה  
 יתהלכו בחשכה (על  
 דרך כי השוטף יעור  
 ובו) וימוטו על כך כל  
 מוסדי ארץ: (ו) אלהים  
 אתם. מלאכים כשנתתי  
 לכם את התור' נתתיה  
 לכם ע"מ שאין מלאך  
 המות שולט עוד לכם:  
 (ז) אבן כאדם  
 תמותון. אבן כאדם  
 הדאשון תמותון אחרי  
 שחצלתם מעשיכם  
 במוטו: וכאחד השרים.  
 הדאשוכים שמתו כן  
 תפלו. ומדש אנדה  
 כאחד השרים של מעלה.  
 שנאמר (ישעיה כ"ד)  
 יפקוד ה' על לזא  
 המרום צמרום: (ח)  
 קומה אלהים. אסף  
 התחיל להתפלל שיקום  
 ויזכרית אותם הדיינין  
 המקולקלין מישראל: כי  
 אתה. הנוחל בגוים.  
 והכל צידך לשפוט:  
 פג (ב) אל דמי לך.  
 אל תתן שתיקה  
 לעוותתינו שאויצנו

פג

תפלה לאל להכרית האויבים הרבים אשר נלחמו על ישראל:

(ב) שִׁיר מִזְמוֹר לְאַסָּף׃

(ג) אֱלֹהִים אֱלֹהֵי-דָמִי-לָךְ  
 אֱלֹהֵי-תַחֲרֹשׁ וְאֱלֹהֵי-תִשְׁקֹט אֱלֹהֵי׃  
 (ד) כִּי-הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יְהַמְיִין  
 וּמִשְׁנֵאֵיךָ נִשְׂאוּ רֹאשׁ׃  
 (ה) עַל-עַמֶּךָ יַעֲרִימוּ סוּד  
 וַיִּתְעַצְּוּ עַל-צַפּוֹנֶיךָ׃

באור

כנה ונכל העולמות, ומטעם  
 זה קראו. הסופטים נ"כ  
 צמס חלבים כדכתיב' עד  
 החלבים יצוא זכר שניהם,  
 להיותם חלבו הארץ, תצין  
 מזה כונת הרה"מ ז"ל.  
 בקרב אלהים ישפוט,  
 עומד צוניהם ומוכיח  
 חותם על רשעתם, וזה  
 רש דצדיקו, חס הוא  
 צונס, שפטו דל. צממון

ת"א עני ורש חולין קל"ד:

שחמך להם עד מתי וכו': (ג) שפטו דל, קחו משפטם חזעל ריזם  
 לזיק צניצו ולא תיכחו ולא תשאו פני קיינים רשעים: (ד) פלטו דלי  
 (הכחצ"ע), (ה) לא ידעו, מכאן ואילך זכנו המסורה, אמר: הק"צה עומד

באור כח

Psalmen 82, 83.

צחוקם ומזיזים, והם  
 חיינם רוצים לדעת ולהצין  
 וצרינו, כי חס. יתהלכו,  
 מוליכים את עלמם תמיד  
 צחסיכה ולא ילכו צחור  
 החמת, וחחרים חמרו כי  
 הסוחד יעור. ימושו, על  
 ידי זה כל מוסדות הארץ  
 אשר זה הוקמו לסופטיים:  
 (ו) אני אמרתי אלהים  
 אתם, צחמת ורחמי'  
 לשמכם, וצני אלהים עליון  
 כלכם, מלשון צני צכורי  
 ישראל, כלומר חתם חניצוס  
 לו להיותכם סומרים את  
 מסמרתו: (ז) אכן, חמר  
 חד מן חצריה עעמו זכל  
 מקום אך כיוהנה המורת  
 הדגם. כא"ם, ספלי  
 מדרגה. תמותון, ולא  
 יעלה זכרוניכם לטובה.  
 השרים, ה"ח הקרויחם,  
 וסעור הכתוב לדעת  
 הרה"מ, אשר חתם עתה  
 סדים ובדולים הנה תפילר  
 ותלכו לחצדון באחד.  
 כלומר כלכם יחד וכחיש  
 אחד, וקרחם הרה"מ (טי-  
 רחנען) להיותם מושלים  
 חכורים וחכשי צליעל: (ה)  
 קומה אלהים שפטה  
 הארץ, קח משפט העניים  
 והצועקים חתם מידו  
 הרשעים שופטי עול זכל  
 מקום סחוח צחמה בוי  
 שיהי' (מדצרי ר"ס צן מלך).  
 כי חתה תנחל זכל הבויים,  
 כלם נחלתך וקנינך כי חתה  
 צחמתם ותראה צקוימתן אשר  
 חו חסער צלי לרק"תשפט ומישרים:  
 פנ' וא) שיר מוסור לאהף, יתכן חצורו על חותה המלחמה הנזכרת כנר לעיל (סיר מ"ח)  
 חלח סחצור סיר מוסור לצני קרח הי' חחר הסחיעה ממנה וחצור סיר מוסור לחסף על  
 התחלתה, ויתכן סהיתה המלחמה הזאת צימי דוד, ולדעת רד"ק היתה זאת המלחמה הנזכרת  
 (ד"ה ז' ב') צימי יהוסטט כשצחו עליו צני סעיר ועמון ומחצו והיו עמהם בוים חחרים סהיר  
 סכניס וקריוציס זה לזה חע"ס סלח נזכרו סס צסרט ע"כ. ויש לסויעו ממה דכתיו (סס סס י"ד)  
 ויחזיאל ובו' מן צני חסף. היתה עליו רוח ה' צתוך הקהל וכו' ויחמר כי לח לנס המלחמה  
 כי לחהיס ובו', ויהיה הסיר סלפנינו מזה הסן הנקרח צסס חציו, וחחריו כתיב (סס סס י"ט)  
 ויקומו סלויס מן צני הקסתיס ומן צני הקרחיס לסלל לה' חלחי ישראל צקול גדול למעלה, ויהי'  
 זה על סיר מוסור לצני קרח דלעיל (סיר מ"ח). חמנס לח ידעתי ח"כ לצרון טעס צרוח קדיס תסצד  
 ובו' (סס ח') צהיות סהתסועה היתה על חוסן חחר סנתן ה' מחרציס עליהם ולחמו זה צזה  
 וינבסו כנזכר (ד"ה ז' ב' כ"ז) חס לח נחמר סעס (כמו סהניח סוח צעלמו סס על ענין בוב  
 ומבוג) סנסלו סס כלס חלליס כחלו סוכו צרוח קדיס עזה סתסצד חכיות. תרסיס, וזה רחוק, ולדעת  
 חכס חחר יהי' כוונת הסיר על כל החויוציס סנלחמו עס דוד סעס חחר סעס לח צסעס  
 חחת; ועסס נועלו לצ יחציו חיוו חלח ד"מ כחלו נועלו, וכן. נועדו עצרו יחציו דלעיל  
 (סיר מ"ח), ובס זה נראה רחוק, מלצד סלח נזכרו סני מלכי חרס לוצה ודמסק חסר סס היו  
 החויוציס סוותר חזקיס ונורחיס צחכשי מלחמות המלך דוד, ולכן נראה כמו סחמרגו סהיותה מלחמה  
 תס צימי דוד סחוינה ענינו נפרטת צתמו (ב) אל דמי, חל יהי דמי לך, סס סענינו סתיקה:

- 3. „Schafft Armen Recht und Waisen!  
 „Erkennt dem Elenden des Dürftigen Unschuld !
- 4. Errettet Arme und Bedrängte  
 „Befreiet sie aus ruchloser Hand!“
- 5. Nein, sie achten's nicht, wollen's nicht erkennen,  
 Wandeln immer hin im Finstern.  
 So muß des Landes Grundfeste wanken !
- 6. Zwar sprach ich: Götter seid ihr!  
 Des Höchsten Söhne allzumal!
- 7. Allein ihr sterbt, wie Menschen ;  
 Ihr fallt hin, Tyrannen alle !

\* \* \*

8. Auf! Gott! richte du den Erdball;  
 Denn du bist Erbherr aller Welt!

83.

Bitte um Vernichtung verschiedener Feinde, welche  
 Israel bekriegten.

1. Gesang Asaf's, zum Saitenspiel.

- 2. Gott! Schweige nicht!  
 (Sei nicht so ruhig,  
 Nicht so stille, Gott!
- 3. Siehe, wie deine Feinde toben  
 Deine Hasser das Haupt erheben ;
- 4. Schmieden heimlich Kränke,  
 (Wider deine Nation ;  
 Rathschlagen wider deine Geschützten ;

רש"י

תהלים פג

אמרו לכו ונכחידם מגוי  
 ולא יזכר שם ישראל עוד :  
 כי נועצו לב יחדו  
 עליה ברית יכרתו :  
 אהלי אדום וישמעאלים :  
 מואב והגרים :  
 גבל ועמון ועמלק  
 פלשת עם ישבי צור :  
 גם אשור גלגה עמם  
 היו זרוע לבני לוז סלה :  
 עשה להם כמדון  
 כסיסרא כיבין פנחל קישון :  
 נשמדו בעין דאר  
 היו דמן לאדמה :  
 שיתמו גדיבמו פערב וכזאב  
 וכזבח וכצלמנע פד נסיבמו :  
 אשר אמרו  
 נירשה לנו את אלהים :  
 אלהי שיתמו כגלגל  
 כקש לפני רוח :

(ה) מדיעו' לנו : (ו) עליך ברית יברוחו. צדית זו אינה חלא עליך להטכוח את שמך שאתה קרוי אלהי ישראל ומאחד חלא יזכר ישראל חף שמך הגדול אינו נכד (כך מלאתי) : (ט) גם אשור. חף אשור שהיה נזהר עד היום משאר עלה סכלה ולא יתחזר עם מדעוים כמה דלת אמר (דלשית ד') מן הארץ הווא ילא אשור שילא מעלת דור הפלגה. כאן כלוה עמם ועזרם לדעה. (צפירוטים אחרים מלאתי כן). גם אשור כלוה וגו' גם זה שהיה מסצז מתחלתו ומ"ט שפירש מעלת נמרוד שנלמ' מן הארץ הווא ילא אשור חף הווא חזר להיות רשע לכך נשתתף להחריצ ציתך. צדלשיו' דצה : היו זרוע. כל אלה נתנו כח ועזרה למואב ועמון שכיננו לצל עלינו : (י) עשה להם כמדון. על ידי צדק : (יא) נשמדו בעין דאר. אינו יודע איזו מן המלחמות היתה צעין דאר של גדעון או של צדק : היו דומן : זבל מפוזר. ת"י : (יג) אשר אמרו. הגויים האלה האמורים למעלה

\*פת"ח באתנח

באור

(ג) יהמיון, היסך ההסקט, וצדיות סנוונת המיונס על עמך, חל חסקט גם אתה : (ד) יע ימא, פירשום לשון עומה ויהי' חם כן הטעם יעריתו ערמת סוד, וחני חומר סהוא לשון קצנן וחסיסה מעעם נערמו מים כלומר סוד חחר סוד ונטעם סוד נכלל ענין עלה עם ענין סתר, ולכן יפה חמר הרחצ"ע שהקניל לפוניך נבד סוד ללחות המליצה. צפוניך, על ישראל הכקרחים רועים וחניזים למקום מטעם כי ילפניו צפונה יסתירני צסתר חלנו דלעיל (סור כ"ז) וכל זה על דרך מסל מתחבב חלרות המזרח צימים סהם כסאחד הי' מתנורר צחקן חחרת הנה זה חסר חסך חותו צל קורתו, חו סהי' רעו מקדם חו סמלח עתה חן צעיניו לכנוס עמו צצרות ריעות, מלנד סהי' מסיב עמו ונתן לו כל צרכיו הי' גם מבין צעדו חלא יקררר סוס חסון והיוק והיו נמסרים מאור

Psalmen 83.

באור כ"ט

זוה הנמול, כמו סמלינו  
 צמעה דלוש וצמעה  
 פלגם דנצעה ועוד רבות  
 כהנה צסורי הקרות  
 לחמות לבויס והיו  
 קורין חוהו צס ברית  
 דלך (גאסטפרייכר=  
 סחפֿט) וכן כל מי שזכה  
 לחיות רצו להסס צ"ה  
 מעלה עליו כאלו נכנס  
 צרית עמו להסך ולהבן  
 צעדו, וזה טעם חסוי הצחר  
 ותקדצ (סיר ס"ה ח') וטעם  
 מי יכור צחלין (סיר ס"ו  
 ח'), וטעם חבירה צחולך  
 עולמיס (סיר ס"ח ח')  
 ודומיהס, כולם מזה סדך  
 סל ריעות וחחיה סוכרני  
 וכן יכנה הפסוקר כחן סס  
 לפינך על יסרלל לחיותס  
 ריעיס למקוס כי חוה  
 הצטיחס סלח יתחסס ולח  
 יבעלס להסר צריתו חתס,  
 וכן תרגס סרצ, ויס  
 סותרין חוהו מלסון  
 ולפינך חמלח צנסס. (סיר  
 י"ז) סהוה מענין מעמון,  
 לחיותס' נקדחיס עס  
 סבולתו: (ה) אמרו,  
 חלה לחלס. סגוי, מהיות  
 נוי: (ו) עליך, סתך  
 נקדח עליהס: (ז) אחלי

5. (Sprechen: Wohlant! Wir rotten sie aus;  
 „Rein Volk mehr!  
 „Der Name Israel werde nimmer gedacht!“
6. So haben sie im Rath beschloffen,  
 In ihrem Bunde wider dich;
7. Edom's und Sijhmael's Hütten,  
 Moab und die Hagariter,
8. Gebol, Amon und Amalef  
 Philister sammt den Bürgern. Thyruß.
9. Ihnen trat auch Aschur bei,  
 Ward den Söhnen Lot's zum Arme.
10. Thut ihnen, wie den Midianiten,  
 Wie Siffera, wie Sabin, am Bache Rißhon.
11. Geschlagen wurden sie bei En Dor.  
 Und düngeten das Erdreich.
12. (Die da sprachen: „Gottes Wohnung  
 Erobern wir für uns;“
13. Laß ihre Fürsten sein wie Dreb und Seeb,  
 Wie Sebach und Zalmuna, ihre Großen.
14. Gott! wie Wirbel mache sie;  
 Wie Stoppeln vor dem Winde.

אדום, דרך מליצה צמקוס יוסזיהס, וכל דירה נקרה' חלל חו סכס ח' סהוה צנין עץ חו חזן על  
 סס הדורות הרחשונות, חלל סעקר הסעס על היסמחלליס סוכר, סהס היו סוכניס גס צימיס  
 סהס צחלליס והיו נוסעים צכל סנה וסנה חמרעה למרעה כנודע. חו חססר סגס יוסני  
 חדוס סיו חגסי מחנה כסיסמעלליס וחס סלח נוכר צסירוס, ורהגריס, הס חסר יסצו על סני מזרח  
 לגלעד וחסר עסו מלחמה צימי' סחול עס צני רחוצן וצד וחלי סצט המנשה כנזכר (ד"ס ח' ס'):  
 (ח) גבל סוה חלון הנצלי הנזכר ציהוסע (י"ג ח') חלל סלנזון וסוה צנול סלירונו כדמסמע  
 מס' מלכיס (ח' ס' י"ט) וצוני חירוס והבצליס עס יוסני ציר, ממה סמלונו סחירס מלך צור סו'  
 חוהצ לדוד כל הימיס יתחייב היות סמלחמה הוזה צימי חצינל חנו סמלך עד סלטיס וסלס סנה  
 למלכות דוד כידוע מססורי ימות עולם. וחירס צנו לח מלך כ"ח זמן מה קודט סהניח ס' לדוד  
 מכל חויציו מסניצ, וכן מסמע כ"כ מס' סמוחל הרוח, כי חין מוקדס ומחוזר צספורי הקדט:  
 (ט) אשור, לח היתה עור ממלכה גדולס צימי דוד כצימי עזייה יותס חחו חוקיהו חלל היתה  
 כחלקת לכמה ממלכות קטנות, וצחוכן מלכות רחוב כנזכר (צרחיית י"ג) מן מחזן סהיח ילח  
 חסור ויצן חת נניה וחה רחונות עיר ובו' ועליה כיון המסורר סהיח היתה זרוע לצני לוס,  
 כדכתיב ויסלחו צני עמון ויסכרו חת חרס צית רחוב ובו': (י) כמדין, צמלחמה גדעון: (יא)  
 בעין דאר, סוה סעוך להענין ומגידו בחלק מנשה כנזכר צס, הוסע (י"ז ו"ח), וסס נלחמו  
 מלכי סוסרל כנזכר צסירת דצורה. היו דומן לחדמה, הל"ד סוה וחס סתכלית כי מלליהס סרציס  
 לח נקצרו חלל היו מוצליס חת חחדמה צדמס וצצטרס סנוקצ, וזה סתרגס סרצ (ציל דוכגטען  
 דחו ערדרייך): (יב) שיתמו גדיבמו, דרך לחות כמו וחרהו חת סילד (הרלצ"ע), וכן, תרגס  
 סרצ, ויונתן תרגס סוי יתסון ורצוניסון, וסרלסון סוה סנכון, כי כן ידמה סנמסל למסל, וגס  
 יעיד עליו סמסל: (יג) אשר אמרו, סעס סמסן הכתוציס נויצו חותן חסר חמרו נירטה ובו' סיתה  
 כעורצ וכחצ ובו' וסכונה על מלכי סחומות סוכר לעיל. נאות חלביס כמו נות, כי חותיות חסו'  
 נרות ונעלמות מחלסות (י"ד ל'), וכן תרגס סרצ, ויונתן תרגס ית כל עדות חלביס, סירססו מלסון  
 נחיה: (יד) שיתמו כבלבל, כרות גלבל ססונצ סונצ מתנועע תמיד ולח יסקוס, כן יהיו נרדסיס תמיד  
 מנלי מוח מנוחס, כן חרג' סרצ, וסוה סנסון צעצור ס"ח הידועה, כי ח' יהו' גלבל סונדק מטעס וכבלבל



רש"י

תהלים פג פד

(טו) **כָּאֵשׁ תִּבְעַר-יַעַר**  
**וְכִלְהֹבָה תִּלְהַט הָרִים :**  
 (טז) **כֵּן תִּרְדָּפֶם בְּסַעֲרָךְ**  
**וּבְסוּפְתָךְ תִּבְהַלֵּם :**  
 (יז) **מִלֹּא פְנֵיהֶם קָלוּן**  
**וַיִּבְקְשׂוּ שְׂמֶךְ יְהוָה :**  
 (יח) **יִבְשׂוּ וַיִּבְהַלּוּ עַד-יַעַד**  
**וַיִּחַפְּרוּ וַיִּאֲבָדוּ :**  
 (יט) **וַיִּדְעוּ כִּי-אַתָּה שְׂמֶךְ יְהוָה לְבִדְיָךְ**  
**עַל-יּוֹן עַל-כָּל-הָאָרֶץ :**

אדום וישמעאל וכל חזריהם: נידשה לנו את כלות אלהים. אתנוה צית אלהים: (יד) שיחמו בגלגל. ומקט הנדפים מפני רוח ועבו בגלגל הוא ראשי קולי השדה הקרויים שדכ"ס צלע"ז וכשמניעין ימי החורף ניתקים ונשחתי' מאליהם ופורחין מעט מעט ודומה אותו הניתק מהם כמין בגלגלי אופן עגלה והרוח מוליכתן: (טז) ובסופתך. טורכי"ל לאנד צלע"ן:

פד (כ) מה ידידות משכנותיך. כמה אהובות וחציבות משכנותיך: (ג) נכספה. נחמדה: כלתה. נתאותה כמו (שמואל ז' י"ד) ות:ל דוד המלך ללאת על אצטלוס לחרות ה'. כי חרצו ועל הגלות אגדה: לצי וצטרי ירננו. ויתפללו על זאת: (ד) גם צפור-מצאה בית בחרבנו קננו בו הצפורי'. ומדרש אגדה צצנינו מדצר והלפור כול כנסת יטראל: אשר שטה. שמה: באור

פד

תאות נפשו אל בית אלהים.

(א) **לְמַנְצָה עַל-הַגָּתִית לְבְנֵי-קָרַח מִזְמוֹר :**  
 (ב) **מִה-יְדִידוֹת מְשַׁכְּנֹתֶיךָ**  
**יְהוָה צְבָאוֹת :**  
 (ג) **נִכְסְפָה וְגַם-כָּלְתָה | נַפְשִׁי**  
**לְחַצְרוֹת יְהוָה**  
**לְבִי וּבְשָׂרֵי יִרְנְנוּ | אֵל אֱלֹהֵי :**  
 (ד) **גַּם-צִפּוֹר | מִצְאָה בַּיִת וְדִרְזוֹר | קִן לָהּ**  
**אֲשֶׁר-שָׂתָה אֶפְרָחֶיהָ**  
**אֶת-מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת**  
**מִלְכִי וְאֱלֹהֵי :**

לפני סוסים, דהיינו סוס עלם מה כמו קס, הי' מן הרצוי להכחצ נסוח כמו הנזכר וכמו הנפל. ובקש לפני רוחי, משל על מסיירות וחוקץ הרדוסה, ומשל הגלגל על תמידית הרדוסה וכמו שזכרנו כי התחלת הרדוס' תהי סתחו' וכן יתמיד עד שיכלו לבמקי

ת"א מה ידידות מנחות דף ל"ג:

וירצדו ויוסף החסורר צמלילא לחמור: (טו) כאש, של צרק חצער יער סתאוס סתנד נען אחד ומסס ח"ז ותחכל כל העלים עד שנעשו' להנה חסר תלהט הרוס, כלומר עלים ועשנים של הרוס דנים הסמוכות זו לזו, עד שנצטפו כלט, ולס"ז הטעם יהי' במחמך הרוסון מעין משל הקס, סהוח המסיירות

כאור

Psalmen 83, 84.

והסני מעין משל הנלבג  
 סזח התמידית והכליון  
 הנמור, ופתח צמה דסייפ.  
 חבער, יולח ומלת תלכס  
 לעד, כי הוא הכסל, ולפי  
 סהלכזה תעלה עטן העלים  
 והעסנים חסר על הכרים,  
 חמר, צמלולתו סהיח חזבל  
 חת הכרים ותעלס בלנת  
 חס לנזות עי"ז חזוק  
 הסעולה, וגם נזה חסגג  
 המליזה צנחרו צדליקת עלי  
 הכים להיותם בנזוהים  
 וכסחנצער נס סלהנת חבולה  
 יותר כן לעין החוסי כן לעין  
 הדמיון: (י"ז) קלון, לסונוסות,  
 חו מטעם נקלה ונזה,  
 חו מטעם קלוו צחס כי  
 המתנייס יהיו, סניו כחס,  
 (מדנני ד"ק) וכן תרגס  
 הכ. ויבקשו סמן, כנר  
 הערנו ססקר טעס שם  
 על העצם המעמיד נזנר  
 ומנדילו מכל זולתו, (ונרחיז  
 עוד הדנור נזה חו"ה צמקום  
 חחר) ולכן סינדור נס  
 כאן, ינקשו לדעת חותך  
 ולהכיר דוכיך, וכחכבים  
 הכנ: (י"ח) 'בושו וכו'  
 חו ינשו וינקשו, חו  
 ינשו וינחלו כלות' מכתך  
 נחס ססנז סקלסס יהעוררו  
 לנקס חותך, והסחר חסר  
 ועמדו נדסעתס חמס  
 יחזרו לבמרי. ויחפרו,  
 ענין חסר דומה לענין סס  
 הססון חרף, כתרבותו כאן  
 ונחלוק חותיות הססס יהי'  
 דומה לענין חור מטעס  
 סתלנין סני חנינו, וחין  
 סנכון נסעור הכתוב הוא  
 כדעת סחנס רנ' יעקז חננדחניה, כי חתה חסר סמן ה' לנדך הוא עלין על כל סחרך ה'  
 לבדך, טעמו כטעס ה' אחר, וכנר הערנו ע"ז לעיל (סיר נ"ח):  
 פד (א) לבני קרח, קלת מהלויס היו ציווסלים וקלחס צערי מבגס ועוליס סס לסעמיס צסנה  
 חס סמסורר מנני סקתו ח' מהס, והי' מתחיה למקיס סחרון וסמנזח. נכסספס וכו', כלתס  
 יותר מנכססס והיח סכחיה סעלומה מחוד מטעס לכלות נעס. לחצרות ח', חסר סס לני וצסרי  
 וכו'. ובשרי, כי מתוך סמחס גדולה יחדסן ויחחזק נס הכסר, וקנלת הסוזה צסמחס היח סרנן  
 וסחודה סחמתית, חו יהי, הטעס סכחסר ירנן יתנועע מרוב סמחה צכל חנריו ועלמותיו. ירגבו,  
 טעס העתיד כטעס חענור צסך דלעיל (סיר מ"צ), סצכסר יהיו סס כן דרכס לרנן תמיד: (ד) נס,  
 הי' לו סחענוג וסחועלת כחסר מלחתי חת מנחוחיך להססות סס לסעמיס כמו לסור חס מלחח  
 קן לת חסר סס סתס חסרותיה, כזה סכל חרס"ח לנחר טעס הכתוב, ומה נעים סמסל חנה לדמות  
 צו עולס חסוקת סמסורר חל מקיס הקודס! וררו, יס עוף קטן נקרח כן על סס סהוט חססיו צין  
 צני חדס ומקין צנתיסס, והיח מכונה צל"ח (טווחלבע): (ה) אשרי יושבי ביתך, סס הכהניס והלויס  
 סמוכניס לסנת סקדס, להחננון צדכי ה' ותורותיו, וסס יסללוהו כל עוד חיותס צסיריס וצעמוריס.  
 וסנח צענור סצססוקיס הקודמיס ידנר מסרטי עלמו ונמחמריס סחלס דרך כלל על כל סנזט, לכן  
 ססררו חרס"ח לסמנו צתינת (ק"הר): (ו) אשרי אדם, כיון סזכר חוסר סכחניס והליוה, יוסיף

- 15. Wie Blitz den Wald entzündet,  
Wie Flamme auf den Gebirgen lodert;
- 16. Also verfolge sie mit deinem Wetter,  
Und ängstige mit deinem Sturme sie!
- 17. Laß ihr Gesicht voll Schande sein,  
Daß sie dich suchen lernen, Ewiger!
- 18. Laß sie sich schämen, auf immer bestürzt,  
Zu Schanden werden, zu Grunde gehen;
- 19. Und erkennen, daß du, Ewiger! Einziger!  
Der Höchste seist in aller Welt!

84.

Sehnsucht nach dem Tempel.

- 1. Dem Vorsänger, auf dem Githith; von den Nachkommen Korach's, ein Psalm.
- 2. (Wie lieblich sind deine Wohnungen,  
(Ewiger, des Weltalls Herr!
- 3. (Mein Herz verlangt, schmachtet  
(Nach des Ewigen Vorhof,  
Wo Geist und Fleisch dem Gott des Lebens  
jauchzen.
- 4. Der Vogel fand sein Haus; ein Nest sich die  
Schwalbe,  
Ihre Zungen da zu hegen:  
Ich, deine Altäre, Herr des Weltalls!  
Mein König und mein Gott!

רש"י

תהלים פד

(ה) אשרי מי שיגיע עוד ליסוד צדק ועוד יהללך צדקו: (ו) עו לו בד. אשר שם אותך עו מצטחו: מסלות כלצו. החוטא כלצו מסלות דרכו ליישר את דרכו: (ז) עוברי בעמק הבכא. אותם העוזרים על דתך והגם צעומקה של גיהנם צדקו ויללה: מעין ישיתוהו. צדמעות עיניהם: ואף צדקות יעטה מורה. מצדקים ומודים לשמו ולומרו: יפה דן אותנו ולמת דינו וצדקות יעטה לנו המורים אותנו ללכת צדק הטוב ולא שמענו לו: (ח) ילכו מחיל אל חיל. אותם הזכרי' למעלה יושגי צדק אשר מסילות כלצו: מחיל אל חיל. מצות המדרש לצ"ה ויראה לצאס וחילס אל הצ"ה צליון: (ט) שמעה תפלתו. לצנות צדק: (י) מגיגנו. הוא צד המקדש המגין עלינו: והצט פני דוד משיחך. והסתכל צהסדיו וצטרחו אשר טרח ויגע על צניינו: (יא) כי טוב יום. אחר צהלריך ולמחר למות מלחיות חלף שנים צמקום אחר: צחדתיה סתופף: על הסף ועל המזוזה לסקוד: מדור צאהלי דשע. מלהיות דר צשלוה צאהלי הדשע להדצק צהס: (יב) כי שמש ומגן. יסלפתו שמש כמשמעו ומדרש תילים פתרו לשון שיני חומה:

(ה) אשרי יושבי ביתך עוד יהללך פלה: (ו) אשרי אדם עוז-לו בד: מסלות בלבכם: (ז) עברי | בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם-ברכות יעטה מורה: (ח) ילכו מחיל אל-חיל יראה אל-אלהים בציון: (ט) יהוה אלהים צבאות שמעה תפלתי האזינה אלהי יעקב סלה: (י) מגננו ראה אלהים: והבט פני משיחה: (יא) כי טוב-יום בחצריך מאלף בחרתי הסתופף בבית אלהי מהור באהלי-רשע: (יב) כי שמש | ומגן יהוה אלהים חן וכבוד יתן יהוה לא ימנע-טוב להלכים בתמים: (יג) יהוה צבאות אשרי אדם בטח בקד:

\*פת"ה באחנה

ת"א אשרי יושבי ניה צ' לצ. סנהדרין עברי בעמק עיוצון צ' ו"ט: ילכו מחיל צנורות ט' ס"ו. מועד קטן ג' כ"ט. כי טוב יום סנת צ' ל'. מכות צ' י': כי שמש סועס י"ח וי:

באור

לחמור שמלצד זה השנע סנה גם כל חדם יגיע חל הסלימות הנלה והחוסר ה חמיתו חס יתחמ

באור לא

Psalmen 84.

Chor.

5. „Heil den Bewohnern deines Tempels,  
„Sie preisen dich ohne Unterlaß.“

\* \* \*

6. Heil dem, der standhaft ist durch dich.  
Dieses macht in ihrem Sinn gebahnte Steige.

7. Sie wallen durch's dürrc Bacha=Thal  
Und machen es zur Quelle;  
Regenguß im Herbst ist ihnen segenreich.

8. So wallen sie von Kraft zu Kraft;  
Erscheinen zu Zion vor Gott.

Eine Stimme.

9. Ewiger, Herr der Welt  
Höre mein Gebet!

Bernimm es, Jakob's Gott!

10. Schau auf unser Schild, o Gott!  
Siehe auf deinen Gesalbten!

11. (In deinem Vorhof ist ein Tag mir  
(Werther, denn sonst Tausend.

(Lieber auf der Schwelle stehen,  
(In meines Gottes Haus,  
(Als wohnen in ruchlosen Hütten.

12. Denn Sonn' und Schild ist Gott, der Ewige.  
Huldjeligkeit und Ehr' gibt Gott,  
Versagt kein Glück dem Redlichwandelnden.

13. Ewiger, des Weltalls Herr!  
Heil dem, der dir vertraut!

להבין נפשו חלית, כי אז  
יסויעו מן הסמים, וישח  
משלו מן הולכי רגלים  
זהב האסיף אשר על הרוב  
נטרדים צדק צהיות סכנר  
התחילו ימי הנסמים, והם  
מרוז הסקס לרחות סנו ה'  
מקום הקודם לה יסניחו  
הל אטרדות רלל וכלל. עוז  
לו, לעמוד נגד כל דבר  
טענה מנלי היות נדח  
מכונתו. בך, על ידי,  
כלומר ע"י סוה צוטה  
זך. מסילות זלזנס, סל  
עוצרו רגל אשר כנר עלה  
על זכרונו, כי אף סהס  
נכחיס ללכת דרך הרים  
וסלעים והרחות מסרודות  
זחננו נבך והדומה לו, הנה  
מרוז החסך הנזכר, יהיו  
הדרכים האלו זלזנס כלומר  
זמחשנתס כמו מסילות  
סהס זרכו מיסור ואשר  
כוננו לענר' עליהס מלסרו  
סולו סילו סנו דרך, וכן  
חותו העוצרים: (ז) בעסק  
הבכא, זס עמק רסחיס  
הזכר זכתנו (ס"ז ה')  
אשר סס מקום עלי  
הזכחיס והזח מלד ורומית  
מעוצית לירוסליוס זמקום  
סחין זו מוס והעוצרים  
האלה אף סהס למחיס וסותו  
העמק סזס זלזנס למעין,  
ולח יסניחו על למחוס  
מסעס סזכרנו לעיל. אף,  
נשס המורה הזכר עליהס  
ומסחית דרכס הנה הוז

יעטם וילגום אותם זככות, כלומר לה יסניחו על מה ססר' מטרידס עתה חנל יזכרו לזכ הזככות  
סיבועו להס ממנו והמורה הוז הנשס המרות אה האון אשר הזניעה ססיה מוד אחר זמן האסיף:  
(ה) ילכו סחיל אל חיל, כלות' ומרוז החסך הזס יתוססו זסס תמיד כה ללכת ולא יעסו  
עד אשר ירחם כל אחד מהס אל חלחיס זליון, מקום מזוקטס וסס יתעננו מרז טוז. זכמו כן  
הוז גס זנחטל סזכרנו כי ליתחמן האדס להגיע אל ססליות ויסיס מזעחו זס' סיעזרהו, כי אז  
יודעו לו מסילות יסרות זלזנו, ורף סרוז עונר זע"הז זעמק סמזכות והלרות והוז נבוע זסלעי  
הזמן, הנה גס זזה ירחם סעיני היסועס כי זלרף כסף זמלרף כן יזרססו ה' להנחילו חוי עדי,  
וע"י הזעחון הזס יתדנז זו כה סהסתלמות ויעלה מודיעה לודיעה עד אשר יצוח אל  
התכלית הזולת להחעוב על ה' ולחור זחור סחיוס. ומה נחם אף נעים המטל הזז הדומה  
מחוד כן אל הנקטל כן אל מעמר סמסורר עתה, אשר נס. הוז כוסף לזית חלהיו להחעוב  
סס: (ז) ה' וכו' כיון סזכר זס' הקודס עיר סמלוכה יתפלל זעד מלכו אשר עמו חוסיס זללו  
סיבן ה' זערו ויללוח מלכותו. והנה זסיות סתפלה על חוס אחז פרש היולח מן הכלל, וחוננה  
מעיקר כוונת סזיר, לכן מן סרחו סיסור אותה קול אחר מתוך מקהלות סמסורכיס, וילוח  
חותו רק כלי אחד מכלי סמזמרוה, היסך סעס מקהלות סוה סיסן הכלל, וכן ססרודו סרה"מ:  
(י) סנגינר, הוז סמלך סובן זעד סעס, (הרז"ע), והכטל לעד. סשיחך, אהס נסכת מננינו  
למך, ומן סרחו סתעזרהו: (א) ז', מוסנ אל מה סקודס סתפלה, כלומר סעס סתחזה סנדולה  
לחלרוך הוז כי טוז יוס א' סס מחלף יוס זמקום אחר מרוז סהתעננות סס על ה'. בחרתי  
הסחוסף, לסנת על סקף זנית חלהי מדור דירה סליתם ולחסות זלל חלהי זעע: (יב) שמש,  
מטל ההשגחה וההטבה, מטעס זחיון נסחר מחמתו דלעיל (כיר ו"ט). זסגן הוז מטל ההצלחה



# תהלים פה

רש"י

פה

בו יתפלל לאל להשיב חרונו מעל עמו ולהושי עו כבימי קדם.

(ב) לַמְנַצֵּחַ לְבְנֵי-קִרַח מְזִמֹר:

פה (ב) רצית ה' ארצך וכו'. חס שנת שנות יעקב ונשאת את עונס וכסית חטאתם ואספת עזרתך מהם והשנות עלמך מחדון ספק אז רלית ארצך ועולמך מתרלה וכל זמן שלא תעשה זאת חין ארצך ועולמך מתרלה: (ה) שובינו. שוז אתה והסיצנו: (ז) הלא אתה. סופך שתשו תחיינו שהרי הצטחתנו כן על ידי כזיאלך: (ט) אשמעה מה ידבר. אזכה לשמוע מה ידבר הקצ"ה כשידבר שלום אל עמו: לכסלה. לשטות לחטוא לפניו: (יא) חסד ואמת נפגשו. שיהו ישראל דוצרי אמת ומן השמים יפגיש זהם החסד: לזק ושלום נשקו. הלדקה שהיו ישראל עושים והשלום מלת הקצ"ה יהיו נושקין זה לזה כלומר והיה מעשה הלדקה שלום (ישעיה ל"ג):

באור

וכל זה ציד ה' ואין ציד סוס קנין אחר, גם חן וכבוד, יחן ה' לצדו ואין אחר ואם אזכה להם לא ימנע ממני, כי הוא לא ימנע להולכים צתמים, ולכן מה לי לנשוך צדצדי הגל סחין צס תועיל חין לי חלק ונחלה כי חס זה' ולו חסום מצטחי: (יג) אשרי אדם, כלל סיולה מתוכן הסיר, והנה יהו' טעם מקהלות הא' צתוק הסיר על כלל הלויים וישני צית ה', וטעם

\* שבית ק'

ת"א רצית ה' תענית ח' ז'. עקרים מ"ג מ"ז: נשאת עו סס:

(ג) רַצִּיתִּי הוֹדָה אֶרְצָךְ  
 שָׁבַת שָׁבוֹת יַעֲקֹב:  
 (ג) נִשְׂאתָ עֵינַי עִמָּךְ  
 כַּסִּיתְךָ כָּל-חַטֹּאתֶם סֵלָה:  
 (ד) אֲסַפֶּת כָּל-עֲבֹרֹתֶיךָ  
 הַשִּׁיבוֹת מִחֲרוֹן אַפֶּיךָ:  
 (ה) שׁוּבוּנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל  
 וְהִפֹּר כַּעֲסֶךָ עִמָּנוּ:  
 (ו) הֲלֵעוֹלָם תִּאֲנַח-בְּנוּ  
 תִּמְשֹׁךְ אַפְּךָ לְדָר וָדָוָר:  
 (ז) הֲלֹא אַתָּה תָּשׁוּב תַּחֲיִינוּ:  
 וְעִמָּךְ יִשְׁמַח-בְּךָ:  
 (ח) הֲרֵאֵנוּ יְהוָה חֲסִדֶּךָ  
 וְיִשְׁעֶךָ תִּתֵּן-לָנוּ:  
 (ט) אֲשַׁמְעָה מִה-יִדְבֹּר הָאֵל יְהוָה  
 כִּי יִדְבֹּר שְׁלוֹם אֲ-עַמּוֹ וְאֶ-חֲסִידָיו  
 וְאֶל-יִשְׁוֹבוּ לְכַסְלָה:  
 (י) אֵךְ קָרוֹב לְיִרְאָיו יִשְׁעוּ  
 לְשֹׁכְנֵי כְבוֹד בְּאֶרְצָנוּ:  
 (יא) חֲסִד-וְאֵמֶת נִפְגְּשׁוּ  
 צֶדֶק וְשִׁקּוּם נִשְׁקוּ:

Psalmen 85.

באור לב

85.

Gebet zu Gott um Abwendung seines Zornes von seinem Volke, und demselben, wie vormal, heizu- stehen.

1. Dem Sangmeister von den Söhnen Korach's, ein Psalm.

- 2. Vormal liebtest du, Ewiger! dein Land; Brachtest oft zurück die Gefangenen Jakob's.
- 1. Deines Volkes Missethaten hast du oft vergeben, Alle seine Sünden oft bedeckt.
- 4. Vormal zogst du deinen Grimm zurück, Liebest deines Zornes Bluth erlöschten;
- 5. (Ach! tröste auch uns, Gott! unser Heil! Laß ab von deiner Ungnade über uns.
- 6. Willst du ewig mit uns zürnen? Soll dein Grimm so fortgehen für und für?
- 7. Wirfst du uns nie erquickten wieder; Daß über dich dein Volk sich freue?
- 8. (Ach, Herr! erzeuge uns deine Gnade! (Schenke uns deine Hilfe wieder!
- \* \* \*
- 9. Ich horche, — was wird er sprechen, Gott, der Ewige? Seligkeit verheißt er seinem Volke, seinen Frommen; Nur daß auf Thorheit nie sie wieder gerathen.
- 10. Ja denen, die ihn fürchten, ist seine Hilfe nahe. Herrlichkeit soll wieder in unsrem Lande wohnen.
- 11. Liebe und Treue werden sich begegnen; Gerechtigkeit und Heil sich küssen;

מקחלות הב' צפוף חסיר  
 על כלל העם, כי כל מי  
 סזועה צה' והולך תמים  
 יניע אל האוטר  
 והסתלמות:  
 פה (ב) רצית, הנה  
 החלק הא' מזה  
 המזמור הוא תפלה עם  
 יכרחל לעתות ולרה צהרלס  
 סזועה ה' את עמו, ואת  
 חלו כחטר הזועם צומי  
 קום. שבת, תהסעלים  
 העומדים והיולאים. והוא  
 דבר מצוה כנר. שבו'יעקב,  
 כמו חתר מות שחול סעזנו  
 היסודים את עריהם ונסו  
 מעבר לירדן, סזכרנו צסיר  
 ס' ונימי דוד סצו לחרלס:  
 (ד) אספת כל עברתך,  
 יפס סזרסו הרחנ'ע מלסון  
 חססו ונכסו, כי קדני חחור  
 יולאים מתדן הכוננים  
 תהסעטי' חנה וחנה סנינס  
 לכל הסלות, וידמה סס  
 הססורר סיססוק נכסס על  
 ידי סיתסכו חת הקרניס  
 חאלו לתוכס ולא יתנוס  
 ללאת ולהסססס, וכן סעמו  
 כחן כחלו חחף ה' צחסנו  
 כל סעזרס סהיתס מוסלת  
 על חחון הזאת וסבר חותר  
 צחולרותיו לנלתי לאת עוד  
 להיק, וכן חרגס הרב  
 (לחגסס לזריק). השיבות  
 חסן מחרון, מנלתי חרות  
 עוד, והוא סס הסועל  
 מצעלי הס"ח (הרחנ'ע  
 וסרד"ק), והרב חרגס כפי  
 הסנין: (ה) שובנו,  
 חרגס הרב מלסון צסונה  
 ונחת: (ו) הלל, הס"ח  
 לסחלה כה"ח הלעולס צפ  
 הקודס, סיהו' זה סלח

חסון החינו. ועסך יסמחו צך. וי' המתצרת צפנה, וכתרגום הרב: (ס) אשמעה, זה  
 החלק הב' מן חסיר, והעעס כמו סכתנ הרחנ'ע וז"ל: המסורר יצקס דונך נבואה כמו  
 על מסמרתו חעמוד' (חוקוק צ') עד סראה צחזון סחף הסס יסוצ מיסרחל יודנר סלום על עמו  
 ע"כ. שלום, כנר סערנו סהסס זה כולל כל ססלימות, וזה סתרגס הרב (זעליגקייט) אל עמו,  
 דהינו אל חסידיו, חס סס סניס מדריגהס הרעיס, וצחנחי סחל יסוצו עוד. לכסלה, לסעות  
 לחסוח לסניו, (רס"י), וסמות כסל כסלה, כמו עול, עולה, רשע, רשעה ודומיהס: (י) אך,  
 כל חך הוא למעט סוסן הרב חטר הוא סמוך חליו, וחס סיה כחוצ חך ליריחיו סיה העעס לח  
 לרעיס וחס סיו כחוצ חך יסעו סיו' העעס לח חסו, ועכסו סהו' נת' חך קרוב יסיו' העעס  
 חינו רחוקי וזה סכלל כל חך סהוא סמוך חלל כסוח המחמר ימע' סוסך חחינות סן לחונ  
 סן לסלולה, ונזה חחוסן ידמה עעס לעעס אכך כחטר כנר סערנו על זה, וכן  
 חרגס הרב (יא) סהוא לחוק חיות סהיונ צמחמ. קרוב ליריחיו יסעו, כי לח יחוצ ס' להרע,  
 וסנת' חרות חנחות על מדינה מה חונה כי חס רוע סנהבת יוסניה, ולכן מיד כסתסונו להיות  
 ירחיו יסיו' גס יסעו קרוב לסכון עוד כנוד צחלנו. כבור, חלוקה והמססס והחחינה והסלום.

רשי

תהלים פה פו

אִמַּת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (יב) וְצִדְקַת מִשְׁפָּטֵי יְהוָה  
 וְצִדְקַת מִשְׁפָּטֵי יְהוָה  
 גַּם יְהוָה יִתֵּן הַטּוֹב (יג) וְאֶרְצֵנוּ תִתֵּן יְבוּלָהּ  
 וְצִדְקַת לְפָנָיו יִהְיֶה  
 וְיִשֶׁם לְדֶרֶךְ פְּעַמָּיו (יד)

(יב) אמת מארץ מצרים תצמח ונו' כשהיו ישראל דודים אמת ויטקיפו מן השמי' לרקת שהם עושים צדק: (יג) גם ה' יתן הטוב. יפתח אולרו את השמים לתת. מעט כדי לעשו' ארלו את יבולה: (יד) וישם לדרך פעמיו. ויסס הקצ"ה הלדק צדכי פעמיו שיתנהב צהם את צניו:

פו

תפלה והודיה ובשחון בברחו מפני שאול.

(ב) תפלה לדוד

הַמְּהִיחָה יְהוָה אֶזְנִי עֲנִי  
 כִּי־עֲנִי וְאֲבִיוֹן אָנֹכִי  
 שְׁמֵרָה נַפְשִׁי כִּי־חָסִיד אָנֹכִי  
 הוֹשִׁעַ עַבְדֶּךָ אֱתָהּ אֱלֹהֵי  
 הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ  
 חָנְנִי אֱדֹנָי (ג)  
 כִּי־אֵלֶיךָ אֶקְרָא כָּל־הַיּוֹם  
 שְׁמַח נַפְשִׁי עַבְדֶּךָ (ד)  
 כִּי אֵלֶיךָ אֱדֹנָי נַפְשִׁי אֶשָּׂא  
 כִּי אֱתָהּ אֱדֹנָי טוֹב וְסִלַּח  
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאֶיךָ  
 הָאֲזִינָה יְהוָה תִּפְלֵתִי  
 וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנֹתַי

פו (ב) כי חסיד אני. שאני שומע גדופי וחרפתי ויכולת צדו להנקם ואני שותק. כך היא צאגדת תוליס. ד"ח פירסו דצותינו צצכות ולא חסיד אני שכל עלכי מזרח ומערב וצצין צכודן ואני ודי מלוכלכות צדס וצטפיר וצטליח וכו': (ג) כל היום. כל הגלות שהיא יום לרשעים ולילה ללדיקים כך עפורס צאגדת תוליס: (ד) נפשי אשא. לצי אכוין: (ה) ואין כמעשיך. המקדים עליונים

באור

ועל דרך כלל חצת העונ, היא כצוד החנן והיא חסר מציח חותם חל כל חוסר זמני ויוצניה צטרט נס חל החוסר הגלתי: (יא) חסד ונו', החלק הג' מן חסיר והוא משל האושר, צו ידמה המשודד המדות העונות שהם כצוד החנן, חסד והחמת הלדקוהסלוס כפדוים חסר היו בולוס מחללס, ועתה חס סניס מחרצע כנסות החנן, ויצוהו חסס ונחצורתס כל

\*פת"ח באתנה

ת"א אמת מארץ סס ד' ח' צתרה ח' י"ח. עקידה סער ס"ז: צדק לפניו צכות צ' י"ח: שמרה נפשי צכות ח' ד': כי אתה אדני עקידה סער ע"ח.

באור לנ

Psalmen 85, 86.

הנכונות הסוגע והסמחה,  
 הסקט והצטחה ודומיהם,  
 ויסגור חים חת החיו-זחן  
 נחלתם, ויסמחו חים צרעהו,  
 ויחנקו וינסקו זה חת זה,  
 ויחזיקו צידם לנלתי הסרד  
 ע ד כל ימי החן: (יב)  
 אמת ובו, ידוע טחחן  
 תשל הנמוך והשמים לרום,  
 ולזה נראה לי טעם המטל  
 לפי טיש צמדונה מדכנות  
 מדכנות טונות, פחותים  
 ונצוהים עליהם, הנה כמו  
 שזכר נספוק הקודם הריעו'  
 והחחו' בין חים ורעהו  
 הדומה לו, יצבור גם פתה  
 ע"ד מליצה נחה טגס  
 הסחותים יתנחבו צחגת,  
 לה יסקרו ולא יכחסו  
 צעודתם חל סנצוהים  
 עליהם, והתם הנצוהים  
 יתנסכו נבדס צזוק, לה  
 ינכסום ולא יעקסום: (יג)  
 גם ה', פתח צמה דסייט  
 נכד צוק מסמים נסקף כלומר  
 גם הנורה מעל נצוה לה  
 ימנע סכרס ופעולתם, צי  
 חס יתן הטוב, דוך כלל  
 על כל הטוב הנח מחתו  
 ית' ודין פרש על הנשם,  
 נדכתיו יפתח ה' לך חת  
 חולרו הטוץ ובו' ותם המסך  
 וחלנו תתן יצולה נבד חת  
 תחין תלמת: (יד) צדק  
 לפניו יהלך, כל הלך  
 צננין סכד כוונתו על תקון  
 חו סדר סחליכה, וחמר  
 התסורר לפי הסכלת סכ"ח  
 צו תית מדת הלדק

- 12. Aus der Erde Tren' aufkriehen;  
 Gerechtigkeit vom Himmel schauen.
- 13. Auch gibt der Ewige das Gute,  
 Und unser Erdreich bringet ihr Gewächs.
- 14. Gerechtigkeit geht vor sich hin,  
 Auf ihrem Pfade, sich'ren Schrittes. —

86.

Gebet, Dank und Vertrauen auf seiner flucht vor Saul.

1. Gebet Davids.

1.

Neige, Ewiger, dein Ohr, erhöre mich!  
 Denn ich bin geplagt und elend.

2. Bewahre meine Seele, denn ich wandle fromm;  
 Hilf deinem Knechte, o du mein Gott!  
 Denn ich vertraue dir.

3. Erbarm' dich meiner, Herr!  
 Denn stets rufe ich zu dir.

4. Erfreue deines Knechtes Seele;  
 Denn sie erhebe ich, Ewiger! zu dir;

5. Der du allgütig bist, allvergebend:  
 Von großer Gnade Allen, die dich rufen.

2.

6. Vernimm, o Ewiger, mein Gebet!  
 Merke auf meines Flehens Stimme!

והטוץ הדנוק צו ססוח יחקן ויסדר סליכתו לפני צני לסור ימין חו שחאל יסני טום דנר. והוח  
 ימים פעמיו לחכו חסר רולה ללכת צו חל מקום חסלו, צני לסחוד מסני כל כי חס וילך צטח  
 וסחן וחין מחריד:

פו (א) תפלה לרור, הנראה כדעת הרד"ק שזה המזמור חנרו דוד צעודנו צוכת מסני טחול,  
 והר"מ החליקו לר' חלקים, חסר כל חסר מהם יתחיל צתפלה ויסויס צסודיה חו צנצחון,  
 כמו סהוח לסנינו. עני, ננר הערנו סהטס הזה נוסל על כל מיני עוני ולרה, ונצתרוס הרצ גע=  
 פלאגט), וכן חזיון חינו למחון דווקא, כי חס לכל מחסור חסר יחסר לו והוח מתחזה חליו,  
 הן לסלוס הן למנוחה ודומיהם: (ב) שברה, צווי והי' רחוי צקמ"ן חטף כמו זכרה לי חלהי  
 לטובה, ויש לנטל הנעיה. כי חסיד אני, חמר הרד"ק וז"ל: יש תמוהים חין קרח דוד עלמו חסוד  
 וחין צזה תומה כי חסיד הי' עם האלהים ועס חגשים חע"ס סלפעמים הי' חועח לצו היה יטר  
 ומתחרט נחטחים, ולא הי' מתפאר חלח כונר חויציו סהיו מרעים לו והוח חינו מרוע להס חצל  
 מטיצ להס, והס סתחיס לחידו וסוח סמח לטובתם, וכן טחול סהי' רודסו סלילו פעמים, וכן  
 לסחר חויציו היה מתחסד עמהם, ח"כ חין צזה תימח, ע"כ, והרצ"ע חמר וז"ל: וחוינו זר כי  
 צמזמר זדיס קמו עלי גם הוח חמר לה תתן חסידך, ינמלנו כלזקי, ע"כ. הבוטח אליך, מוסצ  
 על ענדך, והרצ תרגס כפי הענין: (ד) נפשי אשא, לטון רוממות, כלומר כל הסתדלותי להטליס  
 נפשי ולהסוות מדותי למדותיך, חסר חתס חל טוץ ובו', כן תרגס הרצ, וכי צמקום חסר וכן



רש"י

תהלים פו

בַּיּוֹם צָרָתִי אֶקְרָאָךְ כִּי תַעֲנֵנִי : (ז)  
 אֵינְךָ כְּמוֹךְ בְּאֱלֹהִים | אֲדַנִּי (ח)  
 וְאֵינְךָ כְּמַעֲשֶׂיךָ :  
 כָּל־גּוֹיִם | אֲשֶׁר עָשִׂיתָ (ט)  
 יָבֹאוּ | וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנֶיךָ אֲדַנִּי  
 וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ :  
 כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעָשִׂיתָ נִפְלְאוֹת (י)  
 אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדְּךָ :  
 הוֹרַנִי יְהוָה | דֶּרֶכְךָ  
 אֲדַלֵּךְ בְּאַמְתֶּךָ /  
 יַחַד לְבָבִי לִירְאָה שְׁמִיךָ :  
 אֲוֹדֶךָ | אֲדַנִּי אֱלֹהֵי כָּל־לְבָבִי (יא)  
 וְאִכְבְּדָהּ שְׁמִיךָ לְעוֹלָם :  
 כִּי־חֲסִדְךָ גָּדוֹל עָלַי (יב)  
 וְהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִשָּׂאוֹל תַּחֲתִיָּה :  
 אֱלֹהִים | זָדִים קָמוּ עָלַי (יג)  
 וְעַד־תַּעֲרִיצִים בְּקִשְׁוֹ נַפְשִׁי  
 וְלֹא שָׁמוּךְ לְנַגְדָם :  
 וְאַתָּה אֲדַנִּי אֱלֹהֵי רַחֲמוֹם וְחַנּוּן (יד)  
 אֲרַךְ אַפַּיִם וּרְב־חֶסֶד וְאַמֶּת :  
 פָּנֶה אֵלַי וְחַנּוּנִי (טו)  
 תִּגְדֵּה־עֵינֶיךָ לְעַבְדֶּךָ  
 וְהוֹשִׁיעַה לְבֶן־אַמְתֶּךָ :  
 עֲשֵׂה־עִמִּי אוֹת לְטוֹבָה (טז)  
 וַיִּרְאוּ שְׂנְאָי וַיִּבְשׂוּ

לתחוננים : (י) ועושה  
 נפלאות אתה אלהים  
 לבדך. עד שלא נזדלו  
 המלאכים נזדלו השמים  
 והארץ לפיכך ויכזדו כל  
 הגוים לשמך : (יג)  
 משאול תחתיה. דרך  
 המכאפי' ליכתן צעומקה  
 של שאול ומסס הללתי  
 שאמר לי נתן הכזיף  
 (ט"ז י"ג) גם ה'  
 העציר חטאתך : (יד)  
 זדים קמים עלי. דואב  
 ואחיתופל : ולא שמך  
 לנגדם. לא זכרו אשד  
 דאו שתשחני שמואל על  
 פיך : (טז) לבן אמתך.  
 צן האמה משפיל את  
 עלמו לפני אדוניו ויתר  
 מעקנת כסף שצן האמה  
 יליד צית הוא וגדל צחוק  
 אדוניו : (יג) עשה  
 עמי אות לטובה.  
 שיהא ניכר לאחדים  
 שמחלת לי : ויראו שונאי.  
 האות ויזוסו. ולא שמע  
 הקצ"ה ליתן האות  
 צימיו אלא צימי שלמה  
 צנו כשדצקו השעדים זה  
 צזה ולא נפתחו עד  
 שאמר (ד"ה ז"ו) אל  
 תסוב פני משיחך זכר'  
 לחסדי דוד עזדך :

ת"א עשה עמי טבת  
 ז', ל'. סנהדרין י"ח.  
 ק"ז :

Psalmen 86.

באור לר

רזיס: (ז) אקראך, כי כל חסאי וכל יסעי סתתה פענני, לסי שאין כמוד בכל הכחות ואין זיד אחר לעשות כמעטק, לזה כיון הרה"ח צמה שתרבס כי פענני דרך תחנה ונקסה, סהוא הנכון ודחוי, כי חיק יתכן לנקט החזונה חס הוא כזר יודע סיענהור: (ס) כל גרים, המטק חין כחוק, כלומר יסיה עוד זמן טכל הגוים אשר עשית יכירו כי חתם חדון הכל ויצוהו ויטתהו לסניק, (מדנרי הרד"ק) וכן תרגם הרב, (זיא קאמאען חייכסט): (י) אלהים, זעל הכוחות כלס. לכרך, יחיד ומיוחד: (יא) יחד, לדעת הרב המתרגם יתכן סהוא סס הפועל, חילק בחמתך למען יחד לזכי ליראה חת סמך נס תרגם ענין יחוד לסון קובע (ווייהען), כחדס המצויל דזר מה מכל סאר העסקים וקובע חותו לעסק אחד זלנד, וכלסון מיוחד עדות זפי חז"ל סהוא כמו קניעת עדותי, וכן כחן חקבע לזי סיהי' כל עסקי מירחת סמים.. ליראה שטך, יס סותרים חותו לירחת סמך, ויס סותרים חותו לירחה חת סמך, וזה נזל זמרון וסיה זענין ודומס זמנעח: (יב) אורך, וזו כסיתחוד לזכי חליק חורך זכל לזכי סלח יסיה מקלתו לזזר מה זולתך, (מדנרי הכ"ל): (יג) כי חסרך ונר', וסדין עלי סחורך ואכזדה סמך כי חסיד גדול עלי, ויתכן לסרסו על סעזר, ססלילו כמה פעמים מיד חויזיו ומיד סחול טנקס להכרי, (הכ"ל), ורהי"ח טכלל לסרסו זלסון הוה כזמן עזר זלתי נסלס. תחתיה, לדעת קלתס הוה תוחר, כמו תחתיו' סנייס וסלסיס, וטעס המליצה לחזק דמיון סלרה, וכחלו חמר מסחול העמוקה מכלן. ולדעת חחרים סעורו מסחול סהוא תחתיה, ולזה נוטה תרגום הרב: (יד) ודים קמים עלי, כי רזיס מעזדי סחול הו סוגחיס חותו זזרון זלתי סהיו מוכרחיס לך כי חס רק להתגחות זקלונו, וכתרגום הרב (דיח סטחאלען): עריצים, תרגם הרב (טירחנען), וכזר זחרנהו לעיל (סיר י"ד), ובוה נוסל כחן על סרי סחול: (טו) ואתה אדני, לח מחסזותין כמחסזותיהס ולא דרכיך כדרכיהס, הס זדיס זערויס חותה נחוס וחנן, הס זקטו נסטי וחתה רז חסד: (טז) תגה עזך לעבדך, כח זצ"ת חינו נכון למועדי רכל, חזל הטעס חן עזך לחזק ידי עזדך, וכן תרגם הרב, חו טעס הלמ"ד כמו זעזר, לטונת עזדך: לבן אמתך,

7. (Wenn Noth mich drängt, ruf' ich dich. O, daß du mich erhörtest!
  8. Unter Götterwesen ist dir Niemand, Nichts, Herr! deinen Thaten gleich.
  9. Alle Völker, die du schufst, Sie kommen einst, und beten an, Und ehren deinen Namen, Herr!
  10. Denn du bist groß, thuest Wunder, Du allein und einzig, Gott!
- 3.
11. Lehre, Ewiger! mich deine Wege! Lasse mich in deiner Wahrheit wandeln, Und deines Namens Ehrfurcht Mein Herz sich einzig weih'n.
  12. Daß, Gott! mein Herr! mein ganzes Herz dir danke; Ewig deinen Namen ehre,
  13. Denn deine große Güte waltet über mich. Du rettetest meine Seele Aus des Abgrunds Tiefe.
- 4.
14. Gott! es setzen sich die Stolzen wider mich; Der Tyrannen Haufe steht nach meiner Seele; Dich haben sie vor Augen nie.
  15. Du aber, Herr! Gott! allbarmherzig, allgnädig, Langmüthig und von großer Huld und Treue!
  16. Wende dich zu mir! sei mir gnädig! Stärke deinen Knecht durch deine Macht; Und hilf dem Sohne deiner Magd.
  17. Thue mir zum Heil ein Wunderzeichen: Daß meine Hasser sehen und sich schämen,

דש"י

תהלים פז

כִּי־אַתָּה יְהוָה עֲזַרְתָּנִי וְנַחַמְתָּנִי:

פז

בו ידובר מגדולת ציון ומיתר שאת אשר לה על שאר הערים הגדולות.

(א) לְבִנְי־קָרָח מִזְמוֹר שִׁיר:

יְסוּדָתוֹ בְּהַר־יִקְדָּשׁ:

(3) אֲהַב יְהוָה שַׁעֲרֵי צִיּוֹן

מִכָּל מִשְׁכְּנֹת יַעֲקֹב:

(ג) גְּבַבְדוֹת מְדַבְּר־בֶּדֶךְ

עֵיר הָאֱלֹהִים סֵלָה:

(7) אֲזַכִּיר | רַחֵם וּבָכֵל לַיְדָעִי

הַגִּבָּה פְּלִשְׁתִּי וְצוֹר עַם־כּוֹשׁ

זֶה יִלְד־שָׁם:

(ה) וּלְצִיּוֹן | יֹאמֶר

אִישׁ וְאִישׁ יִלְד־בָּהּ

וְהָיָא יְכוֹנְנָה עַל־צִיּוֹן:

ת"א אהב ה' זרכות א', ח': ולציון יאמר כתוצאת ר' ע"ה. עקידה שער ע"ה:

שהם דואים עתה את גדולתם הנה פלשת ולור עם כוש מפני שהם סמוכי לרהצ וצבל מכשאי' את' כל האמות ואומרים עליהם זה יולד שם צמלרים וצבל: ולציון יאמר וגו'. והשנח הזה שהוא עכשיו לרהצ וצבל יסו צליון ועליה יהו אומרים פלוני יולד זה: והוא

באור

יסה העיר רש"י ז"ל שזה שם ילודי צית אשר גדלו נחיק האדון ואוהבים אותה, ולכן הם נחמנים וחשובי יותר צנות אדונייהם במקנת כסף וכנה דוד את עלמו צטס זה נבד ה' כאלו אמר שהיא נחמן בעבודתו בילוד צית: (יז) ויראו שונאי, כי אתה עזרתני ויצושו סולחה כונתם ריקם: פז מזמור שיר, יתכן חזרו צימו המוך שלמה אשר אז היתה תפארת עיר המלכה צמדבס העליונה, מאוסרת צעושר ונדעה צחיל וצבצוד, ושמעיה הולך צכל המדינות, וצאו ממרחק לשמוע חכמת מלכה ורוצ חכמיה כחיהן הימן כלכל ודדעו ונחפעלו נסס המסורר כל כך צסתצוננו על גדולתה ועל מה שיש לה יתר שחת ויתר עז משאר הערים הגדולו' אשר צימיס ההם, עד סרחס לצו דצר עוצ והסתפק נסטר צמחמר יסודתו צהרני קדס, כאלו יסיו צזה על שחלתו לצחמר חין זה כי אם צעצור ססיוח יסודתו של הסס צ"ה עלמו צהרני קדס, הר הצית והר המוריה, כלומר מקום מושנו אשר יסד לשכון שמו שס ולכן אוהצ שערני ציון אף מכל משכנות יעקצ וציותר

פז (א) יסודתו בהררי קדש. יסודת מזמור זה על הר ציון וירושלים יסדו המסורר: (ג) נכבדות מדובר בכ. את ירושלים דצרי כצד כדצרו צן מפי הקצ"ה ומה הן הכצצות סאתה עיר האלטים סלה: (ד) אזכיר רהב ובבל ליודעי. עוד זאת דיצד עליך אזכיר את מלרים ואת צצל על יודעי להציוח מנחה כענין שגאמר (ישעיה כ"א) והציוח את כל אחיכס מנחה לה' וגו': הנה פלשת ולור עם כוש גם הס כמלרי' וצבל יתנו לצ צקט ולצכות את כל א' וא': זה יולד שס זה היה ממספחות הכולדים צליון כענין שנחמ' (סס כ"ז) ואתס תלוקטו לאחד. אחד: (ה) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה. וכסיציוחוס מנח' לה' צליון יאמר להס על כל אחד ואחד זה מאותס שגלו ממך ומתולדותיהס. ענין אחד המסורר אומר אזכיר לעמי וליודעי את גדולות מלרים וצבל

**באור לה**

**Psalmen 87.**

Wie du mir beistehst, Herr! wie du mich tröstest.

**87.**

Schilderung der Größe Zion's und seiner Vorzüge vor andern großen Städten.

1. Den Söhnen Korach's, ein Psalm zum Singen.

Seine Feste auf heiligen Bergen,

2. Zion's Thore liebt der Herr,  
Alle Berge Jakob's Wohnungen alle.

3. Große Dinge rühmet man  
Von dir, Stadt Gottes! Selah.

4. Von Rahab, Babel, meld' ich meinen Freunden;  
Bezeichne Beleschet, Zor und Mohrenland:  
„Jener Mann ward da geboren!“

5. Von Zion aber spricht der Ruhm:  
„Wie mancher Mann ward da geboren!“  
Er selbst hat den Grund gelegt, der Höchste!

מכל משכנות שחר הכוים.  
בהתחלת שיר זה כהתחלת  
חומור ע"כ דלעיל: (ב)  
אורה ה', המסך הכתובים  
כפי השללת הרה"מ כזה:  
יפודתו זהררי קודש חוהב  
ה', זה שער ציון, מכל  
משכנות יעקב, אך זה  
המחמר הראשון בהמפסיק  
הגדול סוף פסוק מטעם  
שזכרו לעורר פניו שזה  
ההשתפכות הראשונה מלבו:  
שערי ציון, מלפניו ה'  
מקום השע' המוקסהמכוד  
שזעיר, כי שם הו' מושב  
הוקנים והחכמים: (ג)  
בבדרות, כיון שנתקרב  
דעתו קלת וזכור הסגון  
השר הנזיחהו על הרעות  
הראשון שזכר, וזה רוב  
המעלות אשר עו"ז ידוננו  
מהעיר הזאת אמרוה  
ותהלות נכבדות זעוני כל:  
מדובר, זל"ח (עס ויירד  
גערעדעט) או (מאן  
רעדעט), וכן אשר יחמר

היום, ולציון יחמר: כך עיר האלהים. התחלות עיונו בתוארו העיר הקדושה ומשיגיה גדולה כל כך עד  
שדמה לו כאלו הוא עומדת לפניו זיקר תפלתה, ויסוב חזיה הדבור, ויקראנה שם המכוד הנחה  
לה: (ד) אביר אשר שזכר את הכלל נכדו' מדובר יתחזה המסורר ג"כ לפרט המעלות אשר  
לפניו כהמון מים כצורים, ולא יוכל מפני גדל מספרם. אמנם למלחות תשוקתו קלת ונחר בהפרט  
האחד העומד בתוכ' ובצוה על כלם, וזה מעלת החכמה ואמר, כשחזכר: רהב, היא מלרוס, ולפי  
שהיו מלרוס זעלי חוק ובחיה קראם כן, וכן התחלנת רהב (כ' שלמה בן מלך): לירעי, לחיהבי,  
מטעם כי יודע ה' (שיר ה') וטעם הנחיה הזאת ששם ידע כנר נודע, וכן: שלשת וצור עם  
כרש, כשחזכר כל אלו המדינות ליודעי לשונם נחמתם הנני חומר: זה ילך שם, כי לפקדים  
מועטים זשנים רבות יולד זהם חיש חכם נודע צדורו שיש לו שם, (הראז"ע), אמנם: (ה) ולציון.  
זעזור ציון, כלמ"ד דאמרו לו אחי הווא יחמר תמיד חיש ואיש נולד זה כי חכמים שיש להם שם  
הם רעים (הנ"ל): והוא יכוננה עליון, כלומר וגם זה יחמר לציון שאין לתמוה על הולד זה הרעה  
חנסי' גדולים וידועים, כי לא מעשי ידו חכם כוננה כי חם הוא זעלמו כיון אותם ויכוננה תמיד  
ומי הוא העליון על כל. הנה מתחלה סתם המסורר את הנושא זכנו הנפתס הוא, ואח"כ פרט  
אותו צסוף מחמרו ויסודו זה מרוב ההתפעלות וזעזור רוח השיג אשר יפעמו אשר על ידיהן  
ידחקו העניני' אלו את אלו נמחשתו, ויכללו הסדר הביורי ועצרו כמו כן מטפה ולחון, והוא  
סימן גדול ממיטב השיר ומעלתו, כאשר הארכנו לדבר מזה הענין בהקדמתנו (עיון סס): (ו) ה'  
יספור, כלומר וזהיות שהיא יכוננ' ונחר זה לשכון שמו שם, ישניה גם על פרטי פרטיה מהקורו'  
אשר לה, יותר מכל שאר המדינות, וכטעם אכן אשר ה' חלהיך דורש אות' תמיד עיני ה' חלהיך זו  
מראשית השנה ועד אחרית שנה (דברים י"ח י"ג). ושער הכתוב, בכתוב ה' בהשנתו הקדומה  
צספר החיים אשר לפניו העמו' וקורותיהם ויספור' כל פרטי הנולדים לציון עיר קדשו ויגזור  
על כל אחד מהם זה יולד שם, וכל ליוולא צזה חמר חזי הנזיחים צשירתו הנשבות, כי אחר שאמר  
הוא חניך קנך הוא עשך ויכוננך, הוסיף לחמר בהנחל עליון בוים צהפרידו בני חום ילצ בצולות  
עמים (על דרך כלל בלד, אמנם בצולות נחלת עמו ילצ בצחינת הפרטים) למספר בני ישראל, ולפ"ז  
יתכן גם לחמר מטעם ויכוננה צמחמר הקודם העלה צמחשת המסורר מצני קרח מחמר זה מחזי  
הנזיחים ע"ה: ילד, לפי השללת הרה"מ ענינו טעם העתיד מצנין הנוסף שלח נזכר שם פועלו, והדגש  
תמורת הנח, וזוה יגדל מצ' ילד הראשונים שהם מזמן העור צתולדות הכד, והרד"ק חמר טעם  
ויספור יכתוב, וזוה חד מן הצריח לפייעו צטעם יכתוב על ספר, וכמו סדך ל"ח לחמר (בוז"ע)  
צמקום (חין דלזי בוך חיינסרדייבען); אמנם חין דוכי הלשונות שוות כידוע, וגם זה דבר צבור  
אשר צמעט חין לורך לעורר עליו, כי משל הכתיבה שלפנינו חין צו ממש כי חם על לד ההשללת  
וצחמת לפניו צ"ה לא כתב ולא ספר לא דיו ולא עט כי הוא חינו גוף, ואין לו משיגי הנוף.



רשי

תהלים פז פח

(א) יהוה יספר בכתוב עמים  
 זָה ילד-שם סלה:  
 (ב) ושרים כחללים כל-מעניי בך:

יבונה למעל' מכל  
 העיירות: (ו) ה' יספור  
 בכתוב עמים וגו'.  
 מקרא מסודר זה וסלה  
 האומר לסופו מוסר  
 כלפי ראשו ה' יספור  
 זכתו עמים סלה כלומר  
 לעתיד כשיכתוב הקב"ה  
 את העוזדי כוכבים  
 לדראון ימנה את ישראל  
 הנצלו' זתוכס ואת  
 הנאנסים ציניה' ויליאם  
 מתוכס ויאמר זה יולד  
 מאותם של ליון ויצרור  
 אותם לו וזה שאמר  
 ישעיה (סס ט"ו) וגם  
 מהס אקה לכהנים  
 וללוים מן הגוים  
 המציאים אותם ענהה  
 אקה הנצלעים זתוכס  
 ויהי' זהס כהנים ולוים  
 שאינם נכדיסולפני גלוים  
 הס אמר ה' והיכן אמר  
 (דברים כ"ט) הנסתרות  
 לה' אלהינו: (ז) וטרים  
 כחוללים על זאת.  
 כחוללים לשון מחוללים:  
 כל מעיני כל קדשי:  
 כך זישועתך:

פח

בו יתאונן המדוכא בחלאים וביסורים, ואוהביו ומיודעיו ירחקו ממנו.

(ב) שיר מזמור לבני-קרח למנצח על-מחלת  
 לעגות משכיל קהימן האזרחי:

לדראון ימנה את ישראל  
 הנצלו' זתוכס ואת  
 הנאנסים ציניה' ויליאם  
 מתוכס ויאמר זה יולד  
 מאותם של ליון ויצרור  
 אותם לו וזה שאמר  
 ישעיה (סס ט"ו) וגם  
 מהס אקה לכהנים  
 וללוים מן הגוים  
 המציאים אותם ענהה  
 אקה הנצלעים זתוכס  
 ויהי' זהס כהנים ולוים  
 שאינם נכדיסולפני גלוים  
 הס אמר ה' והיכן אמר  
 (דברים כ"ט) הנסתרות  
 לה' אלהינו: (ז) וטרים  
 כחוללים על זאת.  
 כחוללים לשון מחוללים:  
 כל מעיני כל קדשי:  
 כך זישועתך:

(ג) יהוה אלהי ישועתי  
 יום-צעקתי בלילה נגדך:  
 (ג) תבוא לפניך תפילתי  
 הטה אונה לרנתי:

לדראון ימנה את ישראל  
 הנצלו' זתוכס ואת  
 הנאנסים ציניה' ויליאם  
 מתוכס ויאמר זה יולד  
 מאותם של ליון ויצרור  
 אותם לו וזה שאמר  
 ישעיה (סס ט"ו) וגם  
 מהס אקה לכהנים  
 וללוים מן הגוים  
 המציאים אותם ענהה  
 אקה הנצלעים זתוכס  
 ויהי' זהס כהנים ולוים  
 שאינם נכדיסולפני גלוים  
 הס אמר ה' והיכן אמר  
 (דברים כ"ט) הנסתרות  
 לה' אלהינו: (ז) וטרים  
 כחוללים על זאת.  
 כחוללים לשון מחוללים:  
 כל מעיני כל קדשי:  
 כך זישועתך:

(ד) כי-שבעה ברעות נפשי  
 ורחמי לשאול הגיעו:  
 (ה) נחשבת עמי-יורדי בור  
 הייתי כגבר אין-איל:

לדראון ימנה את ישראל  
 הנצלו' זתוכס ואת  
 הנאנסים ציניה' ויליאם  
 מתוכס ויאמר זה יולד  
 מאותם של ליון ויצרור  
 אותם לו וזה שאמר  
 ישעיה (סס ט"ו) וגם  
 מהס אקה לכהנים  
 וללוים מן הגוים  
 המציאים אותם ענהה  
 אקה הנצלעים זתוכס  
 ויהי' זהס כהנים ולוים  
 שאינם נכדיסולפני גלוים  
 הס אמר ה' והיכן אמר  
 (דברים כ"ט) הנסתרות  
 לה' אלהינו: (ז) וטרים  
 כחוללים על זאת.  
 כחוללים לשון מחוללים:  
 כל מעיני כל קדשי:  
 כך זישועתך:

(ו) במתים חפשי  
 כמו חללים ושכבי קבר  
 אשר לא זכרתם עוד  
 והטה מידך נגזרו:

לדראון ימנה את ישראל  
 הנצלו' זתוכס ואת  
 הנאנסים ציניה' ויליאם  
 מתוכס ויאמר זה יולד  
 מאותם של ליון ויצרור  
 אותם לו וזה שאמר  
 ישעיה (סס ט"ו) וגם  
 מהס אקה לכהנים  
 וללוים מן הגוים  
 המציאים אותם ענהה  
 אקה הנצלעים זתוכס  
 ויהי' זהס כהנים ולוים  
 שאינם נכדיסולפני גלוים  
 הס אמר ה' והיכן אמר  
 (דברים כ"ט) הנסתרות  
 לה' אלהינו: (ז) וטרים  
 כחוללים על זאת.  
 כחוללים לשון מחוללים:  
 כל מעיני כל קדשי:  
 כך זישועתך:

ת"א להימן וגומר נחלא א', ט"ו: שבעה ברעות עקרים ת"ד,  
 ס"ז: במתים וגומר סנת צ' ל', ודף קנ"ח, נדה ט', ס"ח:

לדראון ימנה את ישראל  
 הנצלו' זתוכס ואת  
 הנאנסים ציניה' ויליאם  
 מתוכס ויאמר זה יולד  
 מאותם של ליון ויצרור  
 אותם לו וזה שאמר  
 ישעיה (סס ט"ו) וגם  
 מהס אקה לכהנים  
 וללוים מן הגוים  
 המציאים אותם ענהה  
 אקה הנצלעים זתוכס  
 ויהי' זהס כהנים ולוים  
 שאינם נכדיסולפני גלוים  
 הס אמר ה' והיכן אמר  
 (דברים כ"ט) הנסתרות  
 לה' אלהינו: (ז) וטרים  
 כחוללים על זאת.  
 כחוללים לשון מחוללים:  
 כל מעיני כל קדשי:  
 כך זישועתך:

ודדע כלים חמשה היו חכמים גדולים כמו שנאמר זשלמה (מלכים ח' ד') ויחכס מכל  
 האדם מאיחן האזרחי והימן וכלכל ודדע זני מחול ויסדו מזמורי' ונקצעו זספר  
 תולים לכך נקראו זני מחול כך מלאתי זפירושים מדוייקים: משכיל כל מקום שנאמר  
 משכיל ע"י תורגמן נאמר שיהיה הנציח מעמיד תורגמן לפניו וכשרוח הנצואה זאה לו אומר  
 את הנצואה לתורגמן והוא משמיעה: (ב) יום לעקתי. וגם זלילה אני ככון נגדך: (ד) בי שבעה

# באור לו

# Psalmen 87, 88.

(ז) ושרים כחוללים,  
 נלאו כל המפרטי' למנוח  
 מענה צוה הכתוב, והרה"מ  
 סכל לזחר המלות צוה:  
 ושרים, צינוני הסועל  
 מנחי עי"ן, וענינו השמעת  
 קול ובון הן צפה הן צכלי.  
 כחוללים. מלסון חוף  
 וחליל (חיינע פלעטע)  
 אשר קולו ערצ מקולות  
 כל שארי כלי זמר. מעיני  
 לסון מחשבה ועין כמו  
 ויהי שחול עוין חת דוד.  
 וח"כ סעור הכתוב לדעתו  
 כזה, אחרי שזכר הפרט הא'  
 משנה עיר הקודש חזר  
 לסיים צכלל לחזור כל מעיני  
 צן שרים כחוללים, כלומר  
 כמעלת החכמה שזכרתי  
 הנעימה מאוד, בן כל מה  
 שאני מעיין צן עיר האלהים  
 ינעם לנסחי כשירת קול  
 חלילים. ויתענג נח הקורח  
 גם צוה הסיר צנועם  
 השתנות החלקים והחדות  
 הכללי ופרט וכלל:

- 6. Als die Völker Gott verzeichnete,  
 Schrieb er: Dieser werde hier geboren! —
- 7. Wie Flötenspiel ertönen  
 Meine Gedanken alle von dir!

## 88.

Klagen eines von Krankheiten und Leiden Nieder-  
 gebeugten und Verlassenen von seinen Freunden und  
 Bekannten.

- 1. Gesang zum Saitenspiel, für die Söhne Korach's.  
 Dem Sangmeister auf Machalath, zum Wettsingen,  
 Eine Unterweisung von Hämān, des Tjerochi.
- 2. Ewiger! Gott meiner Rettung!  
 Ich schreie des Tags,  
 Schreie Nachts zu dir.
- 3. Ach! lass' vor dich kommen mein Gebet!  
 Neige zu meinem Wehklagen dein Ohr!
- 4. Denn meine Seele ist satt von Jammer;  
 Mein Leben nahet sich der Unterwelt.
- 5. Ich bin in Gruft gesunken, gleich  
 Wie eines Mannes Gestalt, die ohne Kraft,  
 6. Verlassen, unter Todten wandelt.  
 Wie Leichen, die im Grabe liegen,  
 Deren du nimmer gedenkst,  
 Deiner Hand entrißten.

פה (א) לענות, מטעם  
 קול ענות חוני שומע,  
 קול המסוררים העונים זה  
 לעומת זה במקלות (וועב=  
 סעל-געזאנג, וועטטגע-  
 זאנג), וכן וענו הלויס  
 לדעת הרה"מ שחין בצדל  
 צוה הענין מזה השונס  
 צין קל לצדד, וכן אמר צם'  
 והעקר סכל עניה הוא הרמת  
 הושהל על כל הרמת קול צסיר,  
 (אנסטימאען) כן צסיר כן צכל  
 ענינו דומה לענין סקר ענה  
 חס גם יסוררו כלס צקצוקי חך  
 וצ' כתות מסוררים חו יותר  
 ושם יראה גם כונת הסיר  
 סמואל מצני הקרחי, והסני  
 צן לוי, והסני אחי היתן  
 וגם צוה נויסיף לדצד לקמן  
 חחרת עמה, ציוס לעקתי  
 ברעות נפשי, מלוח הדצד  
 וחיי לשאול הגיעו, דין מסל,  
 דלותי והשתנות דמותי,  
 סיספר עתס צמספרס: כנבר  
 והוא הכח, וזה שאמר היותי  
 איל, תחסר מלת לו דרך  
 (ו) חפשי, חף סזה הסס הוא  
 על הרוב דרך צוד ומעלה,  
 כמו ועצד חפסי מאדוניו,  
 ומשפחתו

רש"י

תהלים פח

(ז) שִׁתְּנִי בְּבוֹר תַּחְתִּיּוֹת  
 בְּמַחְשָׁבִים בְּמַצְלוֹת:  
 (ח) עָלַי סִמְכָה חֲמַתְךָ  
 וְכָל־מִשְׁפָּרֶיךָ עֲנִיתַּת פְּלָה:  
 (ט) הִרְחַקְתָּ מִיָּדַי מִמֶּנִּי  
 שִׁתְּנִי תוֹעֲבוֹת לָמוֹ  
 כִּלְאֵי וְלֹא אֵצֵא:  
 (י) עֵינַי דָּאֲבָה מִנִּי־עֵנִי  
 קִרְאתֶיךָ יְהוָה בְּכָל־יּוֹם  
 שִׁשַּׁחְתִּי אֵלֶיךָ כִּפִּי:  
 (יא) הִלַּמְתִּים תַּעֲשֶׂה־פְּלֵא  
 אִם־דְּפָאִים יִקְוֶמוּ | יוֹדוּךָ פְּלָה:  
 (יב) הִי־סֵפֶר בִּקְבֹר חֲסִידֶיךָ  
 אֲמוֹנָתְךָ בְּאֲבֵדוֹן  
 (יג) הִי־יָדַע בַּחֲשֵׁךְ פְּלֵאָה  
 וְצִדְקָתְךָ בְּאֶרֶץ נִשְׁיָה:  
 (יד) וְאֲנִי | אֵלֶיךָ יְהוָה שׁוֹעֵתִי  
 וּבִבְקָר תִּפְלְתִי תִקְדַּמְךָ:  
 (טו) לָמָּה יְהוָה תִּזְנַח נַפְשִׁי  
 תִּסְתִּיר פְּנֵיךָ מִמֶּנִּי:

ברעות נפשי. על כנסת ישראל הוא אומר (ה) אין איל. אין כח כמו (לעיל כ"ג) אילותי לעזרתי חוטה: (ו) במתים חפשי. הנני ציון המתו' חפשי מן העול' וכלה שהם חפשים מן העול': מודך נגזרו. ממלותיך נגזרו. מן העולם: (ז) בבור תחתיות, היא הגלות: (ח) סמכה. נשענה ותלה עליו: וכל משצריך ענית סלה. משצרים לשון גלוי הים הם כל סערת אפך זכלם ענית אותי תמיד: (ט) שתני תועבות למו. שהייתי חסוד צעיונה' עכשיו אכינמאסתי להם: כלוא. נחזש זכלא ללאת: (יא) הלמתים. הלבדשים שאף צחיהם קרוין מתו' הלהם אתה עושה פלא וכסים: אם רפאים יקומו יודוך. שמא אלו העוזדי כוכזים ומזלות שריפו ידיהם מעצודתך ומתודתך יקומו ויודוך צתמיה: (יב) היסופר בקבר חסדך. אם נמות ציד אוזנו כלום נוכל לספר שצחך צקצד: (טו) וגוע מנוער. מת מתוך תפנוק מיתה חטופה. כמו (שמות י"ד) וינער ה' וינער פיר' מנחם לטיין חציט'. כמו (ישעי' ל"ג) נוער כפיו מתמוך.

\* פת"ה באהנה

ת"א היספר ערונין ז', י"ח:

באור

יעשה חפשי ישראל, הנה לפעמים יורה גם על החסרון ונגחאי, כדכתיב ויש צית החפסית מלורע (ד"ה ז' כ"ו), והטעם לפי שיקר הכוונה על היות הדבר צנוי עלמו זלי שילטוך להתעסק בדברים הסוציים אותו, אם שהוא יעוז אותם או שהם עוזים אותו, וכתרבות הרב (סגורלחטסען). וזה שאמר היותו כנזר חין חיל אשר הוא חפשי צמתים, ומשל השחול ידוע שהוא צחקן תחתית אשר שם ולכו הגופות הנסדרו' מנשמותיה. אנה ואנה זלי שום התעסקות, מזה תצין כוונת הרב"מ שתרבם הענין כפי יוסי התלוזה זל"ה. אשר לא זכרתם עור, אמרו קלת המכרשים שזוח עזר במקום עתוד, אמנם חין לורך לזה, כי הטעם חללים סוכני קצר אשר כנר חלסו ימים רבים שלא

באור לו

Psalmen 88.

זכרתי עוד, כלומר סכר  
 מתו, והרחצ"ע חמר ח"ל:  
 לחנה כי יגוה עת ומועד  
 שיזכרו זו המהים, ע"כ  
 והוא תמוה כי נראה הספן  
 מתנו ח"ל חמר סכונתו  
 בעצור הזכרה בעצור ולא  
 בעתיד/והוא דחוק, והרד"ק  
 חמר ח"ל: ולא ינצל זה  
 תחיית המתים העתידים  
 להיות, כי הוא מדבר על  
 סנע העולם, כי המת לא  
 יהיה לעולם נסנע וכן  
 מה שאמר בזה המזמור  
 הלמתי תעטם סלח חס  
 רפאים יקומו סלח לח דבר  
 חלח על הסנע, ע"כ.  
 והכוון כאשר כבר הערנו,  
 כי אין לסמוס עם נפס  
 נענה כי הלעק מלחמה,  
 וכן: והמה מידך נגזרו,  
 סלח ירגיסו עוד מכותיך  
 וידך החזקה, ונס חיוז  
 חמר כי עתה לעסר אסכב  
 ושחרתי וחיוני (ז' כ"ח)  
 אך סככל זה אין לספור

7. In tiefe Gruft hast du mich eingesenkt,  
 In öde Finsterniß, in Abgrund.
8. Mit deinem Zorne drückest du mich nieder,  
 Und stürzest deine Wogen herab.
9. Meine Lieben scheuchst du weg von mir;  
 Wachst mich ihnen zum Gräuel.  
 Eingeferkert lieg' ich, komm' nicht aus:
10. Meine Gestalt verächtet vor Kummer.  
 Täglich rufe ich, o Ewiger!  
 Mit emporgehobenen Händen dir zu:
11. „Willst du an Todten Wunder thun?  
 „Werden Abgeschiedene aufstehn? dir danken?“
12. „Wird man im Grabe deine Güte rühmen?  
 „Im Verderben deine Treue?“
13. „In Finsterniß erkennen deine Wunder,  
 „Deine Gerechtigkeit  
 „Im Reiche der Vergessenheit?“
14. So schrei' ich, Herr! zu dir empor;  
 Früh dringet mein Gebet vor dich.
15. Warum verwirfst du meine Seele, Herr!  
 Verbirgst dein Angesicht vor mir?

סענת סכר ועונש מאלו הכתובי כמו סוכרו: (ז) שחני, בחלק השני יספר נבעיר ותחלוהו סחס סנה  
 לבלות מראהו סוכר בהחלק הקודם: ועס שחני צנור סלח חוכל עוד לעלות, ונמחסיס רעס יותר  
 מצור, כי לא ידע בזה יכסל להסמר מפניו, ונמלולת יותר משניהס כי לבר בחר המיס עד נפס:  
 (ח) עלי סמכה חמתך, כל הסומך על דבר, כאדם הסומך על מסענחו, יטיל מסחר וכבר  
 עליו, וכן טעמו כאן כאלו חמר הנני נוסח חת מסח חמתך ומזה הענין חרב' הרב: וכל מסצריך,  
 לפי סדמה עלמו במלולות כטעס וכל מסצריך וכליך עלי עצרו, וחמר הרחצ"ע ומלת פני  
 חסרת בעצור חרת וכל מסצריך ענית עלי, וענית כמו יסחר נחרות דכיס, ע"כ, כלומה סנצת  
 סחס דכוני ויעחוני; חמס נלטון יסמעחל טעס תינח ענה כטעס ותער כדה, ויהי' חס כן  
 עליו כאן, ססכת עלי כל מסצריך. ומזה הענין חרב' הרב, ולי נראה טעס חמתך כמו מססח  
 חמתך וחף סכר (חצוקק ז') לדעת רד"ק סס, שסוח מלסון חמת מים (חין שלוק), וסנה נסיות  
 חמת עסוי מעור ססוח דבר דך, כססו רוליס להוליל חמסקה ממנו בלוסן סלח יסחר בזה כלום  
 הדחיקו חתו צידוס לקסין החלל סצחוכו והמיס חו היין יולח מאלו, ולכן נוסל על חרתקס  
 חזחת סס ענה מלסון דחוק (חויסדריקקען) נל"ח, וטעס סמכה כאן כטעס סתך צנל על זרוסלס  
 (וחזקאל כ"ה) ונסיות ספצרות, כבר נתסלו לסטף מיס כידוע על כן יסחרו המוסל' כי צרוכיס  
 צור ס' נחמת סתומה, וכסצדעתו לענוס יסחת חמתו ויריק חחס על חוץ, סעס מעט וטעס סרצה  
 כפי כוונתו העליונה, וזה סחמר הכתוב כאן עלי ענית כל מסצריך, כי לרוב לרותו ידמה לו  
 כאלו ססך ס' כל חמתו עליו ולא כסחר צו עוד חסילו לרה חחת סלח נאה עליו (ביז חוין  
 דען לעטלטען טרףפען חויסדריקקען): (ט) הרחקת ממני מיודעי, חותן סחנס נססו לא בחר  
 לצקרני ולנחמני: כי שחני חועצות למו, ע"י רוע מרחי ועניי לא חוכל ללכת חליהס בו: כלוא,  
 חני צניתי מרוב חרסיון וחולני ולא חוכל ללחת: (י) עיגי, לא לצד סרוחה, כי חס בה סנר'  
 יקרה עין נל"הק, חו על הלצע (פארבע), כמו ועינו כעין הנזלה, חו על סמרה (חנבליק,  
 סיין), כמו וכסה חת עין חרון, חו על חחור (געטטאלט), כמו וסנה סנבע עמד צעינו לא  
 ססס צפור, וכן טעמו כאן לסון חוחר: דאבה, עניכו, לסון כליון כדכתיב מכלות עיניס ומדיצת  
 נפס (ויקרא כ"ה) ונ"ל ססוח ענין חמסה דומה לחזירו זוב צוין וי"ו: קראתיך וכו', זה סקרחת  
 חליך ס' צנל יוס צסטיחת כפיס הלמתי' טעס סלח וכו': (יא) רפאים, מל' רפיון וחולסס:  
 (יב) בחושך, כאן חוסך הוא ססחול, וכן כאן נסיה, חסר סס יסכחו העסיר עסרו והרס ריכו  
 הנצור בצורתו ורך הלנצ סחור וחיתתו: (יג) ואני אליך שועתי, חתפיס חונה יודעיס חותך,  
 חלל חני מכיר חוקך ונדולתך, ולכן שועתי חליך לעזוני, ולמה זה חסחיר סניך ממני: ובבקר, כספור  
 כלס יסוכיס, כבר חסלתי. תקדמך, הנוח לסניך, חכנוס לסניך קדמך: (טו) נשאתי אימך, כמו  
 סוצ לבבר כי יסח עול מנעוריו וכחרכו סרצ (ויידען): אסונה' חמר הרחצ"ע ססוח מבזרת סן



רשי"י

תהלים פח פט

עֲנֵי אֲנִי וְגִיעַ מִנְעֵר (טז)  
 נִשְׂאֲתִי אִמִּיָּה אֶפְוֶנָה :  
 עָלַי עֲבְרוּ חַרוֹנֵיָּה (יז)  
 בְּעוֹתֵיָּה צְמַתְתוּנִי :  
 סִבּוּנִי בַּמַּיִם כָּל־הַיּוֹם (יח)  
 הִקִּיפוּ עָלַי יָחַד :  
 הִרְחַקְתָּ מִמֶּנִּי אֲהָב וְרַע (יט)  
 מִיַּדְעֵי מַחֲשָׁךְ :

(טס נ"ז) התנערי מעפר קומי שני. (טס א') והיה החסון לנעורת. (איוצ ל"ח) וונערו דשעים ממנה (נחמי'ה') וככה יהא נעור וריק: אפונה. מיושז' ומנוסס' אימתך כלזי. אפונה לשון (משלי כ"ה) דנד דנור על אופניו על תכוניו: (יט) מיודעי מחשך. נחשכתי ונחדלתי מהם:

פט (א) לאיתן

האזרחי. גם הוא אחד מן חמשה אחים המסודרים. ודנותינו פירשוהו באזרהם אזינו על טס פי העיר ממזרח: (ב) אודיע אמונתך בפי. את שידעתך שאתה שומר הצטחתך ומאמין דצריך: (ג) כי אמרתי עולם חסד יבנה. כי אמרתי עד עולם יזנה צחמד כסא דוד כמ"ט (שמואל ז' ז') והכינותי כסא ממלכתו וגו'. ד"א סנוד הייתי שיבא העולם כנוי צחמדך ותבין אמונתך צטמים שתהא ככונה ומקיימת ומה היא האמונה אות' ההצטח'

פט

בו יתפלל שלא תכלה מלכות בית דוד.

(א) מִשְׁכִּיל לְאֵיתָן הָאֲזָרְחִי :

חֲסֵדֵי יְהוָה עוֹלָם אֲשִׁירָה (ג)  
 לְדֹר וָדֹר | אֹדִיעַ אֲמוֹנְתְּךָ בְּפִי :  
 כִּי־אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֲסֵד יִבְנֶה (ג)  
 שָׁמַיִם | תִּכַּן אֲמוֹנְתְּךָ בָהֶם :

\* בנ"א הבי"ת דנושה

ת"א עני אני סנודניו י"ח, ק"י עקידה שער נ' כל המזמור, עקרוס מ"ד, ט"ה כל המזמור: לאיתן האזרחי צרח א', ט"ו:

באור

כמו חלה מבזרת על, ותהינו מבזרת הן והטעם חבורה ואסחד, ע"כ והוסוף דד"ק לחמד חני מסחד, תמיד וחומר סן יקרנו כך וכן, דוני"טו זלע"ז, ע"כ, והוא זל"ח (לזויי"ע"ן) וכסהפסק מעורב עם סחד יכונה צטעל (פערלזויי"ע"ן) וכן תרב' הרב: (יז) צמתתני, חמד הכד"ק זל"ח: חין טעם להכרעה הזאת, (דהיונו הרכבת הספתרים והנמלחים). והנכון זעינו כי כסולה זו הלמ"ד עם כינוי הרגיס לחזק הענין כמו ירקוק טהוא ירוק סנירוקים כן למתתוני כרתו חותי כריתות רעות, ע"כ: מחשך, הנהצ"ע והכד"ק חמרו סניהס הטעם כאלו מיודעיו צמקוס חשך ולא ירחס, ולא ידעתי חס הוא יותר דחוק חו יותר דחוק ואין לנו פרסן גדול לפי טשוטו של מקרא כרס"י, והוא חמד נחשכתי ונחדלתי מהס ר"ל סענינו כמו חשך צסין לסון חניעה וכן הוא לדעת ת"י ולמידעי חסיד חנא צסומהון. חמנס הנכון לדקדוק חמלה טהוא תחר סעל מצנין הכנז הנוסף צקמלות חמ"ס ומוסב על כל אחד ממיודעיו כדרך ל"הק' חו מיודעיו צחירק סעי"ן לוחיד כמו חוהב ורע, והרב תרב' כפי סעי"ן. ועל סי' רס"י הרחקת ממני חוהב וריע והחשכת ממני מיודעיו:

פט (א) משכיל לאיתן האזרחי, חחי סיומן הנזכר לעיל (ס"ח א') והס חיו מצני צניו סל

# באור לח

# Psalmen 88, 89.

זרח צן יהודים צימו דוד  
 ושלמה בדכתיב (ד"ה ח' ז').  
 וכפי' רס"י שם ח"ל: ומה  
 שאמר האזרחי ח"ל"q יתירה  
 כמו הזרחי מורח ולא  
 וצרכה מקומות נכנסת  
 ח"ל"q צרכה ואינה נקראת  
 כמו והאזרחי, ע"כ, נצט'  
 מלכיס (ח' ד') כתי' ויחכם  
 מכל האדם מחיתן האזרחי  
 ואימן וכלכל ודדע צני  
 מחול, ויפה פירש רס"י  
 שם צני מחול סהיו יודעים  
 לוסד מזמורים האמורים  
 צמחולות סיה, סהיו הלויס  
 חומרים על דונכס מזמורים  
 סיסדו נססר תהלים, ע"כ,  
 וצקדמתנו סחרכנו לדבר  
 תסמות מחצרי המזמורים.  
 והנה חס נעיון צסיר  
 סלסנינו נראה, (ח) סנחלק  
 סרחסון סוח מלא מחמרי'  
 סכוללים סנה ותהלות ה',  
 וסמוכני' לסיר צמקהלות,  
 כמו סצהיסק, (ז) צסיר

- 16. Elend bin ich, schmachte hin von Jugend auf,  
 Leide deine Schrecken, verzweifle schier.
- 17. Dein Zorngericht ergeheth über mich,  
 Mich rafften deine Strafen hin.
- 18. Umgeben mich, wie Fluten, immerwährend ;  
 Umringen mich von allen Seiten.
- 19. Ach! Freund und Nächsten hast du weggescheycht,  
 Meine Lieben mir entzogen!

## 89.

Gebet für das königliche Geschlecht Davids, daß es nicht untergehe.

- 1. Unterweisung, von Ethan, dem Gerochi.
- 2. Immer besing' ich des Ewigen Huld ;  
 Verkünde seine Treue unaufhörlich.
- 3. Du sprachst: (Ewig fest steht deine Güte,  
 Deine Treue unwandelbar im Himmel.)

הקודם חיינו ח'q מאמר אחד אשר יסכים ענינו לענין המקהלות, צהיות כלס דצרו ח"ס סרטי המקוין על  
 חזרותו, וח"כ מה טעם לענוה הרטוס צרחסו, סהי' רחוי יותר להנכסס צרחס סיר סלסנינו? (ג)  
 יוקסה לנו סס משכיל צסיר הקודס כו מה יסכיל צו המסורר המדוכח מלכותיו? (ד) חיק יתחיל  
 צסיר סלסנינו חסדי ה' עולס חסירה וגוי, ויורה צנה סלנו מלא מהתפעלות דצנ טונ, וסהוח סמח  
 ונוטח צחסד חלהיו וחסונתו, ועוד מעט ויסיו ססיר לקינה על רוע מעמדו וכחלו סוח צתכליות  
 סססלות, מוכח נבוע צלרות וחסרות, וידצנ מספטיס עס ה' ? הכי יס סתירה בדולה מזוי סמתנגדת לכל  
 סתפעלות חמתיות? והרצ"ע חמר ות"ל: והיח צססרד חכס גדול וחסיד וזה סמזמור סיס עליו קססולח סיה  
 קורה חוחו ולא סוי' יכול לסמטו צעצור כו זה המסורר ידצנ כנגד ססס סנגנד קסות, והבחוץ  
 לח סצנור צסיר' תקון זה סמזמור וגוי' ונראה נכון מה ססמעתו מסי' הרב"מ, סחלו צ' סמזמורי'  
 חוצרו יחדיו צעת סהי' מלך יהודס ועמו צלרה גדולה. וינחה מתוכן סמחמריס סהי' צומיס  
 ססס כחסר חלה סמלך חוקיכו למות וצן עוד חין לו לסצת תחתיו על כסח סמלוכה, כו מנסה  
 סוי' רק צן סתיס עסרה צמלכו, וחוקי' סי עוד ע"ו סנה חחר סנתרפח וח"כ נולד מנסה  
 ג' סניס חחר סהלי סרע סזה. וזה סרעס סהלסער חוקיכו מחוד על מיתתו לסי סלח סי' לו  
 יודס עלר, ויחסרו עליו סצעצור רסעתו ססר ה' חת צריתו עס דוד חציר לנלתי סיות לו צן  
 יוסז על כסחו,, כו בס חחיס לח סיו למלך כנראה מססר ד"ה (צ' כ"ח), והי' כל סעס סרוי  
 צלער גדול סימו' מלכס סלדיק ויסחרו צלחן צלי רועס. וחחר סנתרפח ועמד להס רוח והללה  
 חצרו צני סקרחו חווי סמלך ססירה סזחת לעד, ויסדוה על סוי ססרד סזה, צתחולה סר מסורר  
 חחד חת רוע מעמד סמלך צחליו סהי' סוכה צסחין כנזכר צס' מלכיס, וזה טעס סחני תועצות,  
 סרחקת ממנו מיועני צסיר הקודס, ולעומת זה סר מסורר חחר חסדי ה' וכו' נגד סי' ללה וססמוע  
 צמקהלות גדולת ה' ותפסחתו וטונ, וסנמסך מזה סלח ינחס ולא יכנז ויסיר חח"כ סחזון סדצנ  
 לעצרו ולעמו ע"ד מלולה עד ועד צסחק נחמן סלה, וחו יחזור סמסורר סרחסון לענוה, סעס כל  
 זה יס לסחוד צימו' ססס חסר כמעט נחצדה סהקוה, ויוסיף לתחר סמלנ סרע צנחיות סעס,  
 וצס על זה יסצור ויענו סמקהלו' וודו סמיס סלחך וגוי' עד ונקדוס יסרחל מלכנו, והוח סלח לו  
 ולנו רסוחה וסללה ע"י סלח חחגי חסר כצנ נטס נפסו למות, (ועיון צסוף ססיר) וח"כ טעס  
 לעבות צס צעצור סמקהלות סצסיר סענו חלו נגד חלו צתהלות ה', צס על כל ססירה, מטעס  
 וענו הלויס דהר גרוזיס והר עיצלי סעס צצרכה וסעס צקללה, וכן צלח ססחלוסו צ' סמסוררי' זה  
 צזה סעס צתלהס ותודה סעס צקנה וסנחס, וטעס משכיל על כל חחד ססחלקיס, סחצור מלינת  
 סקנה סוי' ע"ד ססכלת הימן סאורה' צימו דוד ושלמה סהיח משכיל צזה סחלק מהדצור ססוריו  
 סמכונה צלע"ז (עלעגייע) וחצור מלינת סתהלות על דרך סשכלת איתן סאזרחי, סהי' משכיל  
 צזה סחלק מן סדצור ססירוי סמכונה צלע"ז (היחנע). וחד מן חצרו חחרי סמטו זה ססי' חמר'  
 כו סוח טעס למנלח על מחלת. כלות' לצצור סמלך סהי' מנלח על סמחלה וסז ורפח לו, חמנס

רשי

תהלים פט

כָּרַתִּי בְרִית לְבַחֲרֵי (7)  
 נִשְׁבַּעְתִּי לַדָּוָד עֲבָדַי :  
 עַד-עוֹלָם אֲכִין זְרַעֲךָ (8)  
 וּבְנֵי־תִי לְדַר-וֹדְךָ כַּסְאֲךָ סֵלָה :  
 וַיֹּדֶוּ שָׁמַיִם פְּלִאָתְךָ יְהוָה (9)  
 אֶף-אֲמוֹנֹתֶיךָ בְּקִהְל־קֹדְשֵׁי־ם :  
 כִּי מִי בִשְׁחַק יַעֲרֹךְ לַיהוָה (10)  
 יְדָמָה לַיהוָה בְּבָנֵי אֱלֹהִים :  
 אֵל נַעֲרֵץ בְּסוּד־קֹדְשֵׁי־ם רַבָּה (11)  
 וְנֹרָא עַל-כָּל-סְבִיבָיו :  
 יְהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת (12)  
 מִי-כְמוֹךָ חֲסִין | יְהוָה  
 וְאֲמוֹנֹתֶיךָ סְבִיבוֹתֶיךָ :  
 אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגִבּוֹת הַיָּם (13)  
 בְּשׂוּא גְלִיו אַתָּה תִשְׁבַּחֵם :  
 אַתָּה דַבַּאת כַּחֲלָל רַהֲב (14)  
 בַּזְרוּעַ עֵזֶךָ פִּזְרַת אֵיבִיךָ :  
 לָךְ שָׁמַיִם אֶף-לָךְ אֲרֶץ (15)  
 תִּבְלֵ וּמַלְאָה אַתָּה יְסֻדֵתָם :  
 צִפּוֹן וַיִּמֵּן אַתָּה בְּרֵאתָם (16)  
 תִּבְוֹר וַחֲרָמוֹן בְּשִׁמְךָ יִרְנְנוּ :  
 לָךְ זְרוּעַ עִם-גְּבוּרָה (17)  
 תִּעֲזֵ יְדֶךָ תְרוּם יְמִינֶךָ :  
 צִדֵק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כַּסְאֲךָ (18)  
 חֶסֶד וְאֱמֶת יִקְדָּמוּ פָנֶיךָ :

שהצטחת את דוד ע"י נתן הכזיב לאמר כרתי צרות לנחמדי להכין עד עולם זרעו (סס) : (7)  
 ויודו שמים פלאך. אס הייתי שמור הצטחתך. את אמונתך. אמונת דודך יודו קהל קדושים : (ז) יערוך לה' יהא נערך כמותו : (ח) בסוד קדושי רבה. צסוד רצ של מלאכים : (י) בשוא גליו. זהנשא גליו : אתה תשצחם. תשפולס וכן (משלי כ"ט) צלחוד ישצחכה. וכן לעול פ"ה משצח שאון ימים : (יא) רהב. מלרים : (טז) יודעי תרועה. שיודעים לרלות את צוראס צרלס השנה צתרועה שמסדרו' עליה

באור

הנכון כסושוו ססו' סס כלי הנכון וזהקדמתננ הארכנו לדבר מאלו הסמות : (ב) חסדי ה' וגו', מה נעים חל הסומע ההעצרה הסתלומית צנבנו מקול נמוך ונוהס כזהמלמרי' הקודמים חל קול חזק וחמין כזההחמרים הצחים, הלח בס נזה יתחזק הצעתון צלצ הסומע, ווצריח תמנו הססקות שעלו עליו, כידוע למנין צירכי הססס : (ג) כי אמרת, הנני חומר שהחסר חסד אתה בוזר להיות הוא עומד צנוי לעולם ושלאמונתך נכונה הוא צשמים, כלות' כחשר השמים עומדים לעולם, כן אמונתך עומדת, וזה הססד ת"א אל בערך יצמות ט"ז, קכ"ח, קת"ח : מי כמוך ניטון ה', כ"ה : צפון וימין צתרו ב' כ"ה צדק ומשפט עקידה סער ס"ז :

באור למ

Psalmen 89.

וזאת החמונה הוא מה  
 שחמרת ע"י נתן העוה כרתי  
 צדום לנחירי, כי לפני הצרית  
 הי' דבר הסס חסד ואחר  
 הצרית חמונה, והמפרטים  
 עולם חסד יונה כי חסד  
 נצח העולם חמו מהסס  
 זה התזמור ועוד כי כל  
 עולם בכל המקרה הוא זמן,  
 (מדברי הרח"צ"ע), והנה,  
 הרב תרג' כפי הענין וכפי  
 לחות ל"ח והמשיך המחמיר'  
 כזה: חודיע חסדך וחמונתך  
 צפי זה מה שחמרת כרתי  
 וכו' וטעם עולם חסד וכו'  
 חמורת המפורר צלכו, שהיה  
 סנת ההודעה צפה, כעין  
 מחמד מופנה, וסגן ע"ז: (ו)  
 ויודו שמים סלחך, ועתה  
 אחרי ההנשחה הזאת יודו  
 שמים על הסלח שתעשה בכל  
 דור ודור חל זרע דוד ענדך,  
 וזכר שמים לפי שהם עדים  
 קימים תמיד: בסוד קדוסי,  
 צקהלת מלחכים: (ז) יעררך  
 עומד, דומה צערך, וסוולח  
 ועדינו יסכהן: בבני חלים.  
 הם המלחכים וטעם חלים  
 יכולים: (ח) בערך, נסוח  
 המחמ' והוא פעל, מטעם  
 וחת חלבו יסדחל ועדינו  
 (יטעי' כ"ט) כלומר יכירו  
 כח גדלתו ונצורתו, וטעם  
 רבה תואר הסעל, כלומ'  
 שהוא ענין מאוד, וכענין  
 הזם תרג' הרב: ונורא,  
 ירחת דוממות: כל סניציו,  
 כל מכיריו, כי כבודו מלוח  
 כל העולם כלו: (ט) חסין  
 לדע' הרח"צ"ע וסוד"ק הוא  
 נסוד ע"מ בניר, וטעם חת'  
 ים מי כחון חסין, יום  
 רלצא, הסמיכות כזה: ה'

4. „Mit meinem Auserwählten  
 „Hab' ich einen Bund gemacht;  
 „Meinem Knechte David schwur ich:
5. „Dir will ich ewig Samen erhalten;  
 „Deinen Thron erbauen für und für.“
6. Nun preisen deine Wunder die Himmel;  
 Deine Treu' in heiliger Versammlung.
7. Wer in den Wolken gleicht dem Ewigen?  
 Ist unter himmlischen Mächten, wie er?  
 Chor I.
8. (Gott ist hoch erhaben, im Rath der Heiligen;  
 Allen ehrfurchtbar, die um ihn sind.  
 Chor II.
9. Ewiger! der Welten Gott!  
 Wer ist wie du mächtig, Gotteskraft!  
 Deine Wahrheit um dich her.  
 1.
10. Du herrschest über das stolze Meer;  
 Steigen seine Wogen, du dämpfest sie.  
 2.
11. Du schlägst den Uebermuth zu Boden;  
 Zerstreuest deinen Feind mit starkem Arme.  
 1.
12. Dein ist der Himmel, dein die Erde;  
 Du gründest die Welt, und was sie füllet.  
 2.
13. Du schufest Mitternacht und Mittag:  
 Tabor und Chermon jauchzen deinem Namen.  
 1.
14. Dein ist Arm und Tapferkeit!  
 (Siegreich deine Hand!  
 (Erhaben deine Rechte!  
 2.
15. Deines Thrones Beste, Recht und Billigkeit.  
 Güte und Wahrheit stehen vor deinem Antlitz.

חלבו לנצחו. מי כחון אשר חוסן סלך הוא חסון ימי, כלומר כח חלבו הכל יכול, והרש"מ חזר  
 חלו צ' הטעמים והרבים בתיצה בעולה ויונד: ואמונתך סניציותיך, סחוננה מתפרדת, לי  
 חוננה מקרה, (הרח"צ"ע). הנה המקהלה הא' סרו גדולת ה' ונחו והמקהלה הב' יענו  
 נבזם שאף שהוא ענין וחסין על כל, ישמור צדיותו לנצרותו וענדיו היסך דרכי עריליו בו' אשר  
 פרוצ-תקם' לח יסניחו על הצרות סכרתו עם התלושים מהם, חלל הסס צ"ה לח ירחה חת גדולתו  
 ונחו כי הם להראות אמונתו, ולעזור חת הנדד: (י) בגאות הים, ידמה הים צועפו לחים  
 מלח גחום וזוכנו להזיק רק למען הראות תקפו, וסס"צ מונע צידו כי לח חסן דסע: בש"א,  
 צנשוה הים בליו חתה הסנחה, תסקיטס ועל התדמו' ענינו לענין סתהלס חמר חד חן חצריה,  
 סדממה וההסקט צרות דבר גדול וספלה זה הסנח החמתי: (יא) אתה דכאת, חת הרבס  
 המתגחם צנחו הגדול יותר מהרואי לו: כחלל, מת-סחין לו כח כלל: רהב, סס-סמוסטס צמקוס  
 סתואר ליוסו המלימה, כחלו יכניע ה' חת הגחום צעלמה. והנה הנמשל צפי המקהלה הב'  
 נבו המשל צפי המקהלה הא': (יב) צפון וימין, ותבור צפאת מערב סל ח"י וחרסון צפאת  
 מזרח צפי המקהלה הב' נבו שמים וארץ צפי המקהלה הא' ססוה ומו מעלה ומטה



רש"י

תהלים פט

(טו) אֲשֶׁר־יִדְעוּ הָעַם יִדְעוּ תְרוּעָה  
 יְהוָה בְּאוֹר־פְּנֵיהֶּ יִהְלְכוּן׃  
 (יז) בְּשִׁמְךָ יִגִּילוּן כָּל־הַיּוֹם  
 וּבְצַדִּיקְתֶּךָ יִרְוּמוּ׃  
 (יח) כִּי־תִפְאֶרֶת עֲזָמוֹ אָתָּה  
 וּבְרָצוֹנְךָ תָּרִים קִרְבָּנוֹ׃  
 (יט) כִּי לַיהוָה מִגִּבְרָתוֹ  
 וְלִקְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל מִלְּכָנוֹ׃  
 (כ) אִזּוֹ דְבַר־תְּבַחְזוֹן לַחֲסִידֶיךָ  
 וְהֵאמֵר שְׁוִיתִי עֵזְרִי עַל־גִּבּוֹר  
 הַרְיָמוֹתַי בְּחֹר מַעַם׃  
 (כא) מִצָּאתַי דָּוִד עֶבְדִּי  
 בְּשֶׁמֶן קִדְשֵׁי מִשְׁחָתַי׃  
 (כב) אֲשֶׁר יָדִי תִכּוֹן עִמּוֹ  
 אֶף־זְרוּעֵי תִאֲמָצְנוֹ׃  
 (כג) לֹא־יֵשִׂיא אוֹיֵב בּוֹ  
 וּבֶן־עוֹלָה לֹא יַעֲבֹנוֹ׃  
 (כד) וְכַתּוֹתַי מִפְּנֵי צָרָיו  
 וּמִשְׁנֵאָיו אֶגְוֶה׃  
 (כה) וְאֶמְוֶנְתִּי וְחִסְדֵי עִמּוֹ  
 וּבְשֵׁמִי תָרוּם קִרְבָּנוֹ׃  
 (כו) וְשִׁמְתִי בַיָּם יָדוֹ וּבַבְּהָרֹת יִמִּינוֹ׃  
 (כז) הוּא יִקְרָאֵנִי אֲבִי אֶתָּה  
 אֱלֹהֵי וְצוֹר יִשׁוּעָתִי׃

מלכיו זכרונות ושופדו: (יח) וברצונך. שאתה מתרלה להם לפימאכ"ע צלע"ז: ב) לחסידך: נתן הכזיח וגד החתה: שויתי עזר. על דוד לעזור לו תמיד. (כג) לא ישיא אויב

באור

וזכר ה"כ סס הסחות המבזילות: בשםך ירננו, כשעם השמים מספרי' כזוד חל וגו': (יד) לך זרוע עם בצורה, כיוון סוכר תצור וחרמון, אשר סס היו שתי מלחמות גדולות, החתה צימי יהוסע וגד מלכיס כזיס שנועדו תחת חרמון חל מי מרוס להלחם עם ישראל ויכס יהוסע מכה רבה (יהוסע י"ח) והשני צימי דצורה שהזעיק צרק חת חילו חל הר תצור ויך חת סיפרא וחח עמו לפי חרצ (טופסיס ד') המסיך לחמור לך ה' זרוע ח'ט ובנורתו צמלחמה, וחין הנלחון תלוי חלח צך וצחסועתך: תעוז ידך, להכות חחויג, ותרוס ימיך להוסיע חת הטוג לסניך: (טו) צדק ומשפט, כלות חל חס ימכיל החחד וירשיע השני יהי' זה תמיד ע"ס דרכי לזק ומשפט, כי הס מכון כסחוי ר"ל וסוד הנהגתו: יקדמו סניך, דרך מטל כחלו החסד והחמת עומדי' לסני כסח מלכותו וכסהו' מנהיב חת העולם יסביח תמיד עליהם ומנחיבו על סיהס, וענין עניית המקסל' הז' נגד המקלה ה' כדלעיל (פסוק ח' ט'): (טז) יודעי תרועה, תרועת, מלחמה אשר על סיה היו נוסעים המחנות צמלות ה' כנוכר צספר תורת משה (צמדזר י' עד ח') באור פניך יהלכו, כלות' צחור סניך הוח הדבל

תרום ק'

ת"א אשרי העם עקידה סס: אז דברת ענו"ס ח', ז'. מצאתי דוד יצמות ח', ע"ז:

**מ באור**

**Psalmen 89.**

המוליך אורו זלנח, כטעם  
 נסח עלינו חור פניך ה'  
 דלעיל (סיר ד'), ועיון סס  
 הצהור: יהלכון, כזר  
 סערנו סטעס הכזר זזס  
 הסרס הוא על סדור  
 הסליכה, כעין סליכות זנח  
 טסס ע"פ סדר מיוחד:  
 (י') ובצדקתך ירומו,  
 הס מריוס חת עלמס זעצור  
 זוקתך, כיו זס יורה טגס  
 עמסס ילון זדק לפי סחתה  
 עזרסס, כזס סכל סרז  
 לתרוב', והכחוז הזז מנחז  
 זס סענין יותר לחמור:  
 (יח) כי ססחרת עזמו  
 חתס, כלומ' סחר סעמיוס  
 סלוחמיוס כי ינלחו זס חת  
 זס, חיון זס דזר גדול כל  
 כן, וחיון זס תמיד לעד.  
 סהזק עמס, חנל ססחרת  
 עז סלסס ר"ל סל עס  
 יסרלל זס חתס, זמס סחתה  
 זסס הנלחון, וסזרלונך הי'  
 חרמח קרנו, וכמו סזכרנו:  
 חרום קרי, והוא מוסז  
 על סקרו, כמו רסס קרני  
 זס', וע"ד הכתיב תרים,  
 מוסז על ססס והרלסון  
 הוא הנכון, והסיונת קרנו  
 על סי עדות סרד"ק ור"ס  
 זן מלך זיו"ד סרזיוס וזכל  
 סססרי' סרלחיו חנו  
 מללחחיו. זנו יו"ד, והוא  
 הנכון: (יט) כנננו, הוא  
 המלך סינן נער עמו,  
 והטעס כסול כדיו, וזעצור  
 סהוא לס', לכן ילנוח תמיד,  
 זס סחר ה' זכזורו וזטלמו  
 לנזיחיו כי חז ובו': (כ)

1.  
16. Heil dem Volke, das Besaunenklang versteht.  
Es wallt im Lichte deines Angesichts.
2.  
17. Freut täglich sich mit deinem Namen;  
Ist stolz auf deine Gerechtigkeit.
1.  
18. Denn du bist seines Sieges Ruhm,  
Deine Guld hebt unser Glück.
2.  
19. Denn unser Schild ist fein, des Ewigen;  
Unser König, des Heiligen in Israel.
- \* \* \*
20. Einst redest du im Gesicht mit deinen Frommen,  
Sprachst: „Einem Helden gebe ich Macht zu  
helfen,  
„Erhebe aus dem Volke einen Auserwählten.
21. „Erleise David, meinen Knecht,  
„Salbe ihn mit meinem heil'gen Oele.
22. „Meine Hand soll ihn erhalten;  
„Mein Arm ihn stärken;
23. „Kein Feind ihn unterdrücken.  
„Kein Ungerechter überwältigen.
24. „Zermalnen will ich seine Widersacher;  
„Seine Hasser schlagen vor ihm her.
25. „Meine Liebe, meine Wahrheit sei mit ihm.  
„Sein Horn erhebe sich in meinem Namen.
26. „Ich stelle seine Hand an's Meer;  
„An Ströme seine Rechte.
27. „Er gegen mich: du mein Vater!  
„Mein Gott, und meiner Hilfe Hort!

לחסידיך, זנו יו"ד סרזיוס, ונרחה לי סהוא סס יחיד כדעת סרד"ק, חף סהוא זכנול זעצור  
 סספסקי חולס סטעס על נתן הנניח כנרחה מסענין, ורזיוס מספרסיוס ונס סרז סמסרנס מלחו  
 זו סס רזיוס וזס יסיוס סטעס על סמורל סרו' ונתן הנניח: ותאמר, כזר סערנו לעול סיר  
 י"ט סטעס דזור זנחית סוכן סענין וטעס חמירה זנחית סידור סחיונת זמלמיוס, והנה  
 זחמת ככל סרזיוס סחלה, וככל סחיון סזס דזר ס' חל נתן הנניח (סמורל ז' ז') חזל לה  
 כלל סמלמיוס סחלה חמר חליו, כחמר ירחה סקורח סס, חמנס סורסס למסורר לסנות מלמרו  
 סננורח למלמרו סירי, סעס זכסל סענין וטעס זסרררר סרזיוס, וחיון זזס סקר סלילה, כיו עקר סרזור  
 כן סיוס זחמת, וזכל זס כון סמסורר לסמס לפי סלססר זחוחן סמלות ססמס זסן הנניח, כחמר  
 ורחה סקורח סמסכיל: שויתי עזר, סל יסרלל על כזור הוא דוד, ונכון סזס מוסז על סריונת  
 גלוח ססלסתי: סריונות, סמסרנת סססלות: כחור, חחד סהוא כזר מתוך סעס למלכות, ויס  
 סותרין חוחו מלסון גס זחור גס זחולה (חיון יינגלינג), ולסיוותו זומי זחורות כסנמסס  
 על ידו סמורל סרוחה, והרלסון נרחה יותר נכון כפי סענין וכפי ססקי ססעמיוס, וכן הוא  
 מסורנס (חיון חויסערזועה'טער): סעם, מתוך קנון סחמונו' סלח סיוס סניס מקודס,  
 כדכתיב (סס ח') לקחתין מן היום מאזר הלחן: (כג) לא יסיוס כעעס והנוסז זח לקחת סהוא לסון  
 נגיסה, וכסרנס סרז: ובן עולה לה יענו, כדכתיב (סס ור"ד) ולא יוסיסו זנו עולה לענותו: (כד)  
 ושמתי זיס ידו, סיוס סחמלעי סהוא כנול מערנ סל חרן יסרלל: ובגהרות ימיו מעזר לנסר

רש"י

תהלים פט

(כח) אֶת־אֲנִי בְּכוֹר אֶתְגַּדֶּה  
עָלְיוֹן לְמַלְכֵי־אָרֶץ :  
(כט) לְעוֹלָם אֲשַׁמֹּר־לוֹ חֶסְדִּי  
וּבְרִיתִי נֶאֱמַנְתָּ לּוֹ :  
(ל) וְשָׁמַתִּי לְעַד זִרְעוֹ  
וְכִסְאוֹ כִּימֵי שָׁמַיִם :  
(לא) אִם־יֵעֲזָבוּ בְּנֵי תוֹרַתִּי  
וּבְמִשְׁפָּטֵי לֹא יִלְכוּ  
(לב) אִם־חִקְתִּי יַחֲלִלּוּ  
וּמִצֹּתַי לֹא יִשְׁמְרוּ :  
(לג) וּפְקַדְתִּי בְּשֶׁבֶט פִּשְׁעֵם  
וּבַנְּגָעִים עֹנֵם :  
(לד) וְחֶסְדִּי לֹא־אֶפִּיר מֵעַמּוֹ  
וְלֹא אֶשְׁקֶר בְּאִמּוֹנָתִי :  
(לה) לֹא־אֲחַלֵּל בְּרִיתִי  
וּמוֹצֵא שִׁפְתַי לֹא אֲשַׁנֶּה :  
(לו) אַחַת נִשְׁבַּעְתִּי בְּקֹדֶשׁ־יְיָ  
אִם־לְדוֹד אֶכְזָב :  
(לז) זִרְעוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה  
וְכִסְאוֹ כִּשְׁמֵשׁ נִגְדִי :  
(לח) כִּי־רַח יִכּוֹן עוֹלָם  
וְיַעַד בְּשִׁחַק נֶאֱמַן סֵלָה :  
(לט) וְאַתָּה זִנְחָתָ וְתַמְאֵם  
הִתְעַבְרַת עִם־מְשִׁיחָהּ :  
\*יתיר ו'

כו . ינצוד עליו להיות לו כנסה : (כח) בכור אתגדו . גדול אתנכו : (לג) ופקדתי בשבת פשעם . כדאמר לו נתן כנציו על שלמה (ש"א י') אשר צהרותו והוכחתיו צצט אנשים זה רזון צן אלידע שעמד לשטן לו וצנגעי צני אדם זה אשעדאי כפי דעת רז"ל : (לו) אם לדוד אכזב . לשון לא יכזבו מימיו (ישע' כ"ח) פיולנל"א צלע"ז : (לח) ועד בשחק נאמן . הידח והשמט עדים לו שכל זמן שהם קימים יתקיים מלכותו כמו שאמר (ירמיה ל"ג) אם הפרו צדיתי היס ואת צדיתי הלילה גם צדיתי תופר את דוד ענדי : (לט) ואתה זנחת . וקדקת אחר צניו לחסוד עונם עד אשר זנחתם . ומאסת' צימי לדקיהו :

ת"א ופקדתי בשבת שנת ה' נ"ה . יומא ח' , ס"ו : זרעו לעולם עקידה פער ל"ח : כירח יכו סס :

באור מא

Psalmen 89.

ירדן ונהר פרת מחזיק סל  
 חנו וסכאל כי עד סם כנס  
 המלכות: (כז) הוא יקראני  
 חזי חחה, כדכתיב (סס"ד)  
 חזי חחיס לי לחז ורזה  
 יחיה לי לצן. (כח בכור  
 חחנהר. הנעלה מכל חנו,  
 חז עליון למלכו חרן: (כט)  
 לעולם, חחמור לי חסדי  
 כדכתיב (סס ע"ו) וחסדי  
 לח יסיר ממנו, וחיות  
 אשמור כתיב בחולס ו"ו,  
 ועל סיו יצטל המקף, וקרי  
 אשמר זקמן חטף יקיים  
 המקף: ובריתי, סכרתי לו  
 היא נחמה ולא כנניהו עם  
 חסר לסנוי, כדכתיב (סס)  
 כחסר הסירותו חעס סחול:  
 (לג) ובנגעים עוס,  
 כדכתיב (סס י"ד) זחעותו  
 וסוכתיו זנסט חחסיס  
 וזנגעי, זני חדס. חזל:  
 (לד) לא חסיר מעמו, חסדי  
 כלל וכלל: (לה) לא חחלל  
 זריותו, כי חין זה דרכו  
 לעולם לחלל זריותו ולסנות  
 חת דרכו, ועחה חחס לרוד  
 חכז חחר סכזר נסזעתי  
 לו זקדסי להכין מלכותו  
 חמיד, לח, כי חס זרעו  
 לעולם יהי, כדכתיב (סס  
 י"ז) וסוקמותי חת זרעך  
 חחין כן סכל חרה"ת  
 להחסיך סכחוניס: (לו)  
 וכסאו יחיה נכדו כל עוד  
 סחשח נגדו: (לח) וכירח,  
 כן יכון בס כסחו לעולם  
 כ"כתיב (סס ע"ו) כסחך  
 יהיה נכון עד עולם: ועד  
 זסחק, סרסרפו כלס על  
 חירח סחור ססמון ורחייתי  
 זס' חכס חחד סמזחרו על  
 חקסה, חנתון לעד זרית  
 חיומי קיס, זחטעס וכעד  
 זסחק: נאמן, סעורו וכוו,  
 חטעס חיומי נחמניס,  
 כלומר סלח יססוק לעולם  
 כמו סעד חזס זסחק כדכתיב  
 (סס) ונחמן זיתך ומלכתך  
 עד עולם, וכן חרב' סרז  
 משכיל להימן האזרחי

- 28. „Ich setz' ihn ein zum Erstgebornen,  
 „Zum Höchsten unter Weltregenten.
- 29. „Bewahr' ihm ewig meine Liebe;  
 „Unverbrüchlich meinen Bund.
- 30. „Erhalt' ihm Samen immerwährend;  
 „Den Thron, so lang die Himmel da sind.
- 31. „Verlassen seine Kinder meine Lehre,  
 „Und wandeln nicht in meinen Rechten;
- 32. „Entheiligen sie mein Gesetz,  
 „Und übertreten mein Gebot;
- 33. „Ich züchtige mit dem Stabe ihren Abfall,  
 „Mit Geißelschlägen ihre Sünden.
- 34. „Doch ihm entzieh' ich meine Liebe nicht,  
 „Ihm laß' ich meine Treu' nicht fehlen.
- 35. „Ich entweih' nie meinen Bund;  
 „Wend're nicht, was aus meinen Rippen ging.
- 36. „Nun ich's bei meiner Heiligkeit beschwor,  
 „Sollt' ich wol David täuschen? Nein!
- 37. „Ewig wird sein Samen sein,  
 „Sein Thron, der Sonne gleich, vor mir;
- 38. „Ewig fest steh'u, wie der Mond,  
 „Wie jener Zeuge am Firmament, gewiß.

\* \* \*

39. Doch nun verstofft du, verwirfst,  
 Zürnest du mit deinem Gesalbten.

(געווייס): (ל"ט) ואתה וכו', החלק הזה מלחן ועד סוף השיר הוא גם כן משכיל להימן האזרחי וכו' שזכרו לעיל (ס, ח') וחזר המסורר לקונן על לרה המלך והעם לחמור שחע"ס סתזעחת חת כל הסוכה הזאת הנה עתה זנחה חת מסיחן ותמחסרו והתעזבה עמו, וזכר זזה החלק לרה חזרון מלחמה נכד חויז קסה, זה מלוד ירוסליס ע"ו סנחרז מלך חסור, כי חולי חזקי' ומלוד ירוסליס זמן חחד היו כדמסמע מחסזון סכחונז', כי כ"ט סנה מלך חזקיסו (ד"ה ז' כ"ט) וע"ו סניס חיה חחר סנחרסח (מ"ז כ' ו') נמלח סני"ד למלכו חלה, ונסנה חזחת עלמה עלה סנחרזז להלחם על ערי יהודה וירוסליס



תהלים פט

רשי

(מ) נִאֲרַתָּה בְּרִית עֲבָדֶיךָ  
 חִלַּלְתָּ לְאֶרֶץ נִזְרוֹ :  
 פָּרַצְתָּ כָּל-גְּדֵרֹתַי  
 שָׁמַת מִבְּצָרַי מַחְתָּה :  
 (מא) שָׁסַהּוּ כָּל-עֲבָרֵי דְרָךְ  
 הָיָה חֲרָפָה לְשַׁכְנָיו :  
 (מב) הָרִימוּת יָמִין צָרִיו  
 הִשְׁמַחַת כָּל-אֹיְבָיו :  
 (מד) אָהֳתָשִׁיב צוּר חֲרָבוֹ  
 וְלֹא הִקְמַתוּ בַּמִּלְחָמָה :  
 (מה) הַשְׁבַּת מִשְׁדָּרוֹ  
 וְכִסְאוֹ לְאֶרֶץ מִנְּרַתָּה :  
 (מו) הִקְצַרְתָּ יָמַי עַל־וַיְמִי  
 הַעֲשִׂיתָ עָלָיו בּוֹשָׁה סִלָּה :  
 (מז) עַד-מָה יִהְיֶה תַסְתֵּר לְנִצָּח  
 תִּבְעַר כְּמוֹ-אֵשׁ חַמְתָּךְ :  
 (מח) זָכַר-אֲנִי מִה-חֵלֶד  
 עַל-מַה שָׁוָא בָּרָאתָ כָּל-יְבֹנֵי-אָדָם :  
 (מט) מִי גִבֹר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה-מוֹת  
 יִמְלֹט נַפְשׁוֹ מִיַּד-שָׂאוֹל סִלָּה :  
 (כ) אֵיךְ חִסְדֶיךָ הָרִאשֹׁנִים אֲדָנִי  
 נִשְׁבַּעְתָּ לְדָוִד בְּאִמּוֹנְתָךְ :  
 (כא) זָכַר אֲדָנִי חֲרַפְתָּ עֲבָדֶיךָ  
 שִׂאתִי בְּחִיקֵי כָּל-רַבִּים עַמִּים :

(מ) נארתה. צטלת :  
 (מא) כל גדרותיו :  
 טכנה לירוטלי : מצלריו.  
 הר הנזית ומלודת ליון :  
 (מד) אף תשיב צור  
 חרבו. השצות לחור  
 והפכת את חידוד חרבו  
 כמו (יהוש' ה') חרצות  
 נודים : וכן (ישעי' כ"ד)  
 כל כלי יוצר עליך : ולא  
 הקמותו. ולא העמדתו  
 מלפול : (מה) השבת  
 משדרו. זדימתו כמו  
 להדים דמסרג' טיהר'  
 וכמו (שמות כ"ד) ולעל'  
 השמים לטוהר : לארץ  
 מנדתה. השפלת והשחת.  
 כל לשון שחיתה צמרגו'  
 יונתן מגד : (מח) זכר  
 אני מה חלד. מה זקנה  
 יש לי הלא מעט ימי  
 ודי לך שאתה נפרע  
 מנומי צמותי קלד ימים :  
 על מה שוא. לחס

מב באור

Psalmen 89.

(סס י"ח י"ב), גם כתיב  
 (סס ל') צימו' האם תלה  
 חזק' למות, ולא חמר ויהי  
 חזרו כן, גם נדנר ה' חלו  
 ע"י יסעיה הנביא חמר  
 הנני רוסח לך וכו',  
 ומיך מלך חסור חלילך  
 ואת העיר הזאת (סס ס'  
 ה' ו') ה' למדת פקודם  
 כלת העיר ומסלה סנחר'  
 חלה וכמו שחזרו גם נס"י  
 ויחזק"ק סס. (מא) שמת  
 מצוריו מחת, כדכתי' (סס  
 י"ח ו"ג) ונחצצו עשרם  
 סנה למוך חזקיהו עלה  
 סנחצו מלך חסור על כל  
 ערי יהוד' הנלוו' ויתפסס,  
 סלר עליהם עד ידת  
 חומותיהם הננויות ועס'  
 חיתן חרצות, וטעם מחתם  
 סנ'. כמו קסת ננורים  
 חתים וחד מן חזרו חמר  
 הטעם שזת מקיס הנשחון  
 לחקום סחד, כי התולדות  
 האדסלסחד במקום החורגס.  
 (מב) שסוהו כל עיזרי  
 דין, המנלנים הם על הרוב  
 ננול המדינה חו סמוך  
 ננול, וכסס נחסי'  
 מהחוינ הנם כל החיץ  
 סחוח לסנו לעלות בה'  
 ודמה המסורר מדינ' כזאת  
 נבנה סנפין גדה כדלפיל  
 (סיר ס'), וכן חמר סרלג  
 כל נדרותיו: (סד) אף  
 חסינ לור חרנו עקמת חדוד  
 חרנו לחמר כיו סלח יזיק  
 לחויניו: ולא הקמותו,  
 לא נחת לו קיוס נחלחמה.  
 (מה) משהרו, הדחוי  
 משהרו נרעת כל המדקדקי'  
 וכוז סס זכות ונקיות,  
 וסירוסו הסנת זוכר מלכותו  
 וס"י סי': זריחתו כמו

- 40. Bristst du den Bund mit deinem Knechte,  
Trittst seine Krone hin zur Erde.
- 41. Reißest seine Mauern alle ein,  
Laffest niederschleifen seine Besten.
- 42. Daß ihn beraubet, wer vorüber geht.  
Spott ist er seinen Nachbarn worden.
- 43. Denn du erhebst seiner Feinde Rechte,  
Erfreuest seine Widerwärt'gen alle.
- 44. Auch bogst du ein die Schärfe seines Schwertes,  
Liebest ihn nicht aufrecht steh'n im Streit.
- 45. Hast seinen reinen Glanz verbüffert,  
Und seinen Thron gestürzt zur Erde.
- 46. Seine Jugendzeit verkürzt,  
In Schmach ihn eingehüllt.
- 47. Wie lange, Herr! verbirgst du dich auf ewig?  
Soll dein Grimm wie Feuer ewig brennen?
- 48. Bedenke! was bin ich?  
Was meine beste Lebenszeit?  
Auf welch' ein Nichts  
Du alle Menschenkinder schuffst.
- 49. Welcher Mann lebt ewig,  
Sieht den Tod nicht,  
Entkommt der Unterwelt?
- 50. Wo ist sie hin, die vorige Huld, o Herr!  
Die du bei deiner Treue David schwurtest?
- 51. Denke, Herr! an deiner Knechte Schmach;  
Die ich in meinem Busen trage,

לכרים דתחובתינו עיבדח כמו וכעלס הסחיס לטויכר, ע"ל, והענין חחד, וסרטי זהר פהר דוחיס צענוניסם  
 צמנעח, וסרה"ת חזר העניני' צחובתי (ריינען גלחנן): מנרתה, הססלת והסחת, כל לסון סחוייה  
 צחובוס יונחן חגל (רס"י). (מו) הקצרת ימי עלומיו כיו לא סי' חו כיו חס נן ל"ט סניס:  
 העשית עליו נוסחי זא הנרעת סחחולס ינוס צענורו, וסיוך עליו לסון מעסה, לפי ססוח מכס'  
 כל הנוף וכנ"ל: (מז) עד מה וכו', חזירו לעיל (ע"ט ה') וסס צחובוס: (מח) זכור אני  
 מה חלד, חמר סרלג"ע כיו מלת מה תסרת חחובנייה, והטעם זכור מס חנו ומס חלוי: מה  
 חלד, כטעם וחלוי כחין נגדך (לסיג סיר ל"ט) וסס צחובוס לזון זקנה, והטעם זכור מדה ימי  
 מה חיה גם כיו זקנתי: על מה סוח צרחה, על מה דצר סוח יסדת נטן נוף האדס כחין לו קיוס  
 וכמו סחמר (סס) סנל כל אדם, וס"כ למס לא הענינ לו הדצר המועט והננוה הזם? (נא) חרפת  
 עבדיך, חרפת כל חחד מעמך יסרלג: שאתי צחקי, כלומר וזכור גם סחני נושא צחקי חוסס  
 כלס, לפי ססוח מלכס יגול עליו משז חוסת כל חחד מהס ויכפול חוסתו כסלוי כסלויס: כל רב'ס עמיס,

רש"י

תהלים פט

(נג) אֲשֶׁר חָרַפוּ אוֹיְבֵיךָ | יְהוָה  
 אֲשֶׁר חָרַפוּ עֲקֵבוֹת מְשִׁיחֶךָ :  
 (נג) בָּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן :  
 ת"א אשר חרפו סנהדרין י"ח , ל"ו :  
 על כל אשר עשה לנו :

ולהצל צדאת כל בני  
 אדם: (גא) שאתי בחקי  
 כל רבים עמים . זגולה  
 אני נושא סבל ומשאם :  
 (גב) עקבות משיחך .  
 סופי מלך העשיה ולסוף  
 משנה הוא צעקו'  
 המשיח הולפא יסגא :  
 (נג) ברוך ה' לעולם .



באור מנ

Psalmen 89.

הסוך כל עמים וציוס,  
 ורציוס בן, וטעם חרסת עמו  
 מוסך חחר חרסת ענד'ך חסר  
 נחרסו וחרסת כל עמים.  
 רציוס אשר חרסו, ונצר  
 הערנו (לעיל ל"ט י"ח).  
 כי חותיות הכנוי יצואו גם  
 על הסועל גם על הסעול,  
 וכן נסמיכו' שהוא אחד  
 צח'': (גב) אשר חרפו  
 אויביך, חת ה' כדנרו  
 ענדי סנחרב (מ"ג י"ח  
 ל"ט) מי בכל חלתי החלצות

Von so vielen Völkern allen!  
 52. Mit der dich deine Feinde höhnen;  
 Mit der sie höhnen,  
 Die Fußstapfen deines Gesalbten.

Chor.

(Die Himmel preisen deine Wunder etc.)  
 53. (Gelobt sei der Herr auf ewig, Amen).

אשר הלילו חת חרלס מירי כי יליל ה' חת ירוסלים מירי: אשר חרסו עקצות תסיתך, הנצבת  
 משיחך, כחמס (זס כ"ג) וכו תזמרו אל ה' חלתינו נטענו הלא הוא אשר הסיר חוקיהו חת  
 צמותיו וחת מנחמתיו וכו', ויהי' חס בן הנתוח כנחמתו כלת ישראל כן הוא לדעת הרס"ת.  
 ולדעת אחרי' סעור הכתוב ונתוחו ע"ד כי הנה חויניך ה' כי הנה חויניך יחננו עד מתי רסעי  
 ה' עד מתי רסעי' יעלזו, והדומים להם. סה סיוס חלק הקנה לח סיוס כל הסור, כי הנכוין  
 כהסכלת הרס"ת ססח חזרו המקללות לומר נטענ ה' וגדולתו לפי סתקין כל הסיר הים צחמת חחר  
 הסעיפה ולא דנר נלסון הים כי חס לחזק חלל הסומעי' כן הסתפעלו' צענור הלר' כן הסתפעלות  
 צענור היסועה הנרחס פתחומי' כחצר היה נמעס, וחלק המסירה הקנה על צ' לרות הנצות  
 כחחת לסתי חלקים ותקין סניסס ע"ד הסכלת הימן החזרחי, וחחר כל חלק וחלק ענו הלויס  
 צמקלנו' טנח וחודס על הסללס ותקין זה חחלק ע"ד הסכלת חיתן החזרחי (ועיון לעיל ס'  
 ח' ול"ט). ומה, נעומס הסערה צחס הסיר ממדנבס למדנבס! הסחלתו נקול נמוך היורד תמיד  
 עד סוף חחלק חח' מידעי מחסך, סס יחסוך לסונו וקולו; ועלס קול חזק ונעוה נחסוי ה'  
 עולס חסירה וכו' עד מי ודמה לס' צנוו חלויס, ועליו קול עלוס צמקללות חל נערך וכו'; גם  
 קולות המקללות ינדלו, כי הכת חח' יסוררו גדולה ובנורס, גלות ועו, תרועה ותפחרת.  
 יהכת הנ' יסוררו לרק ומססס, חסד וחמת, גולה וסמחה, גם ירד צחס הענין ועמו הקול מנצוה  
 לנמיק כחצר ינין התסכילי, וחחריו חסורר אחד, צהסקט ודממה חז דצרתו וכו', וחחריו יור  
 ססיר לקונה עד עקצות משיחך, זכירת הסס הזז וזכור סנית הנצות והיסועה ויחזור ויעלה  
 ססיר צמקללות ויודו סמיס סלחך וכו' עד לקדוס ישראל מלכנו וחקול עולה ויורד תמיד עס  
 הענין, ועוד כחנז וכחנז יראה התסכיל צנועס הסתנות חלקי הסיר, וחין להחריך ויחר.  
 (גב) ברוך ה' וכו', ענינו מסודס צחכלית הספר חח':

